

setmanari d'informació general

el Temps

Any VI • Del 4 al 10 de setembre 1989 • 250 ptes.

Núm. 272

PRESOS D'ETA - FUNCIONARIS

EL MALSON DE MÚGICA

LLIGA 89

**EL BARÇA,
UN INTERROGANT**

ENTREVISTES

BLAI BONET

RICARD MIRALLES

MARIBEL VERDÚ

ANTONIO RESINES

**TV3 AL PAÍS VALENCIÀ
ENQUESTA EXCLUSIVA**

**MÉS
DE DOS
MILIONS
D'AUDIÈNCIA**

La diferència és la confiança

Si pensa a subscriure un Pla de Pensions, tingui present aquests consells de Caixa de Catalunya:

- Informi-se'n bé. Actui amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.
- No es deixi portar per previsions massa optimistes.
- Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

— Com que tots els Plans de Pensions són molt semblants, triï una entitat que li mereixi confiança i l'assessori bé.

Pensi-s'ho bé, el seu Pla de Pensions és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

SUMARI

Edicions del País Valencià, S.A.
Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13a.
46001-València. Tel. (96) 352 48 69.
Telefax: 352 09 83. Redacció de
Barcelona: Carrer de Casanova,
46, 4-2. 08011-Barcelona. Tel. (93)
323 00 71. President del Consell
d'Administració: Rafael Mansa-
net. Editor: Eliseu Climent. Direc-
tor: Josep Ramon Lluch. Redacció
València: Miquel Alberola, Carles
Gàmez, Antoni Robles, Xulio Ri-
cardo Trigo, Remei Blasco, Albert
Vicent, Esther Roig, Ismael L. Bel-
da. Col·laboradors: Enric Sòria,
Rafael Castelló, Víctor Mansanet,
Tona Català, Jesús Prats. Redac-
ció Barcelona: Delegat: J. M. Pas-
qual. Redacció: Eduard Company.
Col·laboradors: Lluís Bonada,
Oriol Castany, Carles Singla,
Oscar Monferrer, Xavier Duran,
Blanca Lucas, Andreu Sotorra,
Joan Vila, Sílvia Montfort, Vicent
Partal. Secretària de redacció:
Mercè Montoliu. Corresponsalia
Alacant: Onofre Sanmartín. Cor-
responsalia Castelló: Antoni Alba-
lat, Teresa Violeta. Corresponsalia
Mallorca: Francesca Sastre. Cor-
responsalia Andorra: M. Carme
Grau Ribot. Corresponsalia Lle-
ida: Olga Sánchez. Corresponsalia
Madrid: J. M. Sanmartí, Julio
Trujillo. Fotògrafs: Rafa Gil (Va-
lència), Domènec Umbert (Barce-
lona), Xesc Amengual (Mallorca),
Carlos Serrano (Madrid). Docu-
mentació: Ma. J. Castellote. Dis-
seny i maquetació: L. Casanovas.
Cartografia: Alonso. Correcció
lingüística: Francesc Sellés i Pas-
qual Alapont. Promoció i publici-
tat: Jordi Enguix. Subscripcions:
Begonya Pardo. Impressió, com-
posició i enquadernació: Tip. Art.
Puertes, S. L. Palleter, 47.
Tel. (96) 325 06 77. 46008-València.
Col·laboradors: Joan Fuster, Vicent
Ventura, Ricard Blasco, Ramon
Barnils, A. Solé, Joan F. Mira, Ma-
nuel Vázquez Montalbán, Joan de
Sagarra, Vicent Pitarch, Sergi Pà-
mies, Oriol Domingo, Josep
V. Marqués, Quim Monzó, Ignasi
Riera, Antoni Serra, Julio Máñez,
Valenti Puig, Max Cahner, Ferran
Torrent, J. J. Pérez Benlloch, Toni
Mollà, Ricard Calvo, Equip d'Es-
tudi Urbanístics, Manuel Muñoz,
Heike van Lawick, Francesc Signes,
Manuel de Pedrolo, Vicent Partal,
Rafael Alemany, Jaume Lorés, Vi-
cent Villatoro, Baltasar Porcel, Biel
Mesquida, Ferranda Martí. Direc-
ció, redacció, administració, publi-
citat i subscripcions: Avda. del Baró
de Càrcer, 40, 13. 46001-Valèn-
cia. Tel. (96) 352 48 69. Depòsit
legal: V. 853-1984.

La qüestió

8. Més de dos milions d'audiència. Enquesta sobre TV3 al País Valencià. *R. Xambó.*
11. Una qüestió absolutament política. *J. R. Lluch.*

País

13. Un filó que s'esgota: el turisme demana un canvi. *A. Punsola/E. Roig/M. Payeras/Sílvia Monfort.*
20. Punts negres de trànsit. *D. Pallejà.*
24. Entrevista al vice-president de l'ADOC, Francesc Serra. *D. P.*

Estat

26. La situació dels independentistes bascos i catalans a les presons. *T. Boix Garmendia/I. L. Belda/E. Roig.*

Internacional

30. Polònia obre nous camins al futur. *A. Reig.*
32. Guerra i Pau. 50 anys de l'inici de la II Guerra Mundial. *J. F. Mira.*
34. Ofensiva contra el narcotràfic a Colòmbia. *A. Castel.* L'independentisme creix al Bàltic. *V. Partal.*

Economia

35. Entrevista a Cheka Cabezas, president de l'Associació de Models i Maniquis professionals. *S. Monfort.*
37. La verema francesa, a la baixa. *N. Pellicer.*
38. El color dels diners. Rellançament del Círculo Ecuestre de Barna. *M. Sintes.*
40. ¡Ostres tu! Musclos i ostres al delta de l'Ebre. *C. Bellmunt.*

Temps d'estiu

44. Un Barça sense starter. *A. Bassas.*
46. Maribel Verdú i Antonio Resines: una xarrada gloriosa. *V. Mifsud Estruch.*

48. L'iceberg que bull. *J. Sorribes.*
50. El Marroc, encara. *P. Quintana i Riera.*
54. Ciutats d'Estiu: Barcelona, la lluna en un cove. *M. Sol.*
58. Relats d'Estiu: Les amistats pijes, de Letizia Monica.

Ciència i medi ambient

67. Entrevista a Ismael Renne: «Si es declara un cas de pesta, s'ha acabat tot». *A. Punsola i Vilar.*

Cultura

69. Entrevista a Blai Bonet: «El meu món és l'Univers». *M. Melis.*
72. Xarxa i descentralització. Es consolida la Xarxa de Teatres Públics de Catalunya. *J. Andreu.*
74. Entrevista al músic Ricard Miralles: fer-ho tot jazz. *N. Pellicer.*
76. A 150 anys del Conveni de Bergara. *C. Rodríguez.*

¿La 'Castilla valenciana' ja és ací?

Molt s'ha escrit i parlat sobre la conveniència que la futura Televisió Valenciana emeta totalment en la nostra llengua. S'han aportat raons de tot tipus: contribuirà a la normalització lingüística i a la nostra reconstrucció nacional i tindrà una audiència més elevada, cosa que també significa més mercat publicitari. En aquest sentit, fa poc s'ha constituït a Barcelona l'associació Amics de TVV amb la finalitat que la nostra televisió pugui ser captada al Principat. A les Illes, Obra Cultural Balear ja ha anunciat el seu propòsit que mallorquins, eivissencs, formenterers i menorquins tinguin accés al Canal 9. Una delegació d'aquesta associació estigui fa poc a València per aquest motiu. Tot això, naturalment, en cas que la TVV no siga en la llengua dels castellans.

No he escrit aquestes ratlles només per a confirmar des del meu punt de vista unes raons tan evidents per a un valencià que està per la recuperació de les nostres senyes d'identitat, sinó per a exposar una dada

que té relació amb aquesta qüestió i que encara no he vist ni sentit enlloc. M'explique: els defensors que la Televisió Valenciana emeta íntegrament en català hem aportat, entre altres raons ja apuntades en aquesta carta, el fet que totes les televisions autonòmiques de l'estat espanyol emeten en la llengua pròpia de la nació corresponent (TV3 i Canal 33 del Principat en català, ETB d'Euskadi en èuscar, TVG de Galícia en gallec i Canal Sur d'Andalusia en espanyol). Fins ací res de nou. La informació que molts valencians desconeixen és que també el Circuit Balear de Televisió Espanyola emet íntegrament en la llengua pròpia de les Illes, en català, la llengua vehicular de tots els programes (*Informatiu Balear, Magatzem, Sport Competició...*) és la de les poesies de Xavier Casp. Aquesta informació, al meu entendre, no sols completa les informacions que en aquest sentit han aparegut en els mitjans d'informació valencians, sinó que a més introdueix un motiu més per a reflexionar sobre aquesta qüestió. Sí, per a reflexionar, perquè una part de la nostra nació, amb una trajectòria històrica, política i cultural molt pareguda a la nostra i actualment amb

una situació sociolingüística i política, no igual, però equiparable, ha estat capaç de normalitzar la nostra llengua en el mitjà de comunicació de masses més important, la televisió, almenys en el que respecta al temps que depèn d'ells. Això ens hauria de fer pensar als valencians que ens tenim per tals. ¿O és que tal vegada la *Castilla valenciana* arriba ja fins al nostre cap i casal i per tant s'ha de fer en la seua llengua? (Quan escric aquesta carta m'assabente per la premsa de la ciutat de València que els ajuntament d'Utiel i Requena demanen a la Generalitat que la nostra televisió siga en espanyol majoritàriament).

Ferran Pastor i Belda
La Pobla Llarga (la Ribera Alta)

El Magre morirà

No farà més d'una setmana se'ns va fer saber, per mitjà d'un súbdit alemany interessat per l'entorn ecològic d'on passa l'estiu, que una empresa multinacional anava a instal·lar una planta cimentera a l'eixida de Real de Montroi per la carretera de Llombai i que l'alcalde hi estava d'acord i a punt de donar el permís i les llicències

corresponents. La instal·lació d'una planta de fabricació de ciment en aquest paratge incomparable de la ribera del Magre és un atemptat salvatge contra el medi ambient, contra l'orografia natural i contra la qualitat de vida de les moltes persones que es veuran afectades per la implantació d'aquesta planta degradadora de vida. Poblacions com Real de Montroi, Montroi, Montserrat i tots els satèl·lits urbanístics de què es nodreixen aquestes poblacions, quedaran assolats per una pols blanca, grisa o qui sap si negra també, que faran insuportable la vida i el manteniment d'un nivell normal de salut. Si voleu informació detallada sobre malalties i morts causades per la pols del ciment, aneu a Bunyol i pregunteu. Allà us informaran amb molt de gust.

J. Lluís Ferri
Llombai (la Ribera Alta)

Agressió a la televisió en català

La guerra bruta contra les televisions en llengua catalana ha començat. Ara es pretén enfrontar dues televisions que haurien de complementar-se per a disminuir la seva recepció als diferents territoris de la nostra nació catalana. L'espurna que ha encès aquest foc ha estat la premsió del Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions, d'atorgar la freqüència en què ara arriba TV3 al País Valencià, a la futura TVV.

Aquest nou intent de limitar la irradiació de la llengua i la cultura catalanes, penso que es pot interpretar com un episodi més del subtil i encobert procés d'espanyolització i desnacionalització dels Països Catalans que està portant a terme el poder espanyol des de fa temps. La televisió, com a mitjà de comunicació social per excel·lència, és una fabulosa eina per a normalitzar un país (tant des del punt de vista lingüístic com polític), quina millor tàctica (la

dels nostres ocupants), sinó la d'enfrontar i dividir aquest mitjà àudio-visual per tal d'afeblir-lo al màxim. Això és el que està fent l'actual l'administració espanyola, no només en la qüestió televisiva, sinó també en tot el que signifiqui dignificar i fer avançar la nostra llengua en els diferents nivells socials.

Davant d'aquesta nova garrotada contra la nostra nació, crec que ha arribat el moment de dir ¡prou!, de saber enfrontar-se a aquest càncer que cada dia va prenent més còs. Cal actuar amb fermesa i contundència des dels diferents sectors

gent s'ho crega: els ciutadans valencians no podem decidir com volem informar-nos ni per quin mitjà perquè el govern central imposa, per damunt d'aquest dret que reconeix la Constitució espanyola, la «seua» legalitat, el «seu» dret a repartir freqüències, la «seua» obsessió de dividir i enfrontar els habitants de Catalunya i del País Valencià per a evitar que prenguen consciència —com fa segles— de la seua confluència i identitat cultural, lingüística i històrica.

Tinc carnet del PSOE des de fa molts anys i els he votat en totes les eleccions, però la de-

Des d'Utiel

Sóc un veí d'Utiel, que com vostès saben és una població situada en la zona castellanoparlant del País Valencià. De fa mesos, gràcies al repetidor que hi ha instal·lat en el terme municipal, podem veure la programació de TV3. Al principi feia estrany escoltar els programes en català, i especialment els partits de futbol i bàsquet, però, poc a poc, la gent que hem tingut interès hem anat familiaritzant-nos amb el català i a hores d'ara no tenim cap problema de comprensió, tret d'algunes paraules, evidentment. Vull dir que a través de la TV3 hem entrat en contacte amb una llengua pròxima i ens hem acostat al valencià, ja que tot i tenir interès per aprendre'l, a causa que no hi ha televisió en valencià ni emissores de ràdio que facen la programació en valencià, no podem aprendre aquesta llengua.

Ara, si es compleix l'amenaça del govern central de tancar els reemissors de TV3 a la Comunitat Valenciana, s'acabarà l'única possibilitat que teníem d'aprendre el valencià, mentre no comença la programació la Televisió Valenciana. En tot cas, fóra millor que tinguérem les dues cadenes de televisió, ja que podríem triar entre més opcions.

Jo crec que no és just que tanquem els reemissors de TV3 a la Comunitat Valenciana.

Antonio Latorre
Utiel (la Plana d'Utiel)

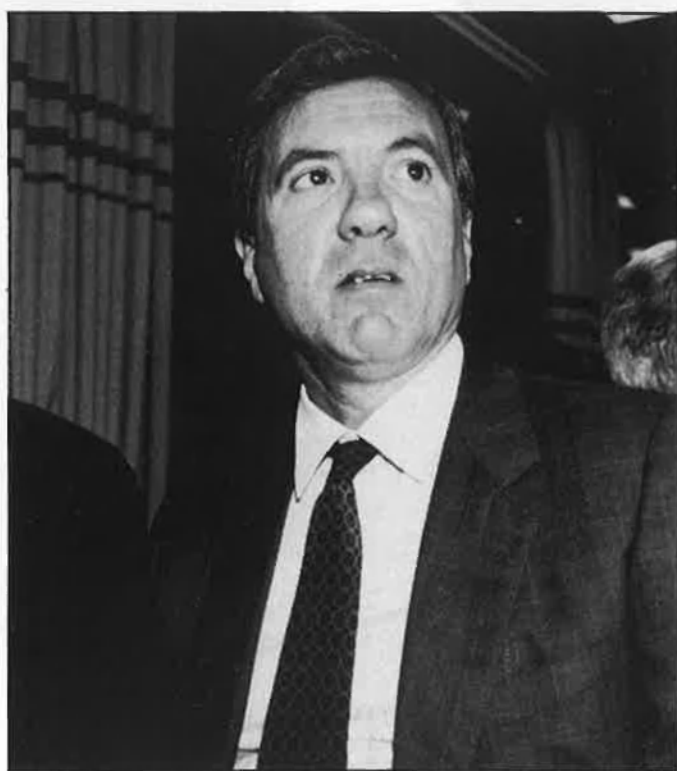
¿Quin mal els fem?

Vull transmetre aquesta carta al senyor ministre de Comunicacions, el repressor Barrionuevo, que després de fer una brillant carrera al front del Ministeri de l'Interior, on superà de llarg la trajectòria de Martín Villa i Rosón, ha estat encarregat per don Felipe González perquè reprimesca els valencians que, amb l'esforç particular, gastant-se els diners, per iniciativa pròpia, han volgut fer arribar als seus pobles la TV3. Senyor Barrionuevo, jo, perquè vaig voler, perquè em donà la gana, vaig pagar vora dotze mil pessetes per a canviar l'antena de l'edifici on visc. Des de fa dos anys, els veïns de la meua escala veiem TV3 perquè vam pagar el cost del canvi d'antena. No hem demanat cap subvenció, ni infringim cap llei, ni destorbem ningú. ¿Per què ara ens volen traure un canal de televisió que nosaltres hem pagat? ¿Quin mal els fem?

Antoni Llopis
València (l'Horta)

Rectificació

En el darrer número d'EL TEMPS en la entrevista a Manuel Champi Herreros que duia per títol *L'heroi dels 80 cc's al·ludia al president de la Federació Valenciana de Motociclisme com a Salvador García, quan el seu cognom és Gascón.*

compromesos, per tal d'exigir justícia a les autoritats de Madrid, és a dir, que es respectin les freqüències i que tots els catalans puguem sintonitzar tant la TV3 com la futura TVV, sense limitacions de cap mena.

Josep Ma. Loste i Romero
Portbou (Alt Empordà)

No són qüestions tècniques

Aquest país sembla Sudàfrica, Xile, Iran o Xina. No hi ha llibertat de comunicació ni d'informació. Sí, cal que la

cisió d'acabar amb les emissions de TV3 al País Valencià donant a TVV el canal per on estem veient des de fa anys TV3, em sembla massa. I sobretot perquè sóc tècnic electrònic i sé, sense cap dubte, que és possible tècnicament que les dues cadenes de televisió ens arriben alhora. Ara, és clar, les raons polítiques s'hi imposen i volen fer-nos creure que s'interfereixen. Amb mentides no tindran el meu vot, ni el de molta gent que conec, que està indignada, sí, indignada, perquè ens volen furar un canal de televisió que ja consideràvem nostre.

Fèlix Marqués
Vinaròs (el Baix Maestrat)

LA LLIBRERIA CREIX

1.000 TÍTOLS EDITATS 200 TEMES TRACTATS

NOVETATS

Catalunya Hotels 1989

Funció Pública de la Generalitat de Catalunya, Marc legal 1989

Olimpisme, Guia de lectura

Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

Manual de requeriments i recomanacions nutricionals

Recull legislatiu de la Generalitat de Catalunya, tom III, volum II

La llengua en el món del comerç

El gust per la lectura

Centre de conservació i restauració de béns
culturals mobles, memòria d'activitats 1982-1988

Generalitat
de Catalunya

Llibreria. Rambla dels Estudis, 118 (Palau Moja)
08002 Barcelona Tel. 302 64 62

CATALUNYA 1000 ANYS

TV3: La força de les raons

L'amença encara no s'ha fet realitat, però continua present. El Consell de Ministres no ha pres encara cap decisió sobre la concessió de freqüències a TVV, però la portaveu del govern ha deixat clares les seues intencions en afirmar que «Acció Cultural fa un ús indegut de la freqüència prèviament concedida a TVV». El govern, així, vol presentar a l'opinió pública una doble falsedat: que TVV i TV3 són incompatibles al País Valencià, i que Acció Cultural ha «invasió» una freqüència prèviament reservada a TVV. Totes dues coses són insostenibles.

La primera, perquè no hi ha en absolut cap obstacle tècnic perquè la TVV ocupe una freqüència diferent a la que actualment fan servir els repetidors de TV3: de fet, fins fa poques setmanes la freqüència prevista per a TVV era

diferent de la que el nou projecte pretén atorgar-li, i només ara, en ple mes d'agost, s'ha fet públic el projecte de coincidència d'espais; si abans era possible, ¿per què no ara? La segona falsedat és manifesta: quan van començar a funcionar els repetidors de TV3 al País Valencià, ni tan sols estava clar que arribaria a existir una Televisió Valenciana (el govern, i el seu mateix president, s'hi manifestaven en contra); difícilment, doncs, podia tenir cap freqüència «reservada». I en els pactes verbals que Acció Cultural va acordar a Madrid amb un representant qualificat del govern —pactes dels quals hi ha acta pública— no

apareix enlloc aquesta inexistent «reserva». Ni una raó ni l'altra, per tant, tenen la més mínima força. Les raons de força, les veritables, cal buscar-les en altres dimensions.

La primera raó de força és que el govern no vol, simplement no vol, que els valencians puguin veure TV3. Per raons ridículament polítiques (TV3 està «controlada» per una força diferent a la que «controla» TVE i TVV), que no s'aguanten tampoc davant l'aparició de les televisions privades. O per raons més tenebroses: TV3 és una televisió catalana i en català, i *per això*, no per altra cosa, cal evitar que arribi al País Valencià. Ni els «anticatalanistes» valencians no haurien arribat a tant. El govern de Madrid, potser sí.

La segona raó de força —i fa tremolar només pensar-ho— és que a *algú* li interessa que al País Valencià només

es puga veure una, i una sola, televisió en llengua pròpia. Que al costat de *cinc* canals en castellà, només n'hi haja un en valencià. I que aquest no puga ser comparat amb cap altre del mateix nivell institucional i del mateix àmbit lingüístic. I que, per tant, si de fet la TVV és —un altre perill real— bilingüe en la pràctica, això no puga ser contrastat amb una televisió normal en català. Eliminem TV3, deuen pensar, i no es notarà tant la claudicació lingüística de TVV. Eliminem TV3, i llavors els valencians tindran cinc canals i mig en castellà. La destrucció de la llengua estarà perfectament assegurada.

La tercera raó és que, amb freqüències diferents, TVV podria entrar també en el territori «propi» de TV3. Els catalans, llavors, podrien veure una altra televisió en la llengua comuna. I no solament

podrien comparar, sinó que podrien participar d'un espai comú de comunicació. Això, sembla que cal evitar-ho: d'espai comú només ha d'haver-n'hi un: el castellano-espanyol, i prou. Com sempre, amb la mateixa prepotència que sempre, amb els mateixos principis que sempre.

I davant d'això, no importa que dos milions de valencians estiguen ja veient TV3, i que ho consideren positiu i normal. No importa privar-los d'un bé real de què ja gaudeixen. No importa el mal que aquesta privació, directament i indirectament, farà a la normalitat real de la nostra llengua. I no importa

que tanta gent de seny —*tota* la gent de seny— al País Valencià estiga en contra d'aquesta privació. Ni que, a pesar de l'*alevosia* de presentar el projecte a l'agost, la reacció civil —dels intel·lectuals als sindicats— haja estat ràpida i contundent. A ells no els importa res. Però als valencians —i als catalans i als mallorquins— sí que ens importa. I no ens quedarem ni callats ni aturats.

Hi ha massa coses en joc. El govern —si totes les raons anteriors no són reals— no té cap força ni cap motiu per crear un problema de tal magnitud, ni per a provocar una indignació més que justa, inevitable.

Ara, també, passada la «paràlisi d'agost», és hora de sentir les veus dels nostres polítics. I la força de les seues raons. Cal saber, clarament, a favor de què —i en contra de què— estan. El silenci pot ser encandolós. □

ENQUESTA EXCLUSIVA: TV3 AL PAÍS VALENCIÀ

Més de dos milions d'audiència

Una filtració de la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana ha portat a les mans d'EL TEMPS un sondeig d'opinió en el qual s'afirma que la TV3 té, al País Valencià, una audiència diària pròxima a les 400.000 persones i una audiència màxima de més de dos milions.

Rafael Xambó

El sondeig encarregat per la Conselleria indica que l'àmbit territorial comprèn tot el País Valencià, incloent-hi les comarques castellano-parlants. El treball s'ha realitzat en dues fases. La primera ha consistit a realitzar 1.059 entrevistes personals, entre la població de 16 i més anys de la ciutat de València i àrea metropolitana, distribuïda per estrats d'edat segons el sistema de ruta aleatòria, complementada per quotes. La segona fase del sondeig s'ha fonamentat en la mateixa metodologia de mostreig. El seu àmbit territorial és el comarcal i consta de 546 entrevistes personals. Els punts seleccionats han estat els següents: Dénia, Ontinyent, Gandia, Alzira, Xàtiva, Nules, Vinaròs, Alcoi, Sagunt, Castelló, Crevillent, Elx, Alacant, Bunyol, Requena, Utiel i Oriola.

El marge global d'error del sondeig és de $\pm 3,15\%$, amb un interval de confiança del 95%. L'aplicació de les entrevistes es va fer durant el quart trimestre de l'any 1988.

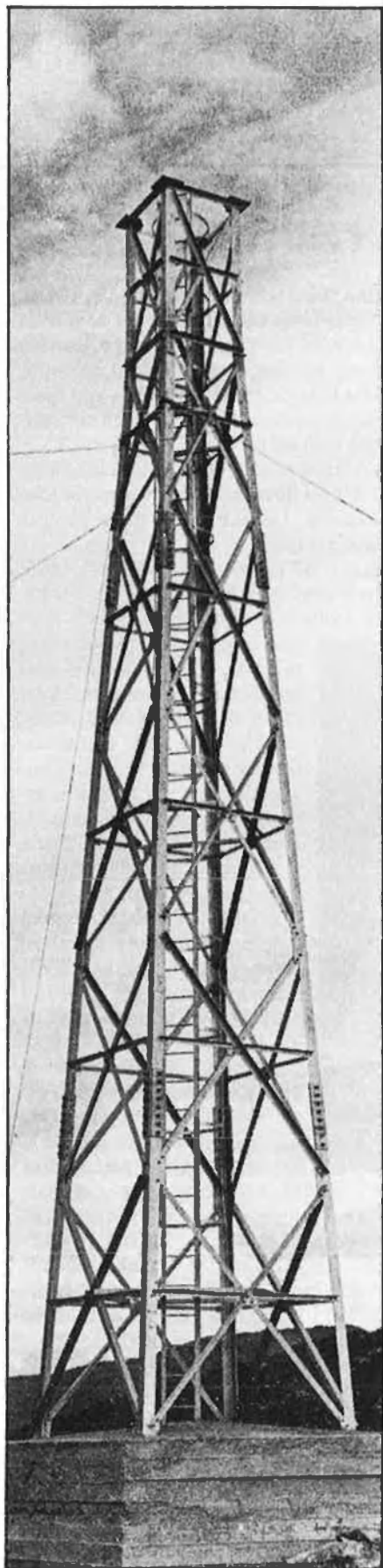
Ciutat de València i àrea metropolitana

L'audiència de TV3 en aquest àmbit (vegeu quadro núm. 1) es calcula en un 7% d'espectadors que la veuen cada dia i un màxim global del 56% de la població, la qual cosa indica que més de la meitat de la població manté algun tipus de seguiment de TV3 amb una freqüència més o menys intensa. Això té a veure, òbviament, amb els hàbits d'audiència dels espectadors, els quals, tal com se sap per altres estudis, acostumen a començar la seua sessió televisiva connectant el primer canal de TVE. Si no els agrada el que fan, pas-

sen a TVE-2 i, si tampoc els agrada, és, llavors, quan connecten amb TV3. Aquesta és la pauta majoritària de comportament davant el televisor de les audiències acostumades a una oferta única o poc desenvolupada, cosa que no nega l'existència, d'una banda, d'un sector minoritari de fidels de TV3 que la connecten directament i, de l'altra, d'un sector, cada vegada més extens, que comprova la programació escrita abans de pitjar el botó, tot i que encara hi ha un sector residual que s'empassa la TVE-1, facen el que facen. És evident que aquestes consideracions són vàlides per al País Valencià, on la TV3 funciona com la tercera opció per a la majoria, tot i que ha anat guanyant espai progressivament en l'interès dels valencians, a mesura, també, que s'ha anat completant la xarxa de repetidors i l'audiència s'ha anat acostumant als seus programes. Per contra, a Catalunya, la TV3 troba un grau major d'identificació per part dels espectadors i rivalitza amb TVE per ser la primera opció.

Quant al perfil sociològic de l'audiència a València i l'àrea metropolitana, cal destacar que el volum màxim de seguidors es troba entre els joves, mentre que el mínim l'ocupa la població senil. D'una banda, els efectes de la introducció del català en l'ensenyament, d'una altra, el fet que els joves són els menys *tocats* per la dèria anticatalana i, també, que tenen una actitud més receptiva a les novetats, en serien l'explicació.

La pauta d'audiència segons el sexe mostra que els homes la veuen molt més que les dones, cosa que troba explicació en el fet que els programes més seguits són els esportius i que les dones, tal com indiquen tots els estudis sociolingüístics del País Valencià, tam-

Veuen diàriament TV3 prop de 400.000 valencians, 525.000 la veuen alguns dies a la setmana i més d'un milió de persones la connecten de tant en tant.

Quadro núm. 1. Audiència TV3. Ciutat de València i àrea metropolitana

Freqüència	Percentatge
Diària	7%
Alguns dies setmana	17%
De tant en tant	28%
No la veu	44%

Quadro núm. 2. Audiència TV3. Comarques

Freqüència	Percentatge
Diària	10%
Alguns dies setmana	16%
De tant en tant	32%
No la veu	42%

Quadro núm. 3. Audiència TV3. Total País Valencià

Freqüència	Percentatge
Diària	10%
Alguns dies setmana	16%
De tant en tant	30%
No la veu	43%

Quadro núm. 4. Població que no veu TV3. Causes

	València i àrea metropolitana	Comarques	Total
No s'agafa	11,5%	19,5%	16%
No entén el català	13%	11%	12%
No li agrada el català	10%	4,5%	7%
No li agrada la programació	4,5%	3,5%	4%
Altres raons	4,5%	3%	3,5%
Ns/nc	0,5%	0,5%	0,5%
Total	44%	42%	43%

bé s'emporten la palma en el comportament diglòssic, perquè parlar català no és cosa «fina» a València.

Comarques

A la resta del territori valencià, incloent-hi nuclis castellanoparlants de població tan significatius com Bunyol, Requena, Utiel i Oriola, i d'altres amb un percentatge elevat de població immigrada com Sagunt, Elx i Alacant, l'audiència diària de TV3 arriba al 10% (vegeu quadro núm. 2) i té un màxim del 58%; lleugerament superior, per tant, al de la ciutat de València i àrea metropolitana. D'altra banda —és una llàstima que no conste en l'informe filtrat per a EL TEMPS— és fàcil deduir que l'audiència deu ser prou més elevada pel que fa al territori catalanoparlant. De tota manera, si comparem els percentatges dels quadros núm. 1 i núm. 2, hi ha un augment de 3 punts en l'audiència diària i un de quatre punts en la freqüència «de tant en tant».

No s'hi fan constar les diferències per edat i sexe per a l'àmbit comarcal. Això no obstant, podem apuntar que

Quadro núm. 5. Programes de TV3 que més agraden

(Població total. Diverses respostes. Percentatges acumulats)

1. Esports	46%
2. Pel·lícules	44%
3. Documentals	9%
4. Informatius	7%
5. Filiprim	7%
6. Telefilms	6%
7. Varietats	5%
8. Musicals	4%
9. Altres	8%
10. ns/nc	10%

és probable que es mantinguen les diferències per edat, encara que no tan marcades com a València i l'àrea metropolitana, i disminuesquen les diferències per sexe que es deriven de la pauta diglòssica, la qual no és tan marcada entre les dones a les comarques.

Atenent al quadro núm. 3 que indica l'audiència de TV3 per a tot el País Valencià, convé, ara, traduir la fredor dels percentatges a milers de persones, tenint en compte que la població total del territori, segons dades de l'últim cens, és de 3.700.000 i escaig habitants.

Veuen diàriament TV3 prop de 400.000 valencians, 525.000 la veuen alguns dies a la setmana i més d'un milió de persones la connecten de tant en tant, amb la qual cosa queda ben clar el que afirmàvem en els titulars: més de dos milions. A més, cal assenyalar que prop de 600.000 persones (16%, vegeu quadro núm. 4) no la veuen per dificultats tècniques diverses, les quals impedeixen que els arribe el senyal.

Els que no veuen TV3

S'hi observa que els que declaren no entendre el català són, majoritàriament, immigrants, mentre que els que diuen que no els agrada el català són nascuts al País Valencià. Aquest desglat pel català obté un ressó mínim entre la població immigrada. El refús del català és més extens entre la població de 45 a 64 anys, no observa variacions en funció del sexe, i és prou definit en el sector d'activitat del comerç. Esplèndida comprovació empírica del que van afirmar Joan Fuster i els sociòlegs valencians ja fa temps. Si ho volem més clar, els valors màxims de desglat quant al català es donen en els sectors que afirmen haver viscut tota la vida a València i àrea metropolitana, justament els mateixos que manifesten, al-

hora, un desconeixement menor del català de TV3.

Quant a les diferències entre els dos àmbits de l'estudi (vegeu quadro núm. 4) contrasta el fet que, mentre a les comarques el factor de major pes per a no veure la TV3 és de caràcter tècnic, a la ciutat de València i àrea metropolitana ho és no entendre el català. Així i tot, el contrast més fort es veu

en el refús del català, que és més del doble a la ciutat de València i àrea metropolitana (10%) del de les comarques (4.5%).

Les retransmissions esportives i les pel·lícules són, amb molta diferència, els espais de TV3 que més agraden a l'audiència valenciana (vegeu quadro núm. 5). I això, afegesc jo, a pesar dels doblatges terrorífics de massa pel·lícules.

les. Els documentals, els informatius —¡com pujarien, si augmentaren la informació del País Valencià!— *Filiprim* i els telefilms són els espais que segueixen en l'interès dels valencians. L'índex de preferència tan baix que assoleixen els musicals hauria de preocupar, si parem esment que l'audiència valenciana es compon d'una majoria de joves.

Els joves i la TV3

Acabem de recordar que el volum màxim d'audiència es troba entre els joves, cosa que es pot interpretar d'una manera moderadament optimista pel que fa al futur de la llengua al País Valencià. El model d'escolarització, segons que l'ensenyament rebut siga en castellà o en català, presenta variacions significatives, tot i que el seguiment de TV3 és molt majoritari en els dos casos.

Així, un 70% dels escolaritzats en castellà veuen TV3 de manera regular (37%) o de tant en tant (33%) i només un 13% afirma no veure-la pràcticament mai, mentre que la gran majoria dels estudiants en català (85%) veuen la TV3 amb freqüència (64%) o de tant en tant (21%) i a tots els agrada. □

Agost traïdor

Havia de ser agost, mes d'aventures i putades, ei que triaren els galifar-deus per a moure les intrigues amb el propòsit de silenciar la TV3 al País Valencià. No és gens estrany. La calor fa baixar la guàrdia, la gent no es troba localitzable i molts passen de llegir diaris. És a dir, tant si tenen vacances com si no, que hi ha molts que no en tenen, les persones, a l'agost, quan ixen del treball, actuen com si en tingueren. I d'això s'aprofiten els ordidors de maniobres. En el període de la transició democràtica, com potser recordareu, la difunta UCD li va traure molt de suc al decret-llei estival.

Aquest estiu està resultant especialment traïdor per als valencians. Primer, ens van llevar la Fira de Juliol a la ciutat de València; gairebé alhora, van començar les operacions brutes perquè els pobles dels Serrans s'engoliren els parallamps en forma de *xupa-xups*, operacions que continuen fins ara i tracten de desbaratar la vaga general de la comarca. Solidaritat amb els Serrans. A setembre, tots amb ells.

I ara ¡déu quina ponentada! El Consell de Ministres ha tingut l'acudit de llevar-nos un bon pessic d'aigua del Xúquer per a donar un caramellet al president Bono que s'està portant tan bé en el conflicte d'Anchuras. Per si no en teníem prou i com que ens havíem oblidat d'ell, torna Barrionuevo, el rei del *peinado*, ara, amb l'objectiu de *peinar* l'èter valencià perquè no puguem veure la TV3.

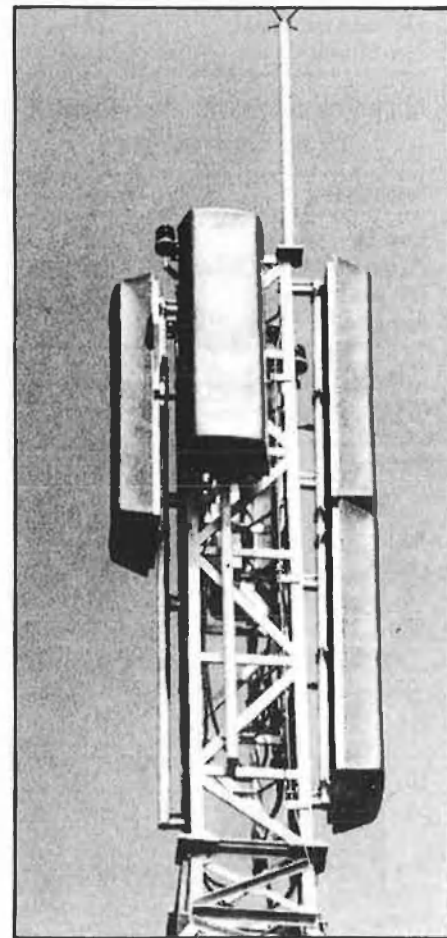
Som molts els perjudicats, si aquesta maniobra contra els drets dels valencians a rebre televisió en la llengua pròpia es du a terme. I això mateix, encara que la capacitat de protesta de la gent és ben variable i de vegades nul·la, permet organitzar una forta campanya amb moltes simpaties i possibilitats d'èxit. D'altra banda, si són les televisions privades les que pressionen, hauran de tenir present que no és amb TV3 amb qui s'enfronten sinó amb una part important de la seua audiència potencial, i no és bona cosa començar amb publicitat negativa.

També s'ha especulat amb la idea dels interessos publicitaris de Canal 9. Si això fóra així, resultarien ben bajoques els que aconsellen perdre un mercat de més de sis milions d'audiència per a preservar-se'n un de no arriba a quatre. Caldria despatxar-los ja per incompetents. D'altra banda, no puc creure que la RTVV tinga res a veure en la maniobra. Les relacions amb TV3 són bones i em consta que els professionals implicats en el projecte treballen amb la il·lusió d'oferir un producte digne, la garantia de la qualitat del qual hauria de tenir molt a veure amb la competència lleial amb TV3, ací, i també a Catalunya i les Illes, on també volem que es puga veure Canal 9. En qualsevol cas, si hi han tingut res a veure, que investiguen els periodistes perdiguers i que es coneguen noms i cognoms dels manífassers.

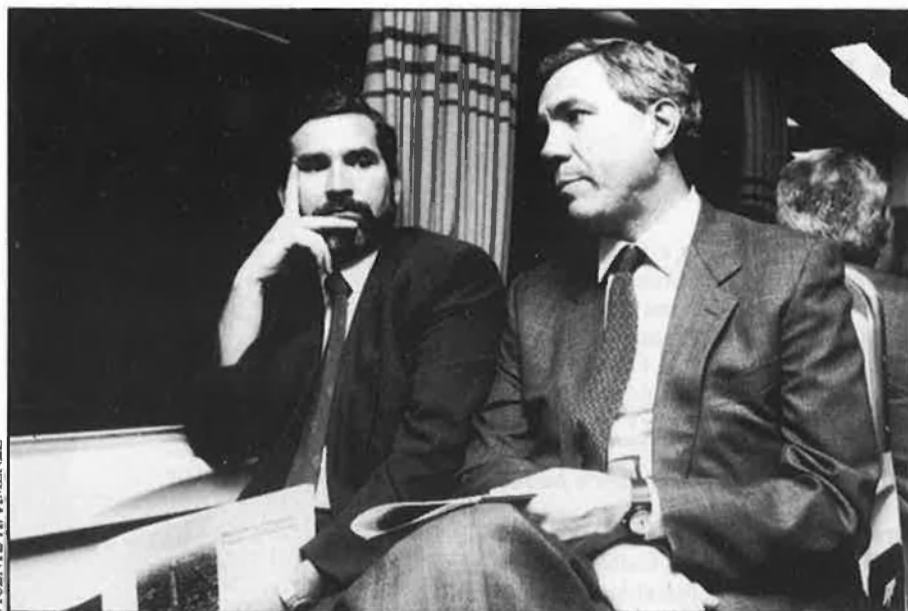
Mentrestant, només tenim una pista segura que ens assenyala Barrionuevo, el seu ministeri, el seu govern i els interessos de les privades. D'altra banda, els nostres governants no en diuen ni pruna. La seua serenitat és tanta que podrien deixar que més de dos milions de valencians ens quedàrem sense TV3 i no piular. Temps al temps. Servidor, com que no se'n fia, ja ha enviat un telegrama de protesta i ha telefonat unes quantes vegades al cau de Barrionuevo.

Amics, si el ponent ataca, dutxeu-vos tant com calga i prepareu-vos. I si ens la fan, que setembre ens done força per a endreçar-la.

Rafael Xambó

El volum màxim de seguidors de TV3 al País Valencià es troba entre els joves.

TV3: EL GOVERN CENTRAL CAUSA UN GREUGE COMPARATIU ALS VALENCIANS

Una qüestió absolutament política

Els ciutadans valencians han de saber que l'amenaça del govern central d'acabar amb la recepció de TV3 atempta contra un dret fonamental, el dret a la lliure informació i que només raons polítiques barroeres justifiquen aquesta maniobra i aquest greuge comparatiu.

J. R. Lluch

Això és una autèntica estafa als valencians. De res no valen les excuses tècniques ni jurídiques que argumenta el ministre Barrionuevo. Darre de l'intent del govern central de posar fi a la recepció de TV3 al País Valencià, només hi ha una maniobra política de caire totalitari que atempta greument contra la llibertat de comunicació i que tracta d'anul·lar el dret dels ciutadans a rebre lliurement informació per qualsevol mitjà...». Amb aquesta contundència es pronuncia Vicent Ortuño, portaveu d'Acció Cultural del País Valencià davant la resposta de la ministra portaveu del govern Rosa Conde, després de la reunió del Consell de ministres el passat divendres, per a explicar la possible concessió a la TVV de les freqüències amb què de fa més de tres anys arriba TV3 al País Valencià.

«L'estratègia del govern central —afirma Vicent Ortuño— d'enfrontar les dues televisions autonòmiques del nostre àmbit, TV3 i TVV, és massa grollera. Nosaltres volem veure les

dues, no volem que cap d'elles interfereixca l'altra, perquè tècnicament és possible que emeten alhora sense que hi haja interferències. Això és irrebatible...».

«No es poden posar portes al camp» és una frase que resumeix la paranoia del govern central. Al llindar del segle XXI, la prohibició governamental de rebre senyals àudio-visuals només té una lectura política. Una altra qüestió és l'emissió d'un senyal propi que, tal i com acaba de fer el consell de ministres amb la concessió dels tres canals de televisió privats, està subjecta a una ordenació legal que és atribució del govern estatal, però la determinació de què poden veure els ciutadans d'un territori o quin diari han de llegir o quina emissora de ràdio sintonitzar excedeix les prerogatives de qualsevol institució democràtica.

Segons Josep Asensi Bataller, professor de la Universitat d'Alacant i autor d'un estudi sobre «Perspectives europees i perspectives regionals de radiodifusió i televisió», els governs estatals no poden avui «establir límits al complex sistema de comunicació que

Transcripció de les declaracions de Rosa Conde

Sobre el conflicte o el contenciós entre Acció Cultural del País Valencià i el Ministeri de Transport, Turisme i Comunicació, que ha transcendit a la premsa, he informat quina era la situació, sobre la qual passe a donar els detalls.

Per la informació que jo tinc, no es tracta que a la Televisió Valenciana se li assignen les mateixes freqüències que utilitzava Acció Cultural del País Valencià per a la reemissió del senyal de TV3, sinó que ACPV està utilitzant il·legalment aquesta freqüència, des de fa tres anys.

Per la informació que tinc, des de fa temps, la reemissió dels senyals de TV3 a la Comunitat valenciana la realitzava ACPV basant-se, fonamentalment, en el fet que no hi havia un canal autonòmic de televisió valenciana. La Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, propietària de TV3, no emet, com vostès saben, fora de Catalunya.

Des de fa més de tres anys, ACPV utilitza aquestes freqüències destinades a la Televisió Valenciana per a reemetre els senyals de TV3 al territori de la Comunitat valenciana.

El febrer de 1986, assabentada d'aquesta situació, la Direcció General de Telecomunicacions va obrir un expedient sancionador a l'entitat responsable d'aquestes reemissions per utilització indeguda d'aquestes freqüències. Acció Cultural del País Valencià va recórrer aquest expedient i l'Audiència Provincial de València, en una sentència judicial del 16 de març de 1987, falla a favor de la Direcció General de Telecomunicacions.

Jo crec que amb aquesta informació queda clara quina és la situació a València i quina és la posició del Ministeri de Transports. □

va de la mà de les noves tecnologies (...) les actituds dirigistes, l'existència de monopolis i serveis públics en l'àmbit de la comunicació, la diversitat de reglamentacions administratives, poden arribar a retardar, però no a evitar del tot, la dinàmica social, procliu a servir-se dels mitjans de comunicació sense atendre'n l'origen...».

En el cas de la recepció de TV3 al País Valencià aquest diagnòstic és absolutament encertat.

Quan els responsables del govern valencianà (corretges de transmissió i asses-

Joan Manuel García Messeguer*

Pasqual L. Pla

Segons el govern central, tècnicament, l'espectre radioelèctric està saturat i per això han donat la mateixa freqüència de TV3 al País Valencià a la futura Televisió Valenciana. ¿És cert?

—Això és absolutament fals. L'exemple més clar el tenim a Catalunya, on a banda de les diferents i nombroses televisions locals, que ocupen un munt de freqüències sense que s'interferesquen, també s'ha assignat una freqüència al Canal 33 en tots els centres emissors de Catalunya, de manera que tècnicament sí que és possible l'emissió conjunta de les dues cadenes de TVE, Canal 33, TV3 i les altres cadenes privades, és a dir, un total de set cadenes de televisió.

Al País Valencià, doncs, cap perfectament la programació de TV3 al costat de les dues de TVE, TVV i les tres privades.

—Sembla que TVE vol utilitzar aquesta freqüència buida d'UHF per a passar-hi la primera cadena de televisió.

—TVE no té intenció de deixar d'emetre per la primera cadena i de passar a un canal d'UHF. La prova la tenim que en la futura torre de Collserola, que serà com el Pirulí de Barcelona, s'ha reservat un espai per a instal·lar-hi les antenes de la primera cadena. Això vol dir que TVE farà una inversió molt costosa i que no té cap intenció de realitzar cap canvi de freqüència.

—La ministra portaveu del govern, Rosa Conde, acaba de dir que les televisions autonòmiques només poden emetre des del seu territori.

—El govern es contradïu, ja que si argumenten raons tècniques per a negar que hi haja una freqüència més d'emissió per a TV3 al País Valencià, he de dir que la TVV, per a poder cobrir més de la meitat de la província de Castelló, ha de fer les seues emissions des del Mont Caro, a Tarragona, tal com fa el circuit regional de Televisió Espanyola al País Valencià des de fa més d'un any.

—¿Com heu sabut que el Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions ha canviat la freqüència que en principi havia atorgat a TVV per la que ara utilitza la TV3 per a arribar al País Valencià?

—Fonts solvents del mateix centre territorial de TVE al País Valencià ens van comunicar el canvi en l'assignació de canal, i ens van explicar que aquest canvi els havia produït importants entrebancs d'última hora, ja que ells s'ocupen de la xarxa tècnica d'emissió de TVV i havien hagut de realitzar diferents modificacions tècniques en els aparells d'emissió.

* Cap tècnic de la xarxa de reemissors de TV3 d'Acció Cultural del País Valencià.

sors del govern central en les qüestions que afecten aquest territori), expliquen al ministre Barrionuevo quines repercussions pot tenir el tancament dels reemissors de TV3, hauran d'explicar que les polèmiques sobre la sintonització del canal de Catalunya al País Valencià s'han acabat i que és un fet social assumit des del nord del país fins a les zones castellanoparlants d'Oriola, Elda, Villena, Aiora i Utiel. Que més de cent ajuntaments han aprovat en ple pagar amb càrrec als pressupostos municipals la instal·lació en els termes municipals respectius de microrepetidors per a captar TV3. Que tots els diaris que es distribueixen al País Valencià informen dia a dia de la programació d'aquest canal. Que una vegada arrelat en la població, és políticament estúpid i injustificable negar l'opció d'un canal de televisió tot just quan acaben d'aprovar-se'n tres de privats. Que en el cas de TV3, els valencians l'han fet arribar voluntàriament

i que, com demostra l'enquesta que reprodueix en aquest número, TV3 té una audiència que voreja els dos milions de persones, que possiblement reparteixen els seus vots entre tot l'espectre polític, i que no entenen per què s'han de quedar sense un canal de televisió, la recepció del qual han pagat de la seua butxaca.

Davant les raons esgrimides pel govern central a través de Rosa Conde, els lectors han de saber que la concessió administrativa de freqüències d'emissió als canals autonòmics encara no s'ha realitzat completament, ja que, a títol d'exemple, de les més de 150 freqüències diferents que TV3 necessita per a cobrir tot el territori de Catalunya, la Direcció General de Telecomunicacions només n'ha concedit a la CCRTV la dècima part i de manera provisional.

Ha de tenir present, també, que iniciatives populars com les que ha coordinat ACPV a través d'Amics de TV3,

Instal·lacions de TVV a Burjassot.

n'hi ha a altres territoris de l'estat. Concretament a les Illes Balears per a rebre TV3 també, i a la Comunitat Autònoma de Navarra, per a rebre Euskal Telebista. En el cas de Balears, la iniciativa d'Obra Cultural Balear va comptar des del primer moment amb el suport decidit de les institucions de les illes, tant dels consells insulars com del Parlament Balear —amb majoria conservadora— i dels més importants ajuntaments. I no només un suport moral, sinó econòmic, ja que el Consell Insular de Mallorca concedí en el seu dia una ajuda de dos milions a Obra Cultural Balear per al projecte de recepció de TV3 a Mallorca i dos milions més l'Ajuntament de Palma per al mateix propòsit.

És per això que els ciutadans valencians hauran de considerar com un greuge comparatiu la decisió del govern central de tancar els reemissors de TV3 en el seu territori si, en canvi, manté els que hi ha instal·lats a les Balears i, també, recordem-ho, els instal·lats pels navarresos en moltes poblacions per a captar Euskal Telebista. ¿Per què als valencians sí i als altres no? Tots tres casos són semblants, però en el cas valencià l'aparició d'un nou canal promogut pel govern autonòmic propi —correligionari del govern central i oposat ideològicament al que governa en la Generalitat de Catalunya— ha forçat els arguments polítics que exigeixen monopoli informatiu, inexistència de competència i impunitat en els plantejaments lingüístics. □

LA QUANTITAT HA OFEGAT EL SECTOR

Bandera groga per al sector turístic

Quan encara no s'ha acabat la temporada turística, el sector es mostra nerviós. L'excés de l'oferta i la baixa qualitat que s'ofereix en els serveis fa témer la davallada d'una de les fonts d'ingressos més importants d'aquest país.

Sílvia Monfort

Arribada l'hora de la veritat, el turisme no ha estat el que molts esperaven que fos. Uns ho atribueixen a la mala qualitat dels serveis, altres a la revaluació de la pesseta enfront la resta de les monedes europees. N'hi ha que diuen que s'esperava massa del turisme, i altres que pel mateix preu se'n van a Tunísia, al Carib o al Marroc.

Però les causes, i no tant els efectes, són variades. Fins ara es creia que el fenomen del turisme s'aniria engrandint fins vés a saber quan, i per això, com més turistes vinguessin, millor, sense tenir gaire en compte quin tipus de turista era el que venia ni què se li oferia.

I és que l'oferta tampoc és que hagi estat tan variada: fins fa pocs anys el

sol, les platges, la paella i els toros eren les referències de una immensa majoria dels turistes que venien. Ara sembla que algunes de les miraculoses solucions seran els camps de golf (se'n construiran més de 40 en un parell d'anys als Països Catalans) i els ports esportius (els lloguers i les compres de barcos és una moda que s'estén cada vegada més).

Però cal tenir en compte altres factors com la ja reiterada queixa per la deficient xarxa de comunicacions existent, la cada vegada més distant relació qualitat/preu, la poca oferta lúdico-cultural que es dona al turista i la inseguretat creixent d'aquests, la degradació del medi ambient en general i de les platges en particular. Les de bandera blava, també.

Si encara no s'ha arribat a un pro-

jecte global és perquè els diversos sectors del ram no es posen d'acord. Els més optimistes pensen de seguir amunt, mantegnant maons i més maons per a futurs hotels i apartaments. Però si el sector turístic no es reconverteix, després serà massa tard per a lamentar-se'n. Potser, si al final de la temporada els números no són tan dolents com ara es diu, el tema s'allargarà fins a la temporada vinent. Si no, pot ser que és comenci a pensar a posar-hi remei.

També és cert que no tots els indrets dels Països Catalans tenen unes mateixes expectatives. Benidorm mateix, on la iniciativa privada s'ha interessat per estar a l'última; Menorca, que ha pogut mantenir-se més allunyada de l'especulació constructora, o la sofisticació de Perelada.

No tot és sol i platja

Per tal que els visitants que arriben no es quedin en la primera línia de la costa, la Generalitat de Catalunya està promovent rutes interiors alternati-

ves: des dels parcs naturals fins als balnearis, passant pels esports com el *rafting* o les excursions pel Pirineu. Tot això acompanyat d'una «modernització i adaptació de les estructures turístiques als requeriments d'una demanda cada vegada més exigent (...) amb dos objectius clars: promoció del turisme interior i de muntanya i potenciació d'ofertes turístiques especialitzades».

Si un dels reclams turístics per excel·lència hauria de ser la Barcelona olímpica, a banda de l'autobús turístic instal·lat per l'ajuntament de la ciutat i que permet fer una ruta per Montjuïc i el port, passant per la Sagrada Família i la Fundació Miró, la ciutat per ella mateixa no atrau el turista tant i com seria desitjable, i potser és que no n'hi ha prou amb quatre museus i quatre edificis gaudinians, encara que, tal com es diu des de l'ajuntament, «la ciutat ha entrat en els circuits turístics internacionals». Potser sí, però de moment el turista prefereix no circular per uns circuits col·lapsats com ho és el trànsit de la ciutat.

Com que la demanda és cada vegada més exigent i el sector s'està començant a ressentir de les males previsions, cal una política turística coherent i comuna per assolir els objectius anhelats.

No n'hi ha prou amb campanyes com les iniciades per un ajuntament i que consistien a regalar una cistelleta amb maduixots i un seguit de bonificacions per a la utilització d'alguns serveis als turistes italians que entraven per la Jonquera. Però n'hi ha d'altres, com la iniciativa presa per un altre ajuntament de la costa, consistent a instaurar la figura del defensor del turista per tal de recollir les seves queixes i per a saber quines són les seves necessitats.

Tampoc ajuda a mantenir la cara alta la freqüència de vagues de controladors aeris, ja siguin els d'aquí o estrangers, o de les companyies de barcos, els retards horaris o la falta d'una oferta infantil i juvenil prou àmplia. Ni són suficients les alternatives com organitzar grans festes en més grans discoteques amb eleccions de *miss* incloses, ni les especialitzades rutes etíliques per on passen els turistes. Al turista se l'ha de mirar, però això no vol dir que s'hagi de rebaixar ni la qualitat de l'oferta ni la qualitat del turista.

El que està clar és que fa falta un projecte turístic on prenguin part l'administració, els empresaris i els treballadors. Hi ha qui diu que aquest projecte s'hauria d'articular més o menys

ahora entre les tres administracions autonòmiques: País Valencià, les Illes i el Principat, i més si tenim en compte que a partir d'ara el catamaran unirà les Illes amb Barcelona en unes tres hores aproximadament. Això podria significar que un turista que estiuja a Gandia, podria anar a passar el dia a

Mallorca i de tornada quedar-se a Sallou, per exemple. I si és cert que Barcelona, a través de la potenciació dels Jocs, té un gran poder de convocatòria per al turisme intern, aquest es podria redistribuir adequadament cap al País Valencià i les Illes. Això seria una gran oferta i un bon reclam. □

EL TURISME, UN FILÓ QUE S'ESGOTA

Sol i platja: un producte insuficient

Problemes d'infraestructura, excés d'allotjaments, augment dels preus i falta d'oferta complementària són les causes principals del descens del turisme als PPCC.

A. Punsola/E. Roig/M. Payeras

Lloret

Tot i que encara no hi ha xifres definitives, la impressió generalitzada —tret d'alguna excepció— a les principals zones turístiques de la costa és que la temporada no és tan bona com les anteriors. Si bé en algunes poblacions hi ha plena ocupació en el mes present l'escassetat d'un mes fort com juliol, ha estat suficient perquè comenci a rondar el fantasma de la inquietud, de cara a la pròxima temporada.

EL TEMPS ha fet una roda d'opinions en els patronats i instituts de turisme municipals d'algunes poblacions destacades en l'àmbit turístic i, malgrat que no tots volen dir-ho de manera transparent, la renovació del sector turístic es perfila com una necessitat urgent.

El patronat de turisme de Lloret de Mar (la Selva) reconeix que: «Aquest any estem tenint menys turistes que en anys anteriors». Entre els motius que assenyalen com a probable causa de la situació es troben els següents: «la revaluació de la pesseta ha fet que molts turistes que habitualment venien prefereixin altres destinacions mediterrànies que els ofereixen el mateix a més bon preu. Creiem que aquesta recessió es generalitza a la Costa Brava. Un altre factor que pot haver influït és que el mercat turístic, com qualsevol mercat, es mou bastant per modes, i no vull dir que ja no estiguem de moda, però molts europeus tenen ara altres preferències que cada vegada tenen més acceptació; a la gent li agrada canviar d'indret. Potser sí que el creixement

La renovació del sector turístic es perfila com una necessitat urgent.

ment urbanístic ha estat desmesurat, però no creiem que això hagi pogut influir tant en la baixada de turistes com els altres factors esmentats».

Calafell

A Calafell (Baix Penedès) l'Institut de Turisme ens assenyala que fins a la segona quinzena de juliol han tingut una ocupació bastant baixa, però ara a l'agost estan al 100%. Un portaveu de turisme a Calafell ha dit a EL TEMPS, tot coincidint amb l'opinió de Lloret de Mar, que «la revaluació de la pesseta en el mercat de divises hi pot haver influït bastant». Aquest mateix portaveu afegeix que «a més, els tour operadors han desviat molt de turisme que abans venia aquí cap a Turquia, Grècia i Iugoslàvia».

Respecte a la infraestructura turística a Calafell, afirma que «aquí hi ha hagut queixes de turistes respecte a temes com la higiene o la comoditat, especialment pel que fa als apartaments de lloguer. En canvi, dels hotels no hi ha tantes queixes. No hi ha dubte que el turista més exigent és el francès, i no ho diem perquè n'hi hagi més en nombre, sinó per les coses que ens vénen a dir. Per exemple, ens fan queixes que l'aigua de la platja és bruta de vegades, però això és una cosa aliena a nosaltres, que té relació amb els corrents marins i els vents. És cert que hi ha molta gent del sector que pensa que, malgrat certes deficiències, el turisme continuaria venint sempre».

Sitges

A Sitges no estan tan segurs que el turisme continuï venint sempre. El Patronat de Turisme ens revela que el juliol no ha estat massa bo, però ara s'està gairebé al 100%, «com que la temporada es prolonga fins a setembre-octubre, creiem que encara es podrà salvar». Quan es demana al Patronat de Turisme de Sitges sobre les possibles causes que han fet que el turisme no fos el d'altres anys, se'ns addueixen raons similars a les d'anteriors municipis, però surt per primera vegada el tema de la renovació: «Els preus, que no són els d'abans i en aquest mateix sentit l'oferta que fan països com Grècia o Turquia, que, tot s'ha de dir, ofereixen un nivell d'infraestructures molt per sota del nostre. Ara bé, cal dir que el turisme és un gegant amb peus de fang, i si no vol morir s'ha de renovar, aquesta renovació passa sens dubte per apostar directament per la qualitat en lloc de la quantitat i aquí intentarem anar per aquest camí amb la construc-

ció d'hotels de quatre estrelles i més camps de golf que atreguin un turisme més selecte».

Calella

A Calella (el Maresme) l'ocupació no està tampoc al nivell d'altres anys: «Encara no tenim dades definitives, entre altres coses, perquè estem en plena temporada, però la sensació és que no va bé perquè l'ocupació no és òptima. Creiem que hi ha diverses raons que ho expliquen: tenim molts turistes britànics i a Anglaterra han pujat els tipus d'interès. D'altra banda, la pesseta s'ha revaluat, i a més hi ha zones en competència com el Carib, Miami o altres punts de la Mediterrània, etc.».

Finalment, els responsables del turisme de la població del Maresme acaben coincidint amb els seus homònims de Sitges: «Reconeixem que tenim deficiències com els hotels vells o la man-

aquesta haurà de venir de l'estreta col·laboració entre la Generalitat i els gremis d'hotelers a partir d'alguns tipus de pacte».

Salou i Cambrils

Els portaveus de turisme a Salou i a Cambrils no semblen especialment preocupats per la temporada. A Cambrils (Baix Camp) reconeixen que el juliol ha estat fluix, amb una ocupació entre el 70 i el 75%, «encara que ara a l'agost sembla que ha pujat una mica, fins al 90%». A Salou es respira, segons turisme, el mateix aire de sempre: «Aquí l'ocupació ha estat tan bona que tots els estius. Ara, per exemple, estem al cent per cent i el juliol si fa no fa igual». Pel que fa als casos de tifus que algun setmanari anglosaxó va arribar a qualificar espectacularment d'«epidèmia de tifus a Espanya», a Salou opinen que «tot plegat ha estat més soroll que res perquè la premsa sensa-

El canvi de destinació induït pels tour operadors també ha influït en la davallada turística.

ca de formació de nivell del personal que serveix». A Calella pensen que aquestes deficiències no se superaran amb la iniciativa d'un hotel, «si hagués de renovar el que té hauria de passar molts anys sense obtenir beneficis per pagar-ho. Calen subvencions del govern, de la mateixa manera que hi ha subvencions per a les empreses que exporten productes fora de les nostres fronteres, creiem que un hotel o un municipi turístic que rep estrangers compleix una funció similar per la qual ha de ser subvencionat».

Els qui porten el turisme a Calella des de l'àmbit municipal opinen que d'haver-hi una renovació del sector,

cionalista britànica s'ha llançat a una campanya intensa de desprestigi».

Barcelona

A Barcelona, el Patronat de Turisme municipal ha dit a EL TEMPS que la ciutat «no es pot comparar amb la resta de municipis turístics de Catalunya; la nostra temporada forta no és ara, a l'estiu, sinó durant la resta de l'any, especialment coincidint amb els períodes de fires i congressos que és quan rebem més visitants. Tot i així, i sense tenir xifres de l'estiu, hem detectat un augment del nombre de visitants respecte a altres anys. Barcelona

Per a les agències de viatge, les possibilitats de l'activitat turística al País Valencià estan esgotades.

pensa apostar per la qualitat i l'oferta cultural. De fet, molts dels hotels del pla municipal són d'alta categoria».

Cal tenir en compte, a més, que per Barcelona passa molta gent que va a estiuejar cap al sud i es pot tenir la falsa imatge de veure molts cotxes amb matrícula estrangera que en realitat només s'aturen a Barcelona pels semàfors i prou. El Patronat de Turisme té en compte els que estan de passada, en turisme o autocar: «No compten com a turistes de la ciutat aquells que hi fan una volta ràpida en autocar durant un dia, o els que només travessen la ciutat en vehicle propi, considerem que per haver vist una mica bé la ciutat cal almenys passar-hi una nit i, si és possible, visitar els principals monuments».

País Valencià

A Cullera (Ribera Baixa) el nombre de turistes ha disminuït en un 20% respecte a 1988, segons dades facilitades per l'ajuntament. En anys anteriors l'ocupació hotelera al mes d'agost estava al 100%; aquest any a Cullera, en plena temporada alta, encara queden places hoteleres lliures. La mateixa situació es repeteix en altres municipis turístics del País Valencià com Gandia, Alacant, Benicàssim i Xàbia, amb l'excepció de Benidorm. La degradació de la qualitat en el servei, la falta d'oferta complementària i un grapat de problemes d'infraestructura, són les causes que estan produint aquest clar descens de l'activitat turística al País Valencià.

Segons ha informat a EL TEMPS l'Oficina Municipal de Turisme de Cu-

llera, cada any és major el nombre de turistes que acudeixen a aquest establiment preguntant què és el que poden fer a part d'anar a la platja i prendre el sol. Des de l'any 1984, quan es va construir el complex Aquasol (un parc aquàtic), la iniciativa privada i l'oficial s'han adormit en els llorers. El producte homogeni *sol i platja*, que durant anys s'ha venut sense esforç als turistes estrangers, comença a ser insuficient. Sobretot tenint en compte l'oferta turística que ofereixen altres països europeus, cas de Grècia, molt més variada i econòmica.

Però la manca d'oferta complementària a les costes valencianes no és l'única causa que explica la baixa de l'activitat turística. A la població de Xàbia (Marina Alta) l'especulació de terrenys i l'augment de preu dels lloguers dels apartaments pròxims a la platja han contribuït a un descens de la població turística, xifrada en un 19% menys que en l'any 1988. Un alt percentatge, si tenim en compte que en aquesta població el 70% dels turistes són propietaris del lloc on estiuegen, i que per tant aquest ascens dels lloguers no els afecta. En opinió de l'alcalde de Benicàssim (Plana Alta) la culpa del que està passant aquest any ve de lluny, i els responsables més directes són la iniciativa privada i l'estat. «L'administració ha donat l'esquena al turisme pensant que amb el que tenim ja n'hi ha prou i la conseqüència de tot això l'estem pagant ara. Igual ha passat amb la iniciativa privada, que s'ha quedat estancada confiant en els recursos naturals del país (clima, paratges, etc.) i no ha invertit». Aquesta opinió de

l'alcalde de Benicàssim és compartida per la majoria dels tècnics de turisme de les diferents oficines municipals consultades. Tots coincideixen a afirmar que la promoció turística dels últims anys no ha estat suficient. Un exemple d'això és que el nombre d'empreses de la CEE que el 1983 volien invertir en el sector turístic valencià s'ha reduït en un 45%.

Benidorm, l'excepció

El descens de l'ocupació hotelera que estan soffrint les principals ciutats turístiques del País Valencià no afecta Benidorm (Marina Baixa). Per contra, en aquesta població, considerada com la primera localitat —destinació en el món per al *charter* procedent del Regne Unit el nombre de turistes ha augmentat. L'explicació d'aquest fet està en la competitivitat que hi ha dins del sector hotelier, la notable existència d'oferta variada i una infraestructura adequada.

Segons el cap de promoció turística de l'Ajuntament de Benidorm, en aquesta localitat tant la iniciativa privada com l'oficial estan per damunt del nivell turístic de la resta de països europeus. Aquesta opinió es pot donar per certa si tenim en compte els quatre milions de turistes que anualment visiten la ciutat. «A Benidorm —manifesta el cap de promoció turística de l'ajuntament— hi ha actualment més de 900 bars i restaurants que ofereixen el seu espectacle particular totes les nits. A més, la gran majoria d'hoteles disposen d'instal·lacions esportives, culturals, recreatives, etc., que completen l'oferta turística. Quant a facilitats per al turista estranger, hem introduït novetats com un important descompte per al segon fill d'una família i activitats diàries per als xiquets. L'ajuntament ha creat recentment auditoriums per la ciutat, i l'empresa privada renova contínuament les seues ofertes. La conseqüència de tot això és, lògicament, una activitat turística en alça».

Problemes generals

El 1985, la Conselleria d'Indústria, Comerç i Turisme elaborava un informe on explicava els problemes generals de l'activitat turística al País Valencià. Aquests problemes, segons la Conselleria, eren: l'elevada estacionalitat, la pèrdua de competitivitat del sector hotelier per l'increment dels impostos, la situació privilegiada de la demanda sobre l'oferta, l'envelliment de l'equip hotelier (amb disminució de qualitat en la prestació de serveis) i els problemes infraestructurals.

Els objectius de política turística que es proposava l'administració autonòmica socialista per a aquell any eren: ordenar l'oferta, la millora urgent de la infraestructura, la creació d'una societat de promoció turística i l'augment de l'oferta complementària. No obstant això, la realitat actual és ben diferent, i els ajuntaments dels principals municipis turístics es queixen de ser la panacea del turisme i el sector privat no s'explica què està passant en un país que reuneix tots els requisits (clima, paratges, etc.) per a ser una zona turística per excel·lència. Uns i altres es preguen, amb les xifres a la mà, si

Cada any el turisme és de més baixa qualitat, de menys poder adquisitiu.

realment s'ha millorat la infraestructura i fins a quin punt s'ha incrementat l'oferta complementària. Per a les agències de viatge, tot apunta que actualment les possibilitats de l'activitat turística al País Valencià estan esgotades.

Les Illes

Potser la principal característica de l'oferta turística mallorquina és l'homogeneïtat, ja que entre els diversos municipis no hi ha diferències massa importants. Tots els nuclis turístics pateixen els mateixos problemes, problemes que realment queden reduïts, en general, a un: l'existència d'una oferta excessiva i una demanda insuficient. Això provoca problemes, en el sentit que l'ocupació és, malgrat que ningú no dona xifres ni exactes ni aproximades, considerablement inferior —segons sembla— a l'ocupació registrada l'any passat i els anteriors. En algunes zones, especialment les de més densitat de places, s'està produint una davallada dels preus en l'intent de cobrir el màxim de places possibles, amb la

conseqüència lògica de la minva de la qualitat del turisme que arriba a l'illa.

Feta una roda d'opinions entre els municipis turístics de més significació, els resultats ofereixen el que s'ha apuntat anteriorment. Per al regidor de turisme de l'Ajuntament de Calvià, el municipi turístic per excel·lència de Mallorca, Antoni Pallicer, «la nostra oferta es basa en quatre elements: la de segones residències i apartaments en venda, que són les d'un turisme d'alta i mitjana qualitat i que any rere any, va agafant més importància; en tercer lloc, els apartaments com a explotació turística, i l'hotel com a quart element, essent aquests dos darrers els elements que, probablement, donen a hores d'ara més problemes perquè resulta que existeix un excés de places per al nombre de turistes que ens visiten. Si bé no puc oferir dades d'ocupació, el cert és que hi ha zones del terme municipal que han tingut un creixement en 2 o 3 anys que hauria d'haver estat el creixement de tota una dècada, i aleshores es pot comprendre fàcilment que l'ocupació actual estigui, en termes relatius, considerablement per sota del que seria òptim per al nombre de places que tenim. Com a indicador puc dir que els dos anys darrers a Magalluf (un dels nuclis turístics de Calvià) s'han creat 7.000 places, i a Peguera 3.000. Això és excessiu i du, com a conseqüència, la baixada dels preus i la disminució de la qualitat del turista».

Andratx

Per al batlle d'Andratx, Maties Terrades, el seu terme municipal és dels que menys pateixen el problema de l'ocupació «ja que tenim, en general, un turisme residencial d'alta qualitat, d'alt poder adquisitiu. Els problemes principals amb què ens trobem són de tipus infraestructural, és a dir, tenim problemes amb el sanejament de les aigües —que esperem solucionar el pròxim any ja que tenim en marxa la construcció de tres depuradores— i amb els accessos, les carreteres, difícils i perilloses, massa estretes i que cada any costen algunes vides».

Manacor

Pràcticament els mateixos problemes tenen al municipi de Manacor, pel que fa al sanejament de les aigües. Per a Bernat Amer, regidor de Turisme, «l'ocupació d'enguany és alta, una situació bastant bona, però no puc donar xifres exactes. De tota manera vull dir que aquest problema d'excés d'oferta sí que és possible que el tinguem l'any pròxim, ja que s'estan

construint noves places, i tenint en compte que no estem al 100% d'enguany, és lògic pensar que el pròxim any tinguem massa oferta».

Palma

Al municipi de Palma es pot dir que tota la qüestió turística està, quant a ocupació i condicions de l'oferta, en mans diferents a les de l'oficina de turisme municipal, de la qual és responsable Antònia Ginard i que no pot oferir dades d'ocupació, però apunta que «notem com el turista que ve a demanar informació cada any és més de baixa qualitat, de més baix poder adquisitiu. Com a anècdota puc dir-te que recentment hem tingut gent que demana allotjaments el més barats possible, i que quan se'ls informa dels preus, fins i tot ens han demanat si hi havia coves on poder dormir, perquè ni tan sols una pensió poden pagar».

Alcúdia

A Alcúdia es tenen enguany unes xifres d'ocupació que fan exclamar a Antoni Arbona, regidor de turisme, que: «Ens salvem. Fins al mes de juny dúiem una baixada de l'ordre del 12% respecte de l'any passat, però el mes de juliol hem tingut una ocupació alta, de l'ordre del 88%. Ara bé, he de dir que el turista que ens visita té una baixa qualitat, pocs doblers. No tenim queixes de cap tipus, excepte que els preus de l'oferta complementària són considerats per molts turistes com a massa alts. En general puc dir que no hi ha el fenomen de baixades de preus a darrera hora i, per tant, mantenim una situació que, com he dit, ens salva, enguany».

Consultada la Conselleria de Turisme, el senyor Gamero, director general de Promoció Turística, creu que «no hi ha problemes en l'oferta, tenim contínues inspeccions que són passades molt bé; crec que puc dir que tenim una legislació en matèria d'higiene, d'oferta complementària..., igual a la del Mercat Comú, i que en general és una oferta complementària d'òptima qualitat. El problema de l'oferta és el desfasament existent entre ella i la demanda. Hi ha hagut un creixement excessiu de l'oferta, es parla d'uns 50.000 llits que sobren, cosa que ens indica una necessitat clara de renovació, de no créixer durant els pròxims anys. Això, sobretot, tenint en compte que la demanda es contrau i que aquesta contracció la xifrem per enguany en un, aproximadament, 5% respecte de l'any passat».

«Cal dissenyar un bon projecte turístic»

Com a ex-vice-president de la comunitat turística de la Costa Brava, llicenciat en Ciències Empresarials i Turisme, creu que definir un projecte turístic passa per solucionar des de problemes d'infraestructura fins a reordenar les places hoteleres i una bona oferta de serveis complementaris.

Sílvia Monfort

—**Com veu vostè l'estat actual del turisme?**

—El futur és un sector que té un bon pols. El lleure té futur, però el lleure ha d'estar planificat i degudament professionalitzat. Hem de prendre consciència que cal una reconversió. En aquests trenta anys de fenomen turístic com a producte de consum i de masses, s'han fet moltes coses d'una manera imperfecta, encara que també s'han fet esforços molt importants. Ara bé, cal prendre total consciència que hem tocat sostre. Amb les possibilitats actuals no hi ha més capacitat de creixement.

—**¿Què és el que busca el turista quan ve?**

—No es pot generalitzar en turisme, i s'ha de donar un tractament adequat a cada sector. El turista jove busca un tipus de diversió que no té per què coincidir amb el turista de mitjana edat, que cerca coses diferents i equipaments diferents. El que cal és vincular l'oferta cultural, turística i gastronòmica dins un conjunt per a crear un paquet turístic que tingui acceptació, oferir un producte en les millors condicions. Però s'ha de redefinir el producte a nivell d'administració, empresaris i treballadors, per veure quin model de turisme necessitem i quin model de turisme volem.

—**¿Què és el que més s'ha de potenciar en el sector d'hostaleria?**

—L'hostaleria és el sector, dins el turisme, més ben ordenat i reglamentat. Cal polir, només, el nivell qualitat/preu. Hi ha una marca de nivell de qualitat per a cada segment de mercat a través de les estrelles. Però en èpoques d'excés d'oferta s'han tirat els preus a la baixa i han empitjorat el nivell de servei d'aquests establiments. I això produeix descontentament. I amb això no s'hi pot jugar, és molt perillós.

—**Fins ara en turisme era més impor-**

tant la quantitat i ara sembla que es busqui més la qualitat.

—Si l'oferta està ben articulada i és professional en la dimensió de satisfacció dels serveis que es donen i corresponen a uns preus adequats, tot això genera una actitud positiva. Ara bé, s'ha basat tot en el fet vocacional però falta una xarxa de carreteres adequada, equipaments complementaris en forma de palaus de congressos o grans espectacles, hi ha l'aeroport de Girona sense línies regulars, únicament per a vols *charter*. Ha d'haver-hi voluntat de voler arreglar les coses, tant per part del sector privat com del públic, quan assumeixin les seves responsabilitats.

També la falta d'escoles de Formació Professional, que cap dels cinc centres de FP que hi ha a la costa imparteix la formació hostalera, ni en el primer grau. Nosaltres estem al servei de la gent i hem de fer-ho el millor possible. No hem de ser mai servils amb ningú, però hem d'oferir bons serveis.

—**A Platja d'Aro s'ha creat la figura del defensor del turista.**

—És un intent més per intentar millorar la qualitat. La persona que canalitza, a través de l'Oficina de Turisme, el grau de descontentament i les queixes, per a dirigir-les cap a on calgui, sempre pot ser positiu per a posar-hi remei. Sempre que la persona encarregada conegui el sector i sigui un professional. I seria bo que aquesta figura s'estengués cap a altres indrets.

—**¿El fet d'allargar la temporada, és per a salvar-la?**

—Perquè l'activitat turística, el producte, sigui definit, fonamentalment hauria d'anar des de Setmana Santa fins a Tots Sants. El que no pot ser és que els professionals del turisme treballin tres mesos a l'any. Amb una política de preus adequada, l'oferta pot ser cada vegada més llarga, amb quatre o cinc preus de temporada. A més, cada

Cal prendre consciència que hem tocat sostre.

temporada porta un tipus de turista diferent, des de la tercera edat al turista més jove.

—**La Generalitat de Catalunya, cada vegada més, potencia el turisme d'interior. ¿Què opina sobre això?**

—Hi ha una diferència abismal entre el turisme de costa i el d'interior. Que aquest serveixi per a equilibrar i donar activitat a certes comarques deprimides de la Catalunya interior em sembla molt lloable. Ara bé, no crec que la capacitat d'inversió sigui tan gran que pugui competir amb l'oferta de la costa.

—**Les administracions tenen una actitud triomfalista enfront del turisme...**

—L'administració, de sempre, ha tingut una actitud triomfalista, tant la central com les autonòmiques, i han de ser més realistes: continuem creixent. Potser el nombre sí que puja un 1%, però s'han d'abordar els problemes amb profunditat. La regulació dels apartaments, la promoció que no està travada com hauria d'estar-ho, el desconeixement de certs problemes de tractaments de residus d'aigües... tot això s'hauria de contemplar i amb perspectiva, però sembla que la solució sigui anar tapant forats. Em preocupa no veure un disseny d'un projecte turístic global. I l'administració cal que adverteixi als seus administrats d'on poden venir els problemes.

—**¿S'han assegut, però, a una taula per a parlar-ne?**

—Tothom diu que s'ha de fer però, és allò de qui dia passa, any empeny. A més, ¿qui li posa el picarol al gat?

GRAN TEATRE DEL LICEU

Temporada 1989-1990

Avantprograma

Orquestra Simfònica i Cor del Gran Teatre del Liceu

Director musical de l'orquestra: Uwe Mund

Directors del cor: Romano Gandolfi - Vittorio Sicuri

2, 3, 4, 5, 6 setembre

Ballet del Teatro Lírico Nacional La Zarzuela

Directió artística: Maya Plisetskaya

- I. *Hoja de Álbum, Diane y Acteon, Sinfonía India, Maria Estuardo*
II. *Tema y variaciones, Nocturno, Diane y Acteon, Maria Estuardo*

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

Director d'orquestra: Miguel Roa

25, 29 setembre / 4, 8, 11 octubre

Cristóbal Colón

L. Balada

Prod.: Sociedad Estatal Quinto Centenario
Repertament: A confirmar per part de la Sociedad Estatal para la Ejecución de Programas del Quinto Centenario

30 setembre / 1 octubre

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

Director: Uwe Mund

Solistes: a determinar

M. Blancafort: Preludi, ària i giga
W.A. Mozart: Simfonia concertant per a oboè,
clarinet, fagot, trompa i orquestra, K. 297
J. Brahms: Simfonia núm. 2

14, 15 octubre

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

Director: Uwe Mund

Solistes: Guher i Suher Pekinel

W.A. Mozart: Concert per a dos pianos, K. 635
A. Bruckner: Simfonia núm. 8

18, 19, 20, 21, 22 octubre

Ballet Nacional de Cuba

Directió artística: Alicia Alonso

- I. *Giselle* (II acte), *Majísimo, La Diva*
II. *Don Quixote*
III. *El Lago de los Clanes* (II acte), *In the night, Suite Generis, Dido Abandonada*
IV. *Don Quixote*
V. *Dionaea, Viva Lorca, La viuda alegre*

Orquestra del Teatre de l'Òpera Estatal d'Ostrava

4, 6, 9, 12, 14 novembre

Eugène Onieguin

P.I. Txaiikovski

Tchakarof/Samaritani

Prod.: Lyric Opera of Chicago
Freni, Gulyas, Brendel, Ghiaurov,
Dundekova, Slania, Martinovic

22, 26, 28 novembre / 1, 3 desembre

Adriana Lecouvreur

F. Cilea

Gandolfi/Puggelli - Prod.: Teatro alla Scala, Milano
i Teatro Comunale, Bologna
Freni, Domingo, Romero, Jovanovic

14, 17, 20, 23, 26 desembre

La Fiamma

O. Respighi

Collado/Mikó

Prod.: Ópera Estatal d'Hongria, Budapest
Caballé, Obratzova, Ordóñez, Pons, Szirmay, Gallego

5, 8, 11, 14, 16 gener 1990

Manon Lescaut

G. Puccini

Varviso/Mariani - Nova Prod.: Gran Teatre del Liceu
Freni, Dvorsky, Serra, Mariotti

27, 29, 31 gener / 2, 4 febrer

Elektra

R. Strauss

Mund/Esperit - Prod.: Royal Théâtre de la Monnaie, Opera National Bruxelles
Marton (dies 27, 31, 4), (dies 29, 2: a determinar), Dunn,
Winkler, Brocheler, Secunde, Patchell (dia 4)

12, 14, 16, 18, 20 febrer

Così fan tutte

W.A. Mozart

Maag/Bondy - Prod.: Gran Teatre del Liceu, procedent del Royal Théâtre de la Monnaie, Opera National Bruxelles
Lorengar, Zimmermann, Giménez, Dixon, Krause, Bradley

2, 5, 8, 11, 13 març

I Puritani

V. Bellini

A determinar/Sagi - Prod.: Teatro Lírico Nacional La Zarzuela i Teatro Comunale, Bologna
Lloris, Blake, Coni, Echeverría

24, 27, 29 març / 1, 4, 7 abril

Boris Godunov

M.P. Musorgski

Kulka/a determinar - Prod.: La Scenotecnica S.R.L., Roma
Ghiaurov, Randova, Donati, Rydl, Hiestermann,
Stutzman, Wimberger, Egel, Rubin, Boldrini

30 març

Concert June Anderson

Director: Ioan Marin

Programa a determinar

Orquestra Simfònica i Cor del Gran Teatre del Liceu

10, 11 abril

Missa Solemnis

L.v. Beethoven

Director: Uwe Mund

Solistes: A determinar

Orquestra Simfònica i Cor del Gran Teatre del Liceu

18 abril

Recital Chris Merritt

Harriet Lauson-Sau, *piano*

Programa a determinar

23, 26, 29 abril / 2, 5 maig

Ariadne auf Naxos

R. Strauss

Haider/Ponnelle, realitzada per Jutta Gleue

Prod.: Oper der Stadt Köln

Giessendorf, Gruberova, Schmidt, Frey, Frey, Gahmlich,
Rauch, Vogel, Mazzola, Finke, Kauffmann, Seibel

14, 17, 20, 22, 24 maig

Jenufa

L. Janáček

Neumann/Gas - Nova Prod.: Gran Teatre del Liceu
Benackova, Rysanek, Moedi, Blinkhoff, Straka

31 maig / 3, 5, 7, 9, 12 juny

Simon Boccanegra

G. Verdi

Mund/a determinar - Prod.: a determinar
Cappuccilli, Tomowa-Sintow, Aragall, Pliska, Chausson

6 juny

Concert Aprile Millo

Director: Eugene Kohn

Programa a determinar

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

19, 23, 27 juny / 1, 5 juliol

Les Contes d'Hoffmann

J. Offenbach

Kohn/de Tomasi - Prod.: Gran Teatre del Liceu
Shicoff, Van Dam, Welting, Orciani, Haddon, Casinelli

29, 30 juny

Orquestra Simfònica i Cor del Gran Teatre del Liceu

Director: Romano Gandolfi

Solistes: A determinar

W.A. Mozart: Missa de la Coronació
M.A. Charpentier: Te Deum

CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Venda anticipada:

A la taquilla del carrer Sant Pau, i baixos. De 8 a 15 h. els dies
feiners i els dissabtes de 9 a 13 h. Tel. 318 91 22

Venda el dia de la funció:

A la taquilla de la Rambla dels Caputxins, 65. De les 11 a les 13.30 h. i
des de les 16 h. fins a l'inici de la funció. Tel. 318 91 22

Informació: Tel. 318 91 22

JULIOL I AGOST: MÉS DE 300 MORTS

Punts negres de trànsit

Estiu. Vacances. Operacions sortida. Ciutats buides. Anar a la platja. Avançaments. Sortir de nit. Beure, divertir-se. Operacions tornada. Embussos. Nervis. Cotxes potents, cotxes vells. Joventut. Velocitat. Totes aquestes són causes d'accidents de trànsit, a les quals cal afegir el mal estat de les carreteres.

David Pallejà

Principalment, els accidents són deguts als conductors, a la seva conducta i a l'incompliment dels senyals de trànsit. Però en molts casos l'estat de les vies facilita que es produeixin els accidents indirectament, ja que fan més difícil la conducció per elles.

Si a això, hi afegim les condicions especials en què es condueix en els mesos d'estiu, tindrem l'explicació de per què a l'estiu incrementa en un 84,5% el nombre d'accidents a les carreteres dels Països Catalans. Explicació, però, simplement estadística.

Entre les causes dels accidents de trànsit mai figura la de «mal estat de

la carretera», o «cruïlla perillosa», o la de «forat de 50 cm». Les que més abunden són les de «avançament anti-reglamentari», «velocitat excessiva» o la de «distraccions inexplicables». Però d'aquestes distraccions, quantes podrien ser *explicables* tenint en compte que la Direcció General de Trànsit reconeix 42 «punts negres» (punts conflictius) en les carreteres del Principat? L'Ajuntament de Súria, al Bages, ja ha passat a l'acció posant un cartell a la carretera d'entrada al seu municipi que adverteix no només de la perillositat del doble revolt, sinó fins i tot del nombre d'accidents, morts i ferits des de l'any 1986 al 1989 (64, 4 i 19 respectivament, amb una mitjana de 16 accidents a l'any).

Per una altra banda, la població de la Llacuna (Anoia) s'ha dedicat a pintar cercles al voltant de cada sot que hi ha a la carretera que va d'aquesta població a Igualada (B-213). I a més, l'Associació Espanyola de la Carretera (AEC) ha fet una enquesta recentment a tots els municipis de l'estat en la qual el 58% d'aquests municipis manifesta que les carreteres que els travessen es troben en mal estat, i tan sols un 8,5% creuen que les seves carreteres són bones. En altres casos, el problema no és del mal estat de les vies, sinó d'una manca de senyalització adequada, o d'una senyalització que, malauradament, es troba darrere d'un arbret que n'impedeix la visió, per exemple.

Les carreteres de la Costa Brava són de les millors quant al seu estat, però el seu problema principal és que no són capaces d'absorbir amb fluïdesa el trànsit que hi ha a la temporada d'estiu, a causa també d'una manca de variants. Això provoca retencions interminables, sobretot en les poblacions de Platja d'Aro, Lloret i Palamós, que arriben fins i tot a col·lapsar l'autopista A-17 situada a més de 20 i 30 quilòmetres de distància. D'altra banda, en la cruïlla que va de la carretera N-260 al Castell de Perelada, només l'estiu passat es van produir set accidents amb víctimes, la majoria deguts a «distraccions inexplicables».

Barcelona i la seva rodalia gaudeix, precisament a l'estiu, de la millor època per a circular en les seves carreteres, exceptuant els dies d'operació sortida o entrada. A Barcelona l'accidentalitat a l'estiu passat va disminuir respecte a la resta de l'any en un —11,12%. Però això no vol dir que no hi hagi punts conflictius, entre els quals destaquen principalment l'autovia de Castelldefels (on l'any passat van morir 18 per-

Les estadístiques

Causas d'accidents

61%	velocitat indeguda
27%	distraccions inexplicables
10%	no fer cas dels senyals
1%	avaries mecàniques

Increment d'accidents a l'estiu respecte a la resta de l'any (1988)

Catalunya	65%
País Valencià	112%
Balears	71%
Total	84%

Punts negres de les carreteres dels PPCC

Catalunya

Barcelona	Castelldefels (autovia)
	Mataró (A-19)
	Manresa (C-1411)
	Costes del Garraf (C-246)
Tarragona	El Vendrell (C-246)
	Valls (N-240)
	Cambrils (N-340)
Lleida	Tàrraga (N-II)
	Súria (C-1411)
Girona	Figueres (N-II)
	Platja d'Aro (N-II)

València

València	Sueca (N-332)
	Xiva (N-III)
	Alboraia (N-340)
	Sollana (N-III)
Alacant	Benidorm (N-332)

Balears

No destaquen punts especials.

1988, juliol i agost

País Valencià	84 accidents
	97 morts
Catalunya	96 accidents
	115 morts
Balears	23 accidents
	23 morts

1989, juliol i agost (fins al 21 d'agost)

País Valencià	89 accidents
	108 morts
Catalunya	130 accidents
	168 morts
Balears	24 accidents
	26 morts

El bon estat de les carreteres a voltes tampoc pot absorbir les aglomeracions dels mesos d'estiu.

sones atropellades, a causa de la falta de ponts per creuar-la), o les interseccions amb la carretera N-II al seu pas per tot el Maresme. Un altre dels «punts més negres» de la rodalia de Barcelona és el de les Costes del Garraf, doblement conflictiu per la futura autopista.

Tarragona presenta una elevada concentració de punts conflictius, sobretot en les seves carreteres pròximes a les platges i en carreteres de segon ordre, com la TV-3147 de Cambrils a Salou, on l'estiu passat es van produir sis atropellaments per la coincidència del trànsit de vianants amb el motoritzat. A València, la majoria d'accidents es produeixen en carreteres buides i a altes hores de la nit. I els punts més conflictius continuen sent els més pròxims a la costa, com són Benicàssim, Sueca, Alboraia i Benidorm.

A les Balears, com que quasi totes

les carreteres porten a les platges, no hi destaca especialment cap punt. I a més, no es dona la mateixa concentració de vehicles que es dona a les costes de Catalunya i País Valencià ja que no tots els que arriben a les Illes es duen el seu propi automòbil, encara que el parc de vehicles de lloguer puja a 25.000, i tots estan ocupats en els mesos d'estiu.

En les estadístiques de les causes dels accidents mai consta com un factor provocador de l'accident l'estat de la carretera (o millor dit, el mal estat de la carretera).

Però el cert és que dins d'aquest elevat 27% d'accidents deguts a «distraccions inexplicables», s'hi podrien incloure els 64 del perillós revolt de Súria, els set de la cruïlla del Castell de Perelada, o els sis atropellaments de Salou, per citar només uns exemples. □

Estiu NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

EXILIATS

James Joyce Les Millors Obres de la Literatura Universal/Segle XX, 37. 192 pàgs.

«Una experiència fascinant, que afegeix el nom de James Joyce als dramaturgs importants fins ara no tinguts en compte». Edicions 62: «La Caixa».

Editorial Laia

OCELLOT NEGRE

Núria Serrahima
Col·lecció El Mirall i El Temps

Els discursos de dues dones diferents.

Edicions BROMERA

EL MISTERIÓS PUNYAL DEL PIRATA

Joan Pla
Col·lecció Espurna, 3

Els amics de la colla volen resoldre uns estranys enigmes relacionats amb un pirata fantasmagòric.

EDITORIAL EMPÚRIES

AIXÍ ÉS LA VIDA, CARLOTA

Gemma Lienas
Col·lecció Odissea, 45

La millor novel·la de Gemma Lienas que crea en aquest llibre un personatge encantador —la Carlota— amb qui uns se sentiran identificats i tots simpatitzaran.

GREGAL LLIBRES
consorci d'editors valencians s.a.

LA GALERA, S. A.,
EDITORIAL

BLUES

Maria Fullana
Gregal Poesia, 22
Premi Beniarjó, 1988

LES GALLINES PENSATIVES

Luigi Malerba
Col·lecció Cronos

Cent trenta-una historietes satíriques d'un món ben gallinaci.

EDITORIAL TRES I QUATRE

GUIA DE FORASTERS

Vicent Ribes
L'Ham, 17. 153 pàgs.

A partir d'uns anuncis de diari rigorosament històrics, l'autor ha imaginat una acció que transcorre a la València de la primera del segle XIX.

curial

TEATRE CATALÀ DEL ROSSELLÓ

Segles XVII-XIX (Volum I)
A cura de Pep Vila «Biblioteca Torres Amat», 7

Conté dues obres, fins ara inèdites, de la fi del segle XVII, properes als esquemes de la dramàturgja de Francesc Fontanella.

Edicions Proa

TIRANT LO BLANC

Joanot Martorell
El fanal de Proa, 10
Adaptació de Maria Aurèlia Capmany
Il·lustracions de Manuel Boix
96 pàgs. 1.200 ptes.

EDITORIAL TRES I QUATRE

EL QUARTO DE LES FIGUES

Quim Soler
La Unitat, 133

Com el seu nom indica, un vaporós homenatge a Pere IV i una condemna ferotge de la sexualitat aplexada.

El programa Lingua i el nacionalisme eixorc

Opinió

Lluís Ma. de Puig*

En el núm. 268, d'EL TEMPS, el senador de CDC, senyor Joaquim Ferrer, feia una mena de resposta al meu article-rèplica sobre el que havia passat amb el programa Lingua de la CEE sobre aprenentatge de llengües en relació al català. Dic «mena de resposta» perquè no contesta ni una sola de les crítiques que faig als mancaments de CiU sobre aquesta qüestió. Es limita a donar voltes sobre el fet que el ministre Solana, en la reunió del Comitè de Ministres de la CEE no va fer cap comentari del caràcter plurilingüe de l'estat, ni va defensar la inclusió de les llengües minoritàries europees. De la qual cosa extreu una «exclusió» del català. La resta dels comentaris —a part alguna falsedat que no li fa gaire honor— en comptes de rebatre'm les meves acusacions, es limiten a voler-me desautoritzar de la manera més tòpica i grollera. En efecte, el senador convergent, com és habitual en el seu partit, recorre a la insídia: parla de la meua «servicial defensa» del ministre, que em «vaig creure obligat a defensar un company de partit» i acaba proclamant la meua «dependència política». ¡Magnífica argumentació!

Ara, el tema m'interessa, perquè és revelador de com és i com pensa el nacionalisme conservador a Catalunya, i del que té d'hipòcrita i demagògic l'aparent patriotisme lingüístic que sembla impulsar-lo. Vegem-ho.

Afirma Ferrer que jo amagava en el meu article el nus de la qüestió: que el ministre no fes cap comentari sobre el caràcter plurilingüe de l'estat espanyol, quan s'aprovà el programa Lingua, on només es contemplen llengües d'estat. Ferrer s'equivoca dues vegades: aquest, no és el nus i jo no pretenc defensar el ministre. Aquest, si vol i pot, ja es defensarà. Jo el que feia i faig és treure la careta al nacionalisme inepte i insincer que governa a Catalunya.

Perquè, ¿quin és el fons de la qüestió? A parer meu, el punt central és que calia haver fet, per part d'uns i altres, per aconseguir que el català es beneficiés del programa Lingua. Perquè el català figurés en el programa Lingua, era necessari un procés llarg de gestions i d'avanços durant la seva elaboració, que hauria d'haver començat almenys fa dos anys. Aquest procés no es va produir i malgrat els esforços de Rubert de Ventós al Parlament Europeu, la Comissió acabà proposant al Comitè de Ministres el programa amb les llengües que coneixem. Sense haver treballat a fons l'assumpte, treure'l en la darrera reunió, a més de no arribar a cap resultat, hauria estat fins i tot un acte d'incompetència i d'hipocresia. D'incompetència, perquè un tema així, que a la CEE és molt delicat, conflictiu i difícil de resoldre, no es pot treure a l'últim moment sense haver donat les passes necessàries. És més, aquest és un tipus de qüestió que quan s'arriba al Comitè de Ministres ha d'estar ja resolta, com es pot comprendre aplicant la més elemental lògica política. I hauria estat hipòcrita, perquè no havent-la plantejat abans i no tenint res lligat, no hauria estat més que pura fanfàrria, un faró. Aquest estil de fer política no té res a veure amb com es fan les coses a Europa. I Ferrer ho sap.

Ara, pel que veig, aquí rau ja el que em separa de Ferrer. ¿Si Solana hagués fet referència al caràcter plurilingüe de l'estat espanyol, el senador Ferrer ja hauria estat satisfet? ¿Això és el que volia? ¿El pur testimonialisme, el vernís, la pantalla? Doncs jo discrepo totalment. A mi el que m'interessa és veure el català en el programa Lingua i això és més que evident que no s'aconsegueix amb comentaris i referències un minut abans de ser aprovat el programa en el Comitè de Ministres.

En el article anterior denunciava una pila de mancances de CiU en aquesta qüestió: ni una sola l'ha contestada Ferrer. El silenci no pot ser més significatiu. Si titlla d'escandalós que Solana no fes cap referència al català, ¿com hem de qualificar que el go-

vern de Catalunya durant dos anys no hagi fet res, absolutament res, sobre aquesta qüestió? ¿Quina autoritat moral es pot tenir per a acusar d'oblit i exclusió de la llengua catalana, si el govern de la Generalitat ha estat el primer a incomplir el seu deure?

Ferrer, de tot això, no en parla. De la passivitat de Pujol sobre aquest tema, de l'absència de cap acció per part del Consell Executiu, de cap programa, cap projecte, cap proposta per part dels seus grups parlamentaris a Madrid o a Barcelona; de la defecció dels eurodiputats de CiU al Parlament Europeu quan Rubert de Ventós s'escarrasava a convèncer els parlamentaris europeus; d'aquesta vergonyosa i injustificable dimissió, Ferrer no en parla. Diu que procuro «desviar l'atenció sobre altres aspectes». Seria humorístic si no fos patètic. Estem parlant del govern de Catalunya i d'un partit que es vanta de nacionalista pels quatre costats. Oblit per oblit, és molt més greu el dels amics d'en Ferrer, que el de Solana. Jo afirmo aquí amb tota rotunditat que si estés honestat polític i un mínim de sentit del ridícul des dels rengs de CiU, no solament no es pot assenyalar amb el dit a altri, ans el que cal fer és baixar el cap i corregir la monumental errada.

Històricament, el catalanisme polític ha tingut el sentit del treball ben realitzat, dels projectes que avancen pas a pas, del rigor i la seriositat al servei de la política. Avui estem en el verbalisme, en la queixa sistemàtica, en la retòrica, en la demagògia de cafè, sense cap força ni autoritat. Per això no em sobta l'actitud del senador pujolià. És la del seu partit. No em sobta que des del més greu i flagrant dels descuits en el programa Lingua, tingui la barra d'atribuir tota la responsabilitat a la passivitat del govern central.

El que hauria fet un nacionalista veritable, hauria estat treballar molt abans per avançar en la qüestió. El que fa Ferrer, i Pujol, i Roca, i tota la seva gent és no treballar i queixar-se després. Nacionalisme d'aparador, gesticulació que amaga la manca d'una previsió, d'un treball ben fet, d'una capacitat de negociació i de convicció, d'una política seriosa i concreta. Per a mi, aquest cas del programa Lingua i l'actitud de Ferrer són un exemple esclatant d'aquest nacionalisme eixorc, sense continguts, de pura retòrica. ¿Com volem que ens prenguin seriosament? ¿Com volem fer cap respecte a Madrid, si fem un política tan poc coherent i respectable?

No pensi el senador Ferrer que jo li puc acceptar que dic el que dic perquè algú m'ho mana. Això, que ho considero un insult, té a veure només amb la misèria política, ans també amb la misèria intel·lectual. Sol ésser el recurs típic quan s'han acabat els arguments i no es té l'altura moral de reconèixer les pròpies rellicades. Sàpiga el senador convergent que res em plauria més que debatre sobre la dependència d'uns i altres. Quan vulgui, en el terreny personal i en el col·lectiu. Jo sóc socialista i els meus companys són, a la resta d'Espanya, a França i a Alemanya, a tot Europa i el món els socialistes. Aquest alineament, lògic, natural i coherent, comporta contradiccions, certament, a Barcelona, a Madrid, a Estrasburg. Ara, són força menys contradiccions que les que pot tenir un socialista que es va passar amb armes i bagatges al pujolisme i ara es troba rodejat d'allò més florit de la dreta catalana, nacionalista i no nacionalista. Parlem-ne, d'això. Dels socialistes catalans, dels espanyols, tant com vulgui. I també parlarem dels seus companys de viatge als ajuntaments on governen, a Madrid i Estrasburg. I parlarem del PRD, si li sembla. I d'aquest nacionalisme de fireta, eixorc, que després d'haver mancat escandalosament al seu deure vol, una vegada més, justificar-se donant la culpa a Madrid.

* Diputat per Girona. Parlamentari del Consell d'Europa

FRANCESC SERRA, VICE-PRESIDENT DE L'ADOC

«L'única independència que demanem és l'esportiva»

Arran de la informació apareguda a 'El País', Francesc Serra matisa que l'objectiu de l'ADOC és aconseguir el reconeixement oficial del Comitè Olímpic de Catalunya. L'acte inaugural de l'Estadi Olímpic de Montjuïc serà la cita.

David Pallejà

El pròxim 8 de setembre s'inaugurarà oficialment l'Estadi Olímpic de Montjuïc i se celebrarà la Copa del Món d'Atletisme. En l'acte inaugural hi seran presents socis, membres i simpatitzants de l'ADOC (Associació per a la Delegació Olímpica de Catalunya) i del COC (Comitè Olímpic de Cata-

lunya), que volen donar a conèixer a nivell internacional l'existència del COC per a aconseguir el seu reconeixement exterior.

—*¿Voleu convertir la inauguració en un acte independentista?*

—Això voldria dir aprofitar l'estadi per a demanar la independència, i l'ADOC l'única independència que demana és l'esportiva en matèria olímpica.

—*¿Per què s'ha dit el contrari en la premsa?*

—Perquè *El País* era a Prada, i a Prada es va veure una convocatòria circulant en les mans d'un independentista que deia que la gent anés a l'estadi. Però aquesta convocatòria no estava firmada pel COC ni per l'ADOC. La convocatòria, la van fer uns socis de l'ADOC.

—*¿Què espereu aconseguir el dia 8?*

—Volem que el món vegi que Catalunya no és present en les competicions esportives internacionals i que hi vol ser present. I els que desitgem això no volem anar a l'estadi com a simples espectadors, ens posarem samarretes del COC i desplegarem pancartes.

—*¿Quanta gent espereu que «es posi la samarreta»?*

—No fem una qüestió de guanyar o perdre del fet que hi hagi més o menys gent a l'estadi. Simplement diem que el que hi vagi i vulgui un Comitè Olímpic, ho demostrï.

—*¿Quantes entrades heu comprat?*

—El que nosaltres volem és que la gent es compri la seva entrada. L'ADOC només ha comprat 200 entrades, i les 4.000 que deia *El País* són totes de tribuna i seran per als càrrecs i les autoritats.

—*¿En quin punt de la seva trajectòria es troba el COC?*

—A Catalunya s'ha aconseguit que la gent estigués a favor, que el Parlament i els ajuntaments es pronunciesin, que les federacions fessin el COC. Ara només falta la part externa, però juguem amb un avantatge, que ja no intervenen els que es podrien suposar oposats a aquest reconeixement del comitè.

—*¿Qui s'oposa a aquest reconeixement?*

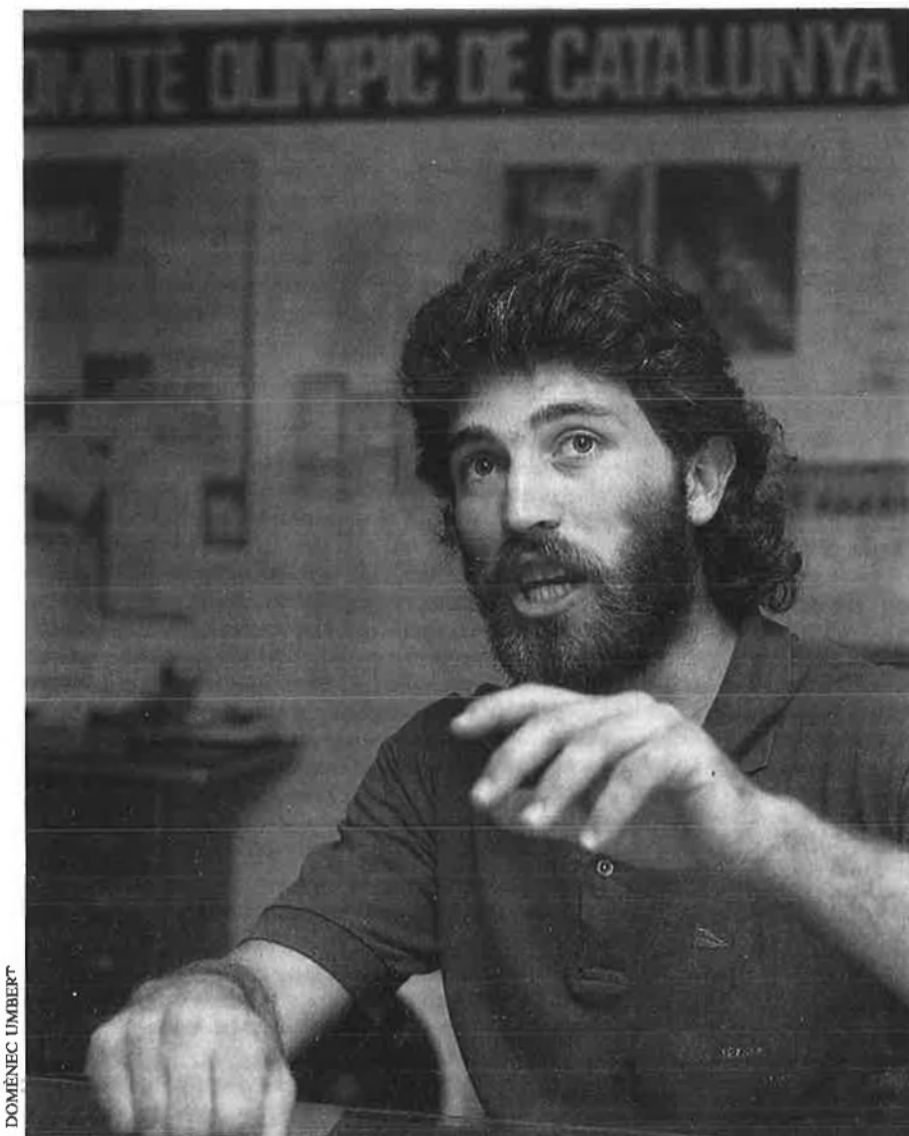
—Tots els que anaven desinformatos, i en alguna ocasió van fer declaracions no fonamentades, com Gómez Navarro o Ferrer Salat, fins que Samaranch els va advertir que Catalunya podia tenir un Comitè propi, ja que el COI reconeix territoris i no estats.

—*¿I l'Ajuntament de Barcelona?*

—Ha tingut una posició ambigua. Senzillament ha dit que les federacions facin el que vulguin. Esperem que en el seu moment l'Ajuntament de Barcelona es pronunciï.

—*¿La inauguració de l'estadi serà un assaig per al que podeu fer a les olimpíades?*

—Això no es cap assaig, perquè el nostre objectiu no es reivindicar res el dia dels Jocs. El que volem és poder celebrar que als Jocs Olímpics hi participe una delegació catalana. □

DOMÈNEC UMBERT

«Volem que el món vegi que Catalunya no és present en les competicions esportives internacionals i que hi vol ser present».

In vitro país

• No valen excuses. Al final els números canten i són el que compta. La utilització del valencià durant la programació del centre territorial de TVE al País Valencià durant el segon trimestre de l'any ha descendit «per primera vegada des de fa bastants mesos» segons l'informe elaborat pel Consell Assessor de RTVE al País Valencià. Així, mentre que el castellà s'hi ha emprat durant el 53,1% del temps d'emissió, el valencià es queda pràcticament en la quarta part (26,1%), mentre que la barreja de tots dos ha arribat al 20,8% del temps total de programació.

L'actual director de la delegació valenciana de TVE, **José Luis Agudo**, s'ha cobert d'una trista glòria. Conegut com «sí, senyor» per la seua obediència muda als dictats de Madrid, ni ha aconseguit tirar endavant el projecte —anunciat ja per l'anterior directora del centre, **Maria García Lliberós**— de construir un nou centre territorial de TVE a València, ni ha contractat nous professionals ni, tal com diu l'informe, ha augmentat la utilització del valencià en la programació. Aquests mèrits són ben envejables, ja que resulta que és el centre territorial d'una comunitat

autònoma amb llengua pròpia diferent del castellà on més s'utilitza la llengua de Madrid. Ni a Balears, ni a Galícia, ni a Euskadi ni a Catalunya. Només al País Valencià s'arriba tan lluny amb tanta impunitat.

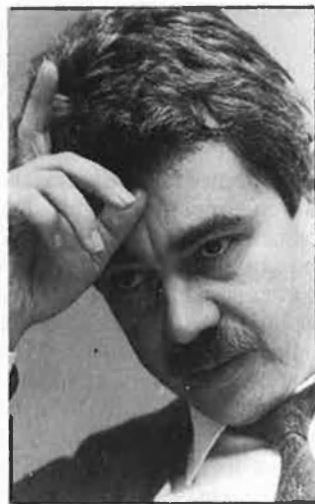
• Els darrers dies de l'agost, malgrat la calor, semblen dur el despertar polític del somni estiuenc. Davant el possible anunci de les eleccions generals anticipades, el president del govern, **Gabriel Cañellas**, ha proposat la creació de la Coalició Regional Popular, que formaria el mateix PP amb UM. Si bé és cert que UM pràcticament és morta, no ho és menys que encara compta amb una important infraestructura (19 batlles) a l'interior de l'illa, bastant desitjables davant una campanya electoral. A més, així, el PP obtindria una

imatge regionalista que se sumaria als esforços que els populars fan a Madrid per a intentar que el número 1 de la llista per Balears sigui un home de les Illes i no un candidat imposat, com **José Antonio Segurado**, probable candidat com a cap de llista. Els intents del PP van adreçats a aconseguir que **Abel Matutes** accepti tornar a la política espanyola a partir de ser el número 1 de Balears, amb la qual cosa tindrien un cap de llista de prestigi que arrossegaria bastants vots, i a més, amb la Coalició Regional, asseguruen la imatge regionalista que també pot portar vots. Així espera Canellas guanyar els socialistes.

• El que fou darrer batlle republicà de Palma, el socialista **Ignasi Ferretjans**, morí a Mèxic el passat dia 17 d'agost, a l'edat de 93 anys. El vell republicà, que mantingué fortes disputes amb els altres líders del socialisme illenc, **Montserrat Parets** i **Llorenç Bisbal**, i que per això havia abandonat el Partit Socialista el 1921 per a retornar-hi cinc anys més tard, ha passat la meitat de la seva vida a l'exili. Quan finalitzà la guerra civil s'exilià a França on fou reclòs en un camp de refugiats republicans espanyols, d'allà fugí per a anar-se'n a Mèxic on residí fins a la mort. El 1986 tor-

nà a Mallorca amb la intenció de tornar a veure l'illa que quasi cinquanta anys arrere havia abandonat, però la Mallorca que ell recordava no era la Mallorca del 1986, ni tampoc la societat era la mateixa. Ara ningú ja no vol sentir parlar dels vells fantasmes de la guerra civil, ni de vells republicans com Ferretjans. Entre l'oblit i la indiferència tornà a Mèxic, on pasà els darrers tres anys de vida.

• «**Pasqual Maragall** ho tindria difícil si volgués ser president de la Generalitat». Així ho diu el publicitari **Lluís Bassat** en una entrevista publicada a la revista *Districte* d'aquest agost-setembre. Maragall, en canvi, ho té més fàcil per

a ser alcalde de Barcelona, afegeix l'entrevistat.

Bassat i Maragall van anar junts a l'escola. En aquella època, **Jordi Pujol**, que era un xicot-més gran, els duia d'excursió, a Bassat, a Maragall, a Miquel Roca i a altres nens.

Anys més tard, Bassat va treballar per a Maragall en la campanya electoral de 1983, en la qual va aconseguir l'alcaldia. I, des de fa tres anys, és assessor de la Presidència de la Generalitat en publicitat i comunicació.

LES CONDICIONS DE LES PRESONS S'HAN ENDURIT PER ALS INDEPENDENTISTES CATALANS

Denunciar, denunciar, denunciar

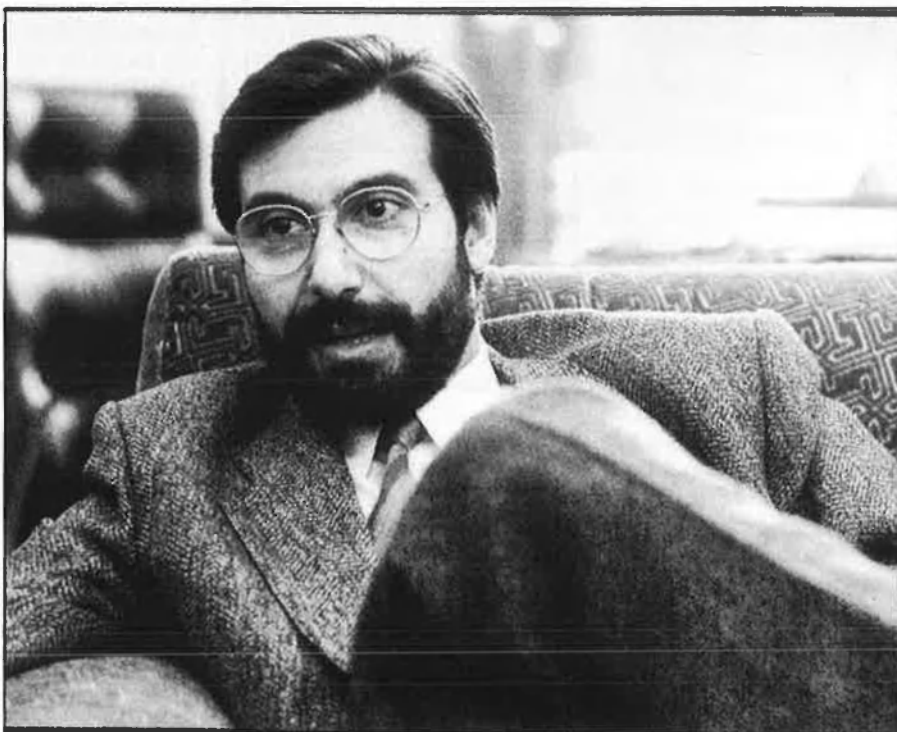
Els presos bascos s'emporten, pel seu nombre i la llarga trajectòria del seu enfrontament armat, la palma de la repressió a les presons. Però els vuit presos independentistes de Catalunya viuen igualment unes condicions ben dures i una escalada de maltractaments. És la cara i la creu d'un problema que, oficialment, intenta callar-se cada dia.

Toni Boix Garmendia

Cap a les vuit del matí es persona el cap de servei de torn, acompanyat d'un grup de sis o set funcionaris, fent ostentació d'una porra elèctrica i d'un esprai. Passats uns moments, aquests funcionaris començaren a pegar-li cops per totes bandes amb la mà oberta... Dirigint-se a ells, dient-los que estava operat, aleshores van concentrar els cops de mig cos cap amunt, dirigits, la majoria, al cap...».

«... Li van dir que es despullara, a la qual cosa es va negar per creure que era un tracte vexatori i humiliant. En negar-se, entre tres o quatre funcionaris li pegaren i el colpejaren i el despullaren violentament, alçant-lo u de les cames mentre l'altre li arrancava la roba. Ja despullat, li deixaren caure les cames violentament a terra. Després, el pujaren a la cel·la i començaren a colpejar-lo entre cinc o sis funcionaris, encara que els va advertir que estava operat i en vaga de fam. Eixiren i, al mateix temps, tornaren a entrar i fotent-li una nova pallissa reprengueren els insults: terrorista, fill de puta, et matarem, català de merda...».

Podria ser la denúncia de qualsevol pres segrestat per la dictadura xilena de Pinochet o pel govern sud-africà. No obstant això, són paràgrafs extrets de les denúncies dirigides al jutge d'instrucció d'Alcalá de Henares pels presos independentistes catalans Jaume Palau i Guíjarro i Guillem Godó i Blasco, tots dos interns al mòdul 1 de preventius. Protestes quasi sempre insonoritzades per la Direcció General de Presons i per la majoria dels mitjans de comunicació. Arran d'aquestes denúncies, que van fer referència als maltractaments rebuts els dies 21, 22 i 23 de juny d'enguany, Palau i Godó, que

Les condicions de les presons, responsabilitat d'Antoni Asunción, són continuament denunciades pels familiars dels penats.

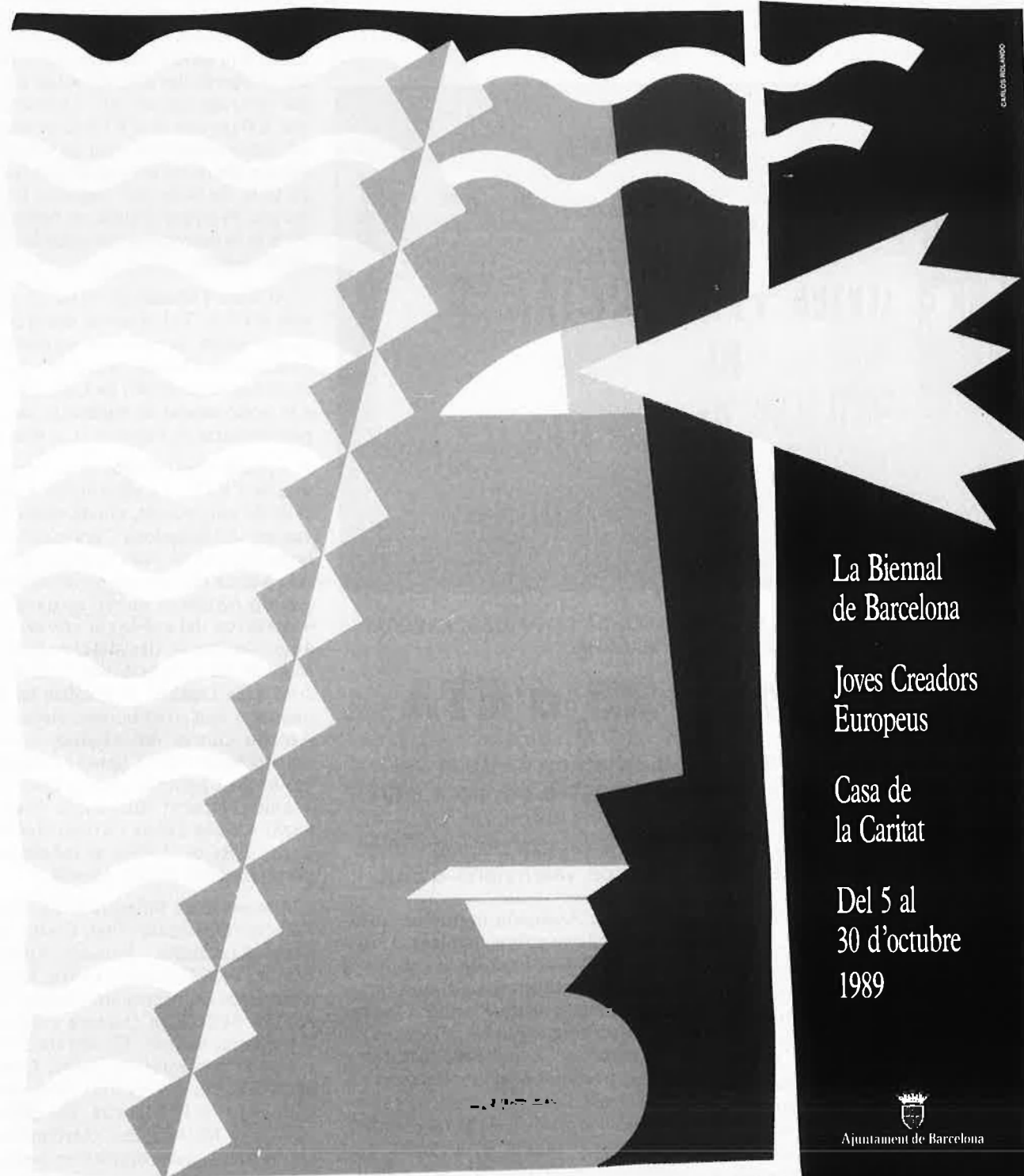
normalment havien estat al mòdul 4 de compliment, i que foren traslladats sense cap avís i dispersats pels quatre mòduls de preventius d'Alcalá de Henares, acabaren en un mòdul de càstig. Les possibilitats de comunicació desaparegueren i les seues condicions s'enduriren notablement. Durant un mes, aquests presos van respondre amb una vaga de fam a la política repressiva del Ministeri que presideix Múgica Herzog, al costat dels també empresonats independentistes Núria Cadenas, Montserrat Tarragó i Carles Sastre, a Carabanchel, i del pres Jordi Cort, que roman a la presó de Lleida.

La descripció sobre l'empitjorament de les condicions de vida a la presó no és simplement *imaginació* d'Herri Batasuna i dels seguidors d'ETA. El sindicat d'Hosteleria i del Joc de CCOO

va entendre les dificultats diàries dels empresonats i del seu afiliat Guillem Godó, membre del comitè d'empresa de l'Hotel Ritz a Barcelona i del secretariat de la federació: «Considerem intolerables —diu un comunicat de CCOO, parlant dels presos catalans— les vexacions a què són sotmesos pels funcionaris, tant físiques com psíquiques. La seua situació s'ha agreujat arran del trasllat dels presos bascos a altres centres penitenciaris, que ha marginat els presos catalans que actualment es troben a Alcalá-Meco. Volem denunciar i fer arribar el nostre més ferm rebuig per la degradació de les seues condicions penitenciàries, i les vexacions i els maltractaments de què són objecte».

La denúncia presentada per Guillem Godó i Blasco va tenir, per part de la

LA BIENNAL

CARLOS RUANO

La Biennial
de Barcelona

Joves Creadors
Europeus

Casa de
la Caritat

Del 5 al
30 d'octubre
1989

Ajuntament de Barcelona

DE BARCELONA

direcció d'Alcalá-Meco, una clara resposta repressiva. Així és com ho conta el mateix pres al jutge d'Instrucció de guàrdia: «Internament en un mòdul d'observació de conducta, on hi ha els presos socials que la direcció considera més perillosos; supressió de les visites d'amics; denegació sistemàtica de les instàncies per a comunicar-se amb els familiars; negativa a subministrar-

me menjar de règim després d'una vaga de fam de vint dies». I a més, i com a puntilla: «obligació de realitzar les tres menjades diàries tancat a la cel·la, on no es disposa ni tan sols d'una cadira on poder seure a menjar amb un mínim de dignitat». La denúncia va ser feta el passat 5 d'agost. La seua situació no ha canviat. Només és un exemple. □

MÚGICA I ASUNCIÓN TRIEN EL PAÍS VALENCIÀ PER A DESCARREGAR HERRERA DE LA MANCHA

23 d'agost, 23 d'ETA

La Model de València, el penitenciar de Castelló i el d'Alacant serveixen per a dur endavant la diàspora amb què el ministeri de Múgica i Antoni Asunción vol definitivament trencar ETA i facilitar la reinserció individual. Nom per nom, aquests són els presos valencians d'ETA.

Ismael L. Belda

Setze presos d'ETA són a la presó francesa de Fresnes. Santiago Arróspide Sarasola, *Santi Potros*, i José Antonio Urritikoetxea, *Josu Ternera*, es troben entre ells. Però la resta del col·lectiu independentista basc partidari de les armes va ser, a l'igual que a l'estat espanyol, dispersat entre els presidis de La Santé, Muret i altres set més. És la política de la diàspora i l'allunyament del seu poble i dels seus familiars, iniciada pels ministres de Justícia i Interior, arran del trencament el passat mes d'abril de les converses d'Alger.

La Direcció General d'Institucions Penitenciàries que comanda el valen-

cià Antoni Asunción manté un absolut hermetisme sobre els plans de dispersió d'ETA al llarg de la península i les illes. No obstant això, una estratègia apareix ben clara: buidar la macropresó d'alta seguretat d'Herrera de la Mancha, a Ciudad Real, i utilitzar totes les presons per a l'organització armada basca i per a la resta de presos catalans o gallecs. Tot per tal d'afavorir les reinsercions proposades per l'executiu espanyol —fins ara amb un èxit escàs—, i debilitar, alhora, la comunicació humana i política entre els seguidors d'ETA o d'altres organitzacions, amb un viatge permanent per a noves presons i ciutats.

Quasi cent presos han eixit d'Herrera de la Manxa després que el secreta-

ri per a la Seguretat de l'Estat, Rafael Vera, i els seus interlocutors fracassaren a Alger. De 228 presos membres d'ETA empresonats al final d'abril a Ciudad Real, a les acaballes de l'agost tan sols en queden, segons fonts sindicals, al voltant de 130. Trenta d'ells foren canviats de presidi en els últims deu dies. De la madrilenya presó d'Alcalá-Meco han estat traslladats dues dotzenes d'*etarras* des d'abril, quasi un terç del conjunt tancat allí. Globalment, uns 200 partidaris d'ETA d'un total de 460 empresonats a l'estat espanyol, romanen ara dispersos per 68 presons, inclosa la del Salto del Negro, a les Canàries. Prompte Palma de Mallorca i Eivissa es convertiran en seus dels convicts bascos.

Al País Valencià ja hi ha 23 membres d'ETA. Tot esperant inaugurar la futura presó de màxima seguretat de Picassent, a l'Horta, vuit d'ells figuren al centre penitenciari de Castelló, vuit a la presó model de València i set a la penitenciària de Fontcalent, a Alacant.

A Castelló van arribar a ser onze els presos d'ETA. La xifra baixà a nou i, el 29 de juny passat, quedà en sis quan van ser traslladades a Carabanchel Begona Sagarzazu, Ana Aranguena García i Merxe Galdós, ex-membre del *comando Nafarroa* que hi actuava com a portaveu del col·lectiu *etarra*. Ara, amb l'arribada des d'Herrera de la Mancha de Tomás Carrera Juarros i José Sáez Lassala, el nombre ha augmentat a vuit, tots homes: els citats, i Antxón García del Molino —*ex-comando Nafarroa*—, Ignazio Intxauspe Aranburu, Estanis López Aguiriano, Juanito Nazabal Auzmendi, Juan Ignazio Aldana Zelaia i Koldo Hermosa Urra. Tots es troben al mòdul setè, barrejats amb presos socials.

A la presó de València hi ha Miguel Zalacaín Odriozola, Juan Carlos Gorrindo Etxeandia, Ignazio Apiláñez Olalde, José Kortadi Arostiz, Ignazio Rike Galarza, Vitoriano Galbarriatu, Andrés Mitxelena Galarza i Ricardo Garcíandía Solano. Els últims d'ETA a arribar han estat Apiláñez, Gorrindo i Zalacaín, tots tres procedents d'Herrera de la Mancha. Els primers van ser Mitxelena, Garcíandía i Galbarriatu, que compleixen penes de 60, 25 i 31 anys, respectivament. Dos dels vuit que s'estan actualment a la model de València, Rike Galarza i Kortadi Arostiz, seran els primers empresonats d'ETA que aniran a les Balears, a les presons de Palma i Eivissa. Els altres sis militants de l'independentisme armat ocupen separats les galeries pri-

mera, segona i quarta, junt amb els comuns.

A Alacant, la seua presó provincial de Fontcalent guarda cinc empresonats d'ETA des del passat 9 de maig. La d'Almeria va rebre Ramón Bidaburu Otadui, Apolinar Bilbao Inzunza i Josean Etxebarri Aiesta —ex-membre

del comando Donosti— i, procedents de Daroca, Saragossa, Fermín Anzizar Telletxea i Xabier Beloki Kostajarena. En l'última setmana, i des d'Herrera, han arribat Pedro Aida Alonso i Xabier Arozamena Salabarría. Tots set es troben al mòdul quart de la penitenciària. □

24 HORES D'UN ETARRA A LA PRESÓ MODEL DE VALÈNCIA

Sobreviure en la jungla

Són solidaris, educats i catòlics. En general mantenen una actitud correcta amb el funcionari. Tanmateix, com a presos que es reivindiquen polítics, es mantenen al marge de la vida subterrània de la presó.

Esther Roig

A les 8 del matí, quan el nou torn de funcionaris s'han repartit entre les quatre galeries que hi ha a la presó Model de València, tant els presos comuns com els *etarres* es preparen per al primer recompte del dia. Només en una ocasió u dels presos d'ETA, Andrés Mitxelena Galarza (amb 60 anys de condemna) es va negar a alçar-se complint així les normes d'autodefensa dictades per ETA en matèria de presos, en les quals es reivindica la condició dels *etarres* com a presos polítics. Aquesta, però, va ser la primera i de moment l'única volta que un *etarra* de la Model ha dit no a un funcionari de presó.

Segons han manifestat a EL TEMPS fonts sindicals, els presos d'ETA són

gent no problemàtica, educada i solitària. La seva relació amb la resta de presos comuns és de total indiferència, excepte quan hi ha interessos pel mig, com crear un clima inestable i de crispació dins de la presó en protesta per l'actitud dels funcionaris o de certes mesures penitenciàries. No obstant, a les 9,30, l'hora del pati, quan es reuneixen amb la resta de presos, és habitual veure'ls sols, amb l'*Egin* o el *Marca* a la mà, buscant els llocs més tranquils. Si per casualitat es relacionen amb algú, és més per qüestions geogràfiques (un pres comú de Bilbao) que per l'interès de fer amistat.

Per norma, no participen en cap activitat esportiva o taller manual que es realitza a la presó, com tampoc entren en la política penitenciària de redempció (ajudes o col·laboracions en feines que rebaixen els anys de condemna).

Qui són

Excepte Ricardo Garcíandía Solano (25 anys de condemna) que estudia filologia basca, la resta de presos d'ETA de la presó model de València, 8 en total, són treballadors manuals (electricistes, llanterners, etc.). En general, no parlen èuscar, i tots, menys José Kortadi Arostiz, tenen delictes de sang. Quant als anys de condemna, la mitjana oscil·la entre 30 i 60 anys. La distribució per galeries és la següent: Un en aïllament, dos a la quarta, un a la primera i l'altre a la segona; els tres presos que arribaren la passada setmana d'Herrera de la Mancha encara estan en les cel·les d'aïllament. No obstant això, els *etarres* es veuen una volta a la setmana. Mai falten a la missa del diumenge que oficia el pare Urbano. Allí, d'una manera més o menys controlada, es comuniquen.

La comunicació amb l'exterior ve pel *vis a vis*, les visites amb els familiars, que es produeixen una volta al mes. El nombre de visites que reben els *etarres* a València són poques comparades amb les de la resta de presos. El motiu és, sense dubte, la distància. En els dos mesos que duen a la Model, només en una ocasió un d'ells, Victoriano Galbarriatu, va rebutjar el *vis a vis* amb un familiar, la seva dona. El perquè és a hores d'ara una qüestió íntima.

Quant a la correspondència, una altra via de comunicació amb l'exterior, fonts sindicals manifesten que les cartes que reben els *etarres* estan escrites en un llenguatge totalment críptic, en clau. A diferència del que passa amb la correspondència de la resta de presos comuns, que s'obre davant del destinatari en qüestió, les cartes que reben els *etarres* ja vénen intervingudes. Aquesta tasca d'intervenció correspon al servei d'informació de la Guàrdia Civil, no als funcionaris.

Tan sols els funcionaris amb més anys de professió entenen de què es parla en les cartes dels presos d'ETA. No obstant, com que no es tracta d'històries de drogues, ni de res que pugui interessar al funcionari de presó, els problemes, una vegada rebuda la carta, són mínims.

A les 8 de la nit, els presos de la model de València es preparen per a l'últim recompte de seguretat, alguns dels comuns ja han preparat la cel·la, el *chabolo*, com es diu en l'argot de la presó, per al torn de requisada. A les 24 hores els llums s'apaguen. En les requisites s'han respectat les cel·les on viuen els presos d'ETA, tots saben que allí no hi ha cap cosa que pugui interessar al funcionari. □

UN PROCÉS DE CANVI TRANSCENDENTAL

Polònia obre nous camins al futur

Les paradoxes de la història situen un país europeu de segona fila en primera línia de la història europea i mundial una i altra vegada. Aquest país es Polònia.

Antoni Reig

Quan es commemora el 50 aniversari de l'inici de la Segona Guerra Mundial recordant l'atac de l'1 de setembre del 1939 a Polònia per l'Alemanya nazi, els esdeveniments polítics que tenen com a escenari Varsòvia tornen a centrar l'interès mundial en aquell país. El procés de canvi a Polònia no sols és història per als polonesos, sinó per a tot Europa i tot el món. La seva transcendència depassa les fronteres poloneses i afecta tot el bloc de l'Est, el món comunista en general, Europa sencera i, per extensió, les dues superpotències.

La designació del dirigent de Solidaritat i íntim col·laborador de Lech Walesa, Tadeusz Mazowiecki, el passat dia 19 d'agost com a nou primer ministre i la seva ratificació pel Parlament, amb una majoria indiscutible, en què van votar-lo fins i tot la major part dels diputats comunistes, el passat dia 24 venien a confirmar el fracàs històric del comunisme polonès. El partit era incapaç de seguir governant el país després dels resultats contundents de les eleccions legislatives semidemocràtiques del passat mes de juny, impotent per a deturar la ràpida degradació de

la situació econòmica i frenar el descontentament social que pren la forma d'onades de vagues parcials arreu del país i la incapacitat d'afrontar el deute extern de 39.000 milions de dòlars. La conseqüència ha estat l'entrega pacífica del govern a l'oposició, que fins el passat mes d'abril era il·legal i clandestina i que des de fa anys era perseguida i empresonada per reclamar el que ara pensa dur a terme des de les responsabilitats governamentals.

Previsions i Imprevistos

El ritme dels esdeveniments s'ha accelerat durant els passats mesos de juliol i agost i per moments ha fet l'efecte que s'escapaven al control dels protagonistes del procés de canvi. El poder comunista havia previst un escenari que ha quedat alterat en part per la determinació i habilitat del grup dirigent de Solidaritat, i gràcies a la nova actitud del Kremlin.

Hi ha unes línies de continuïtat que resten inalterades i que estan simbolitzades per l'elecció del general Jaruzelski, el passat 19 de juliol, com a cap d'estat, gràcies a alguns vots de Solidaritat. Els seus poders són amplis i poden condicionar en tot moment l'actuació del nou govern. Té la facultat

de dissoldre el parlament quan li sembli i convocar noves eleccions. És la garantia que els canvis estan sota control.

Aquest general ha fet des de fa anys el paper de *dur* i ara no té més remei que fer el paper del reformista. Era ministre de Defensa quan va produir-se la salvatge repressió de les vagues obres de Gdansk i Gdynia el desembre del 1970. Va ser l'encarregat de fer-se amb el poder quan el Partit Comunista feia aigües davant l'empenta obrera representada per Solidaritat el 1980 i 1981 i va ser el protagonista de la repressió a partir del desembre del 1981. Entre els empresonats aleshores, hi havia l'ara primer ministre Mazowiecki. Al capdavant de l'exèrcit i del partit va intentar debades *normalitzar* el país fins que, decidit el canvi de rumb, ha dirigit el procés reformista actual. Sota el seu virtual comandament directe queden en el nou govern els ministres d'Interior i Defensa, és a dir, manté a les seves mans les forces armades i policials. És una garantia per als aliats del Pacte de Varsòvia i una garantia que no sorgiran *incontrolats* que intentin desestabilitzar la situació política com quan va ser assassinat el sacerdot Jerzy Popielusko per agents de la policia secreta.

Canvi de papers

Està clar que Polònia necessita un govern d'unitat nacional per a trobar una sortida al caos econòmic actual i

a les enormes tensions socials acumulades. Els comunistes comptaven d'oferir alguns ministeris a Solidaritat en un nou govern dirigit pel general Kiszczak, íntim col·laborador del general Jaruzelski. Però la maniobra els va sortir malament perquè Solidaritat va demostrar una major habilitat aconseguint un reequilibri de forces parlamentàries al seu favor en aliar-se amb dos petits partits que fins aleshores havien fet de titelles respecte al Partit Comunista. Així la situació quedava invertida i era Solidaritat qui formava el nou govern oferint algunes carteres als comunistes. Això no entrava dins els plans del Partit Comunista, però donades les circumstàncies internes i el consentiment del Kremlin, no va tenir més remei que acceptar-ho.

El general Jaruzelski va situar el passat 29 de juliol al seu col·laborador i ex-primer ministre Mieczyslaw Rakowski al capdavant del Partit Comunista. És considerat reformista i se li atribueix una tendència socialdemòcrata. És la segona peça que garanteix una certa continuïtat ja que dins el partit hi ha un fort corrent oposat als canvis que voldria fer marxa arrere. Els sindicats oficials i la *nomenklatura* són les bases de suport dels que voldrien que tot continués com abans, fent retocs que no alteressin les bases el poder comunista.

Va fallar la tercera peça, que era el general Kiszczak, perquè els dos petits partits que ara s'han aliat amb Solidaritat (Partit Camperol i Partit Demòcrata) saben que si volen seguir figurant en el futur polític del país ja no els serveix situar-se sota l'ombra dels comunistes; ara la pervivència la trobaran sota l'ombra de Solidaritat.

Mazowiecki, catòlic d'esquerres

El nou primer ministre Mazowiecki, és amic del Papa Joan Pau II i pot qualificar-se'l de demòcrata-cristià. Això és molt important en un país on el pes social, ideològic i també econòmic de l'Església catòlica és enorme. K. S. Karol diu que es un catòlic d'esquerres, molt influït pel pensament d'Emmanuel Mounier, convençut que cal donar un alè cristià al moviment obrer i al socialisme. És l'únic dirigent de l'oposició amb una certa experiència parlamentària, ja que durant els anys seixanta va ser diputat per un grup catòlic, Pax, subordinat al Partit Comunista.

Els esdeveniments del 1968 a Txecoslovàquia i del 1970 a Polònia el van conduir a l'oposició i quan, el 1980,

Lech Walesa.

sorgeix Solidaritat, organitza el grup d'intel·lectuals que se situen des d'aquell moment al cantó de Walesa i de Solidaritat. No va voler presentar-se a les eleccions de juny perquè considerava més important reforçar les estructures de Solidaritat a les fàbriques que no dedicar-se a la lluita parlamentària.

La realitat, però, ha estat que els resultats d'aquelles eleccions han donat un protagonisme total a Solidaritat en el nou Parlament i que és en aquest nou camp de batalla on ara se situa l'escenari principal de la lluita per la llibertat.

Nou símbol per a una nova situació

Mazowiecki, doncs, és el nou símbol de la nova situació. la seva tasca és extraordinàriament difícil i necessitarà, no sols tota l'ajuda dels polonesos, des de Solidaritat fins als comunistes, sinó també dels països occidentals més rics, que han d'aportar diners si volen veure reeixir l'experiment polonès. Estats Units, Alemanya Federal, Gran Bretanya i França, a més de les bones paraules, han d'acudir amb crèdits i tota mena d'ajudes per a salvar Polònia de la fallida financera i al poble polonès, de la fam.

És un motiu d'esperança que el cap del nou govern sigui un home amb una

gran sensibilitat social, que porta anys lluitant en favor de la classe treballadora, i inspirat per ideals de justícia social, en uns moments en què tot indica que la solució passa per demanar nous sacrificis als de sempre, als treballadors, que porten ja anys escoltant la mateixa música. En aquests moments, al cinturó dels obrers i pensionistes polonesos ja no queden forats per a estènyer.

L'aposta més forta dels últims quaranta anys

El repte és enorme i si Solidaritat fracassa ja no sembla quedar altra solució que el retorn al totalitarisme i la repressió. Així s'esvairia el bonic somni que el canvi en pau era possible, que una Europa unida podria ser algun dia realitat, que la *perestroika* és l'única sortida per a un sistema fracassat que busca nous camins per a tirar endavant unes societats que no volen perdre el tren de la modernitat, el progrés i el benestar col·lectius. Si Polònia se'n surt, serà el seu un camí gairebé obligat per molts altres països que es troben en situacions semblants, serà el model en què hauran de mirar-se la resta de països de l'Est i del món comunista. L'aposta de Polònia és molt forta, la més forta que s'ha vist a Europa en els últims quaranta anys. □

50 ANYS DE LA II GUERRA MUNDIAL

Guerra i pau

Fa ara 50 anys que començà la II Guerra Mundial, l'enfrontament fatal entre tres ideologies contraposades: feixisme-nazisme, comunisme i democràcia, que es disputaven el domini del món.

Joan F. Mira

El primer de setembre de 1939, l'exèrcit alemany iniciava la invasió de Polònia. En donar l'ordre d'atac a les seues divisions blindades, Hitler sabia dues coses: que les democràcies europees —Gran Bretanya i França— o bé no passarien de les protestes formals o no estarien en condicions d'amençar-lo eficaçment per l'oest; i sobretot, que la Unió Soviètica actuava en aquell moment més com aliada que com a enemiga de l'expansió nazi. A l'hora de la gran veritat, britànics i francesos sí que van reaccionar per l'oest, van declarar la guerra i va quedar obert el front occidental. Els russos també van reaccionar, però d'una altra manera: ocupant —en aplicació dels pactes Molotov-Ribentropp,

o Hitler-Stalin— la meitat de Polònia que els *corresponia*, annexionant-se les repúbliques bàltiques, i atacant Finlàndia a fi d'ocupar la regió de Carèlia. Sense la feblesa i la covardia anteriors de les democràcies occidentals, sense la manca d'escrúpols del stalinisme, aquell dia primer de setembre de fa cinquanta anys, no hauria començat la guerra més brutal, extensa i destructiva de la història de la humanitat.

La guerra, però, hauria arribat igualment. D'una altra manera, en un altre moment, i potser amb una altra evolució, però hauria arribat. Per primera, i cal esperar que única, vegada en la història, tres ideologies, tres maneres d'entendre la vida social i la civilització, tres sentits de la vida humana, es disputaven físicament el domini del món. La Primera Guerra Mundial havia estat una altra cosa: el domini del

Protagonistes d'una guerra.

món —d'Europa i dels espais colonials— se'l disputaven potències antagòniques enfrontades per aplicar unes aspiracions i un projecte que en substància eren el mateix. Vint anys més tard, la situació era radicalment diferent: havien aparegut dos projectes nous, dues visions antagòniques de la humanitat i de la història, i totes dues amb vocació d'hegemonia universal. Fins aleshores, l'hegemonia real del model europeu (i nord-americà) no havia estat contestada: el feixisme i el nazisme no existien, i el socialisme era només una ideologia política interior de les societats occidentals. Però el 1939, dues terceres parts d'Europa estan físicament ocupades per aquests dos projectes intrínsecament expansius. Els historiadors ja han explicat de mil maneres com va ser possible això, com van poder nàixer en el si de les democràcies europees dos projectes expressament dirigits a destruir-les. El fet, en tot cas, és que des del moment que aquests projectes són assumits per estats poderosos, des del moment que queden *territorialitzats* (en forma de Tercer Reich o d'Unió Soviètica) amb una expressa vocació expansiva, el conflicte era rigorosament inevitable.

Lenin i Stalin aconseguiren parar l'expansió alemanya a l'Est.

Sembla estrany, doncs, que la guerra començara amb l'enfrontament entre les democràcies i el nazisme, si tenim en compte que el 1939 les democràcies no es trobaven en una etapa precisament expansiva, ni territorial ni ideològica. Sembla estrany, si no considerem el factor profundament moral

de la reacció occidental: la vergonya d'haver estat massa covards i passius amb el nazisme, el sentiment que permetre l'agressió a Polònia era ja un límit moralment intolerable, la sensació que estava de sobte en joc la supervivència de tota una civilització i dels valors més sagrats de la humanitat. Gran

Bretanya i França *podien* haver tolerat encara l'expansió hitleriana cap a l'est (amb la perspectiva d'un futur enfrontament destructiu d'alemanys i soviètics), però no ho van fer. Si ho hagueren fet, la Segona Guerra Mundial no hauria començat fa cinquanta anys. Tolerar la nova fase de l'expansionisme hitlerià, mantenir la pau per damunt de tot, era en aquell punt el suïcidi de tota una civilització.

Per una vegada, la pau era indesitjable, la pau era perversa, era inhumana. No entrar en guerra quan Hitler invadia Polònia, equivalia a deixar el pas lliure al domini nazi d'Europa (en una etapa ulterior, si les democràcies se n'hagueren inhibit, la Unió Soviètica estava condemnada a la destrucció), i a l'hegemonia universal de l'horror totalitari i racista. No són ganes, cinquanta anys després, d'idealitzar la història, però quan el dia 3 de setembre de 1939, França i Gran Bretanya declaraven la guerra a Alemanya —quan podien haver claudicat per mantenir una còmoda pau— van fer el gest que ens ha salvat de l'horror. ¿Algú pot imaginar, sense estremir-se fins al fons de l'ànima, què seria Europa el 1989, què seriem tots nosaltres, quina seria la nostra vida, després de mig segle de viure sota el domini d'un nazisme triomfant?

El primer de setembre de 1939, aquest futur paorós era una possibilitat immediata i real. Dos dies després, començava a deixar de ser-ho. Per una vegada —que ningú voldria veure repetida— la guerra, i no la pau, era l'únic camí per a preservar una humanitat digna d'aquest nom. □

	debat NACIONALISTA Presentació: Miquel Sellarès Editorials: Eleccions europees 1989: Un toc d'atenció per a tothom TV3 a la cruïlla Plurilingüisme de l'estat espanyol: segona etapa Un mil·lenari sense mals de cap ni maldecaps Catalunya internacional, una de les claus de Pujol Cròniques "nacionalistes" III Jornades: "El nacionalisme català a la fi del segle XX" (Igualada) Jornades de Debat: "Nosaltres (i) els valencians". Fundació ACTA Conferència Nacional de la FNEC BEN: "Volem la nostra història" Un compromís ineludible: Comitè Olímpic de Catalunya Entrevista: Pilar Rahola: cultura en català o cultura nacional? Xavier Duran	Textos a Debat: La nació i la teoria de la identitat Jaume Casajona Tribuna De què serveix el poder si no se n'abusa Imma Tubella Les Illes Balears: realitat i perspectives del recobriment nacional Mateu Morro Temes a debat: "cultura en català o cultura nacional" La cultura catalana i el seu desplegament Joaquim Ferrer Cultura nacional contra retòrica nacional Jordi Font Cultura folklòrica i cultura per a èlites Rafael Ribó L'independentisme avui: L'independentisme, un moviment en construcció Carles Castellanos La Catalunya pendent Josep Guàrdia Dossier internacional: Gal·les, exemple insubornable d'una nació (I) Josep V. Garcia i Carme Manuel

S'esmunyen els peixos grossos

Arran de l'assassinat del pre-candidat Carlos Galán, s'ha desfermat una ofensiva policial sense precedents per a posar fi als anomenats càrtels. No obstant, però, els milers de detinguts, els 'capos' continuen en estatge desconegut.

Antoni Castel

El president colombià, el liberal Virgilio Barco, ha endegat una ofensiva sense precedents contra els poderosos narcotraficants, agrupats en torn dels coneguts càrtel de Medellín, càrtel de Cali i càrtel de Barranquilla. Barco, un dels presidents més mediocres i menys valents de la història recent de Colòmbia, digué que estava decidit a acabar amb un narcotràfic que s'ha infiltrat en totes les estructures de l'estat. La raó d'aquesta inusual fermeza fou l'assassinat del senador i pre-candidat liberal a les presidencials de 1990, Luis Carlos Galán, mort per uns pistolers a sou dels narcotraficants el passat dia 18 davant de 15.000 persones que assistien a un acte polític.

Sembla, però, que l'ofensiva vol aconseguir més els Estats Units que perseguir els caps del narcotràfic com Pablo Escobar i Jorge Ochoa, tots del càrtel de Medellín. De moment, l'operació ha afectat narcotraficants de segona fila, sense cap interès per a Washington, amb l'excepció d'Eduardo Martínez Rojo, tesorero del càrtel de Medellín. Molts colombians recorden aquests dies, quan Barco parla de «guerra» contra els traficants de droga, que això mateix digué l'anterior president, el conservador Belisario Betancur, quan fou assassinat el seu ministre de Justícia, Rodrigo Lara Bonilla, al mig del carrer per un grup de pistolers dels narcotraficants. Aquella ofensiva de Betancur durà solament uns dies, sense que s'arribés a detenir cap home important del càrtel de Medellín, pràcticament com ara. □

MÉS DE 560 KM, PER LA LLIBERTAT

L'independentisme creix al Bàltic

L'anhel d'independència de les tres repúbliques bàltiques s'ha manifestat els darrers dies amb una força inusitada, anhel que potser va més enllà del que està disposat a donar Moscou.

V. Partial

Un milió de bàltics van fer una cadena humana dimecres passat re-

La independència és ja un crit unànime.

lligant Talin, Riga i Vilnius (560 km de distància) per a protestar contra el pacte entre l'Alemanya nazi i la Rússia soviètica que sancionà l'entrada de Lituània, Letònia i Estònia en l'URSS. La manifestació començà sota la torre de Pik Hermann, a Talin, i acabà a la plaça central de Vilnius, enmig de cançons i himnes, crits i pancartes en anglès reclamant la independència i l'onejar constant de les banderes de les tres repúbliques. En un principi es volia fer arribar la cadena fins a Polònia (afectada també pel Pacte) però van desistir.

La manifestació de dimecres passat té una lectura clara: l'anhel d'independència és molt intens en les tres petites repúbliques bàltiques i potser va més enllà del que s'està disposat a donar des de Moscou. L'1 de gener del 1990 totes tres accediran a un règim econòmic propi amb una altíssima capacitat de gestió (que inclou el control dels intercanvis amb la resta de l'URSS o la possibilitat de crear monedes pròpies).

Gorbatxov busca amb això una clara millora de la situació econòmica d'aquells països per a fer-la servir com a exemple als altres del que es pot aconseguir amb la *perestroika*. Però letons, lituans i estonians volen ser més coses que un simple laboratori.

De moment, Moscou ha reaccionat amb calma al desafiament bàltic. *Bremia*, l'informatiu central de la televisió soviètica, va informar àmpliament de la cadena, sense donar-li connotacions negatives. El Kremlin sembla confiar en els militants comunistes que —cal no oblidar-ho!— són els màxims impulsors dels Fronts Popolars bàltics. De moment. □

ENTREVISTA AMB CHEKA CABEZAS, PRESIDENT DE L'ASSOCIACIÓ DE MODELS I MANIQUÍS PROFESSIONALS

«La paraula model està devaluada»

La professió de model no està legislada. Hi ha una Llei General de Publicitat que regula els anunciant i els publicistes, però justament s'han oblidat dels anuncis i de les persones que hi surten. No hi ha cap control de les agències de models, moltes de les quals són encobridores de la prostitució infantil.

Sílvia Monfort

Per què una Associació de Models i Maniquís Professionals?

—Fins ara, com que era un món petit, tots ens coneixíem i, de fet, depe-

niem de les decisions dels nostres representants, de les agències. Però amb el boom de la publicitat, hi ha més agències, més gent disposada a donar a conèixer el seu producte, més gent inexperta en la professió que estafa la gent,

barrejant-se droga i prostitució a l'endemig... Tot això representa un perjudici a la nostra imatge i professió, i llavors va nèixer la necessitat d'ajuntar-nos tots i crear uns suports entre nosaltres mateixos per als casos en què hi hagués problemes.

—*¿Quins són els principals objectius de l'associació?*

—La primera iniciativa va ser donar-nos a conèixer i entrevistar-nos amb la gent que directament o indirectament tingués res a veure amb la professió. Així, l'associació d'agències, fotògrafs, productores, i després amb Hisenda, Treball, Comissaria de menors, la Fiscalia, els mossos d'esquadra. Vam començar l'abril de 1987 un grup de models, establírem unes condicions com la de donar-se d'alta de llicència fiscal, i vam votar una junta directiva amb 14 models de diferents tipus, de diverses agències i de edats per a tenir-ne un control més ampli.

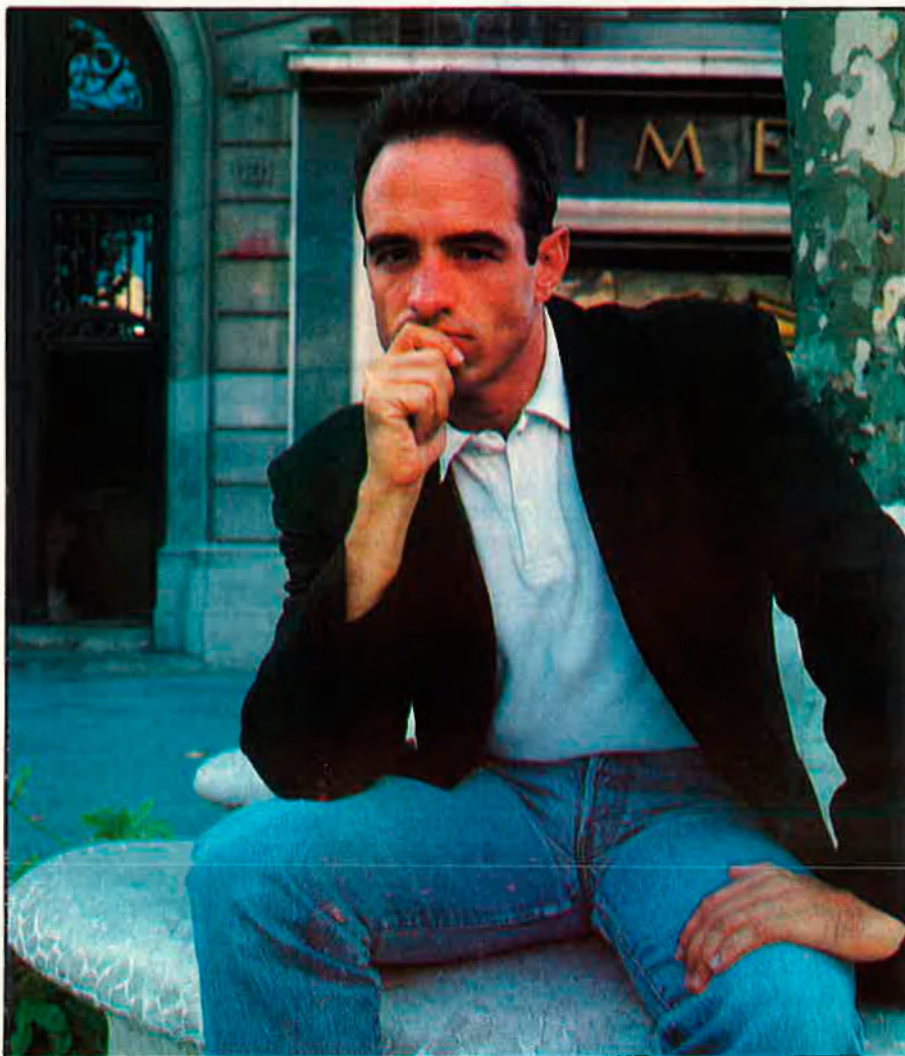
—*¿En quina situació legal us trobeu?*

—Primer de tot s'hauria de reconèixer la professió, perquè no hi ha enlloc definit què és un model. Es defineix com s'han de fer les factures per a contribuir al manteniment de l'estat. Hisenda diu que som treballadors per compte propi. Treball diu que som treballadors per compte aliè. I al cap i a la fi, tothom es renta les mans. Es vergonyós que estiguin sortint a la televisió, revistes i tanques publicitàries les nostres actuacions i ningú s'hagi preocupat de saber en quin règim estem, règim d'artistes, per compte propi... Però en aquest cas, nosaltres tenim una feina molt irregular, majoritàriament és gent jove i no crec que aquesta gent pugui anar pagant 14.000 pessetes mensuals només de Seguretat Social. I si s'arriba a aquesta definició, la majoria de la gent seguirà treballant de manera il·legal.

Hi ha una Llei General de Publicitat que defineix els publicistes, els anunciant, la forma de contractació, els drets i les obligacions de cada part i s'han oblidat, justament, dels anuncis... és que quasibé ens haurem d'inventar una altra paraula, perquè la de model està molt devaluada.

—*¿I per què està tan devaluada?*

—Doncs perquè no està definida la nostra professió. Llavors, dins la paraula *model* entren els models artístics, escultòrics, publicitaris, maniquís (per a les passarel·les), models porno... Nosaltres senzillament representem un

«Hisenda diu que som treballadors per compte propi i Treball que aliè. Tothom es renta les mans».

paper. Hi ha un guió, fem una actuació, com quan els actors famosos fan un espot per a televisió, o els cantants d'òpera, etc. Amb la diferència que, si ells poden cobrar vora quinze milions per fer un anunci, nosaltres no tenim ni tarifes fixes establertes.

—Un dels temes que us preocupen és el de l'exploació de menors. ¿Quines mesures esteu prenent?

—M'he dirigit a la Fiscalia de menors, denunciant el treball dels nanos, denunciant deu agències que treballaven amb menors i ara ja les estan controlant. La llei diu que un menor de 16 anys no pot treballar, i que de 16 a 18 anys ha de ser amb el consentiment dels pares, però tot això no es fa. Només cal veure els anuncis de la *tele*, les tanques o les revistes. Vam enviar una carta a TVE demanant-los quin tipus de control duïen sobre l'emissió d'espots amb menors i la resposta que ens han donat és que la legislació és molt complexa i ambigua. Et dirigeixes a les administracions i et donen llargues... O bé la Fiscalia o bé la Inspecció de Treball haurien de controlar-ho, i així no es fa.

—¿Quines raons us donen per a no fer-ho?

—El que em diuen a mi és que no hi ha prou pressupost, no hi ha prou personal, és molt complicat, que s'haurien de reunir les diferents administracions i prendre una decisió... Llavors, el que jo proposo és que, com és tan complicat, reunim totes les parts pertinents, organitzarem un *suquet de peix*, que on hi ha manduca i hi ha premsa, allí apareixen tots, i quan els tinguem tots reunits, els preguntarem per què no compleixen amb les seves obligacions i fan cas de la legislació.

L'escolarització és obligatòria i gratuïta fins als 14 anys i ara volen que ho sigui fins als 16. Però quan es fa un *casting*, amb centenars de nens, amb les mamàs, les iaies, no hi ha cap control d'horaris, i així els poden tenir 8, 10, 15 hores per a triar-ne un o uns quants. A més, el nen no sap per a què s'utilitzaran aquelles fotos o aquell vídeo. I de *castings*, se'n fan diàriament, i hi ha dies que n'hi ha dos o tres, i tots aquests nanos no van a l'escola i els fan créixer i madurar prematurament.

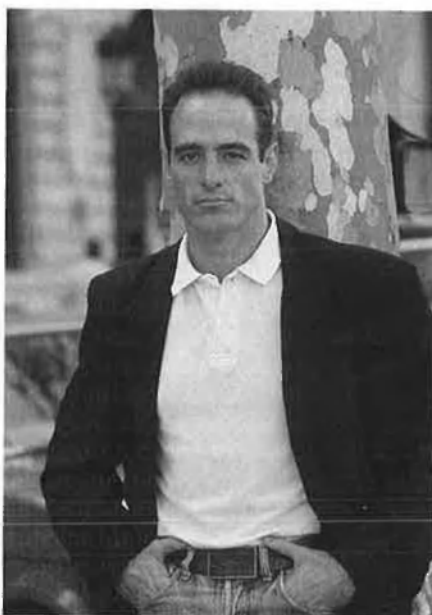
—¿Quin tipus de control podeu tenir de l'ús de la vostra imatge?

—Cap. No sabem mai res del contingut dels anuncis. Et criden per anar a fer unes fotos, sense cobrar, és clar, i després vés a saber per a què les utilitzen. A més, et toca dur la roba i tots els accessoris necessaris. A Anglaterra això està regulat i hi ha uns suplement

de 24 a 50 lliures. Els *castings* també es cobren, tenen regulats els preus segons en quin canal surti l'anunci, el nombre de vegades que sortirà... Aquí un anunci és per a tota la vida. A Anglaterra per a un any...

—¿I en tot això, quin paper hi fan les agències?

—Estem intentant arribar a acords amb les agències per tal d'establir una normativa de tarifes, condicions de l'anunci, però és que es tracta d'una cadena molt llarga: el client, que aquest segur que paga, llavors hi ha l'agència de publicitat; després, pot passar als fotògrafs, les productores o els coreògrafs, després a l'agència de models, i quan el model va a treballar, com que generalment es fa tot verbalment, mai

Models: sobretot professionals.

saps a qui podràs reclamar si no et paguen, quan li pagaran ni la quantitat que rebrà... i com que tampoc no saps qui és el client ni quin és el producte, ja que les campanyes es duen en secret i hi ha tants intermediaris, doncs no tenim mai la certesa de res.

—¿Hi ha algun tipus de control sobre les agències?

No se'n porta cap control. Qualsevol pot agafar un despatxet, posar un anunci a la premsa dient que busca gent jove per a models... però aquí ens coneixem tots i quan surt un anunci d'aquests, et fa dubtar. Hi ha unes 10 agències que són serioses, que estan en l'associació d'agències, que s'hi dediquen professionalment... la resta són tapadores de prostitució i *top-less*. Aquestes agències que s'anuncien dues o tres vegades a la setmana recapten

gent jove que s'han escapat de casa, que tenen problemes familiars, gent d'altres províncies que arriben aquí sense feina. Nosaltres, des de l'associació hem confeccionat unes llistes per tal que hi hagi un control. Estem en contacte amb l'àrea de Serveis de la Generalitat perquè es faci un registre especial per a saber què i qui hi ha rere aquestes empreses i el tipus de feina que realitzen. Ara fa poc, va haver-hi una agència, Punto Barcelona, que va estar funcionant tot un any, després van tancar i van deixar 12 models penjats i sense pagar-los dos milions que els devien i això està en mans dels advocats que col·laboren amb nosaltres.

—¿Quantes agències hi ha, només a Barcelona?

—No se sap. Estem intentant trobar algú amb prou pressupost i personal perquè faci un *pentinat*. Hi ha hostesses, les agències artístiques, les promotores, les agències de models, tots junts i barrejats, però entre agències de models, representants, les que surten a les pàgines grogues, models de contactes i relax... en total n'hi deu haver unes 80, només a Barcelona.

—¿Quines són les condicions de treball dels models a Europa?

—Quan hi va haver el Festival de Cine de Barcelona, hi va haver un simposi amb els sindicats d'actors anglesos, francesos i italians. La legislació francesa considera els models com a maniquís assalariats. A Anglaterra hi ha un sindicat d'actors i el model està definit com a actor. Llavors, si no són del sindicat, necessiten un permís especial. A Itàlia hi ha una regulació del dret d'utilització de la imatge, però tampoc tenen Seguretat Social. A Alemanya hi ha més tradició en el tema i han assumit les seves responsabilitats.

—¿Com està el tema de contractació d'estrangers?

—Hem parlat amb els coreògrafs perquè contractin més models d'aquí, que no ens menyspreïn. Però no anem contra els estrangers. Si hem fet una denúncia contra Gaudí-Home i si hem enviat cartes a Madrid per als salons Cibeles, Imagen-Moda i Moda Sol que se celebraran pròximament, no és per anar contra els estrangers que treballen aquí sinó perquè es regularitzi la situació a tot Europa, i no que estiguin aquí amb permisos de vacances i després resulti que vénen a treballar il·legalment. Que quan els portin aquí o nosaltres sortim fora, hi hagi un control. Ara per ara, és impossible. □

DES DE 1978 FINS ENGUANY S'HA PRODUÏT UN DESCENS DE MÉS D'UN 50%

La verema francesa, a la baixa

A primers de setembre s'inicia l'èxode temporal de treballadors cap a la verema francesa. Més de 8.000 catalans i valencians creuaran la frontera amb la intenció d'ajustar els seus ingressos.

Nel·lo Pellicer

Aquesta mateixa setmana començaran a viatjar cap a França els treballadors temporers de la verema francesa. Una emigració tradicional als Països Catalans que els últims anys està marcada per un descens progressiu. Des de l'any 1987 fins a l'actual temporada s'ha produït una reducció de més del 50%. Així i tot, enguany, es preveu una mobilització, a l'estat espanyol, d'uns 33.000 treballadors, dels quals més de 8.000 són de Catalunya i el País Valencià.

Segons ha explicat el secretari general de la Federació del Camp del País Valencià de CCOO, Lluís Molina, a EL TEMPS, «cada any són menys els treballadors que travessen la frontera per a fer la campanya, fonamentalment a causa de la mecanització de la recollida del raïm, la reducció de la superfície de cultiu (més de 10.000 hectàrees de vinya han estat arrancades per precepte comunitari), i la incorporació de treballadors estrangers en aquestes tasques».

Ja durant l'any passat es va detec-

tar una forta presència de treballadors portuguesos il·legals a la verema, especialment als departaments de la zona atlàntica. A més, aquest any ha desaparegut el conveni que l'administració francesa tenia amb l'espanyola, pel qual els únics treballadors que podien acudir a la verema eren els espanyols. Ara, França ha signat un nou conveni segons el qual un nombre il·limitat de treballadors polonesos veremaran conjuntament amb els espanyols el raïm francès.

València, capdavantera

Les comarques de València són, després de Granada, amb més de 7.000, i Jaén, amb 5.655, la zona que més treballadors aporta a la verema francesa (vegeu el quadro).

Són moltes les famílies per a les quals els guanys procedents de la campanya francesa representen un percentatge molt elevat dels ingressos anuals. Això és degut, fonamentalment, al model agrari que encara es dona en moltes comarques del País Valencià. Això fa que el treball, i per tant els ingressos, estiguen en funció dels cultius que es realitzen: sobretot fruites, verdures a l'estiu, i cítrics a l'hivern.

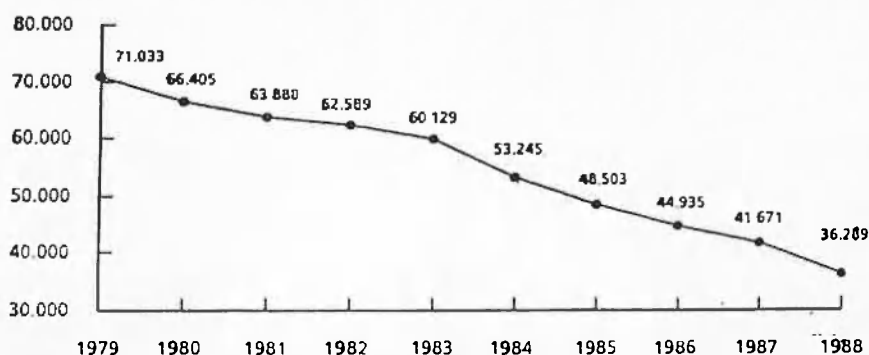
Així, no sorprèn veure que de Borigana eixiren l'any passat 433 veremadors, d'Oriola, 281, de Callosa de Segura, 127. I d'Algemesí n'eixiren 290; d'Alzira 188, i de Carcaixent, 379, tots ells de la comarca de la Ribera Alta, una de les més afectades per la riuada de l'any 1982.

En aquesta ocasió, com l'any passat, al País Valencià es disposarà de 14 trens especials, encara que l'últim any només se n'ompliren 8 perquè molts preferiren el cotxe propi, una manera més d'estalviar-se uns diners. Que és, al cap i a la fi, del que es tracta. □

Veremadors dels Països catalans que feren la campanya l'any 1988

	Barcelona	144
Catalunya:	Girona	147
	Tarragona	191
Total		482
	Alacant	1.476
País Valencià	Castelló	1.048
	València	5.226

Xifres de veremadors a l'estat espanyol

Cada any són més els veremadors provinents d'aquesta banda dels Pirineus.

RELLANÇAMENT DEL CÍRCULO ECUESTRE, UN DELS CLUBS
MÉS EXCLUSIUS DE BARCELONA

El color dels diners

El Círculo Ecuestre, que va ser un dels més importants centres de reunió de la crema de l'aristocràcia i la burgesia barcelonina, vol recuperar l'esplendor perduda i esdevenir un destacat enclavament empresarial i econòmic.

Marçal Sintès

A la cantonada Balmes-Diagonal, el palauet Pérez-Samanillo, de setanta-nou anys, s'erigeix orgullós de saber-se una peça destacada del modernisme barceloní, a més de la millor

obra de l'arquitecte Juan José Hervás Arizmendi. L'immoble acull un dels clubs més exclusius de la ciutat, el Círculo Ecuestre, del qual és el principal patrimoni.

Un uixer abillat amb uniforme verd i negre guarda l'entrada a l'interior del

palau, on destaca la imponent balustrada de marbre i de pedra profusament treballada, que uneix la planta baixa i el primer pis; el Saló Japonès, amb un sostre decorat amb laques originals d'aquell país; o el Saló dels Reis, on són els retrats d'Alfons XIII i de Victòria Eugènia, i el finestral conegut com «La Peixera», que dona a la Diagonal. Juntament amb els llums, la marqueteria o la immensa vidriera que projecta la seva llum sobre el *hall*, de les parets de l'Ecuestre penja una petita però atractiva col·lecció d'olis, entre els quals, destaquen un Sorolla, un Casas i un Martí-Alsina.

El club va ser fundat el 1856 per un grup d'aristòcrates enamorats dels cavalls i va aconseguir aplegar, durant una època, el bo i millor de l'alta burgesia i de l'aristocràcia barcelonines. Després van venir els llargs anys de crisi. El cercle esdevindria un centre de joc, gràcies al qual malvivía. Quan l'administració el va prohibir, el dilema va fer-se ineludible. «El Círculo estava tan en mala situació —explica Antonio Eyre, elegit president fa dos anys— que aleshores el principal objectiu semblava ser la venda dels locals i el trasllat del club a una altra banda». Això no obstant, el nou president i la seva junta van decidir fer just el contrari, és a dir, encarar el repte que significava tornar a fer del Círculo Ecuestre una entitat altament prestigiada a la Ciutat Comtal, recuperant l'antiga lluentor entelada i la seducció d'allò que se sap reservat als elegits. Però el món exterior havia canviat, i continua fent-ho, molt de pressa, i era evident que el club havia d'evolucionar o entrar en procés de liquidació. I no podia resignar-se a esdevenir una mena de reserva daurada on algun vell marquès s'acostés a llegir *La Vanguardia*, mentre la resta s'entretenien jugant al billar —al billar de xapó, no a l'americà, naturalment— tot pensant en els vells temps.

Visitar el Brook's

La composició sociològica de les elits dirigents s'ha transformat. Noves generacions d'empresaris i financers han substituït les antigues forces vives i s'ha disparat el culte als diners, alhora que el *yuppisme* continua augmentant imparable. Davant aquesta tessitura, Antonio Eyre i la seva junta —ajudats pel Patronat de Suport compost per Carles Güell de Sentmenat, Carles Ferrer Salat i Santiago Fisas— han decidit variar el rumb de l'Ecuestre. «El rellançament va cap a la creació d'un cercle empresarial i d'economia, per això

DOMÈNEC UMBERT

Antonio Eyre, president del Círculo Ecuestre.

estem vinculant-nos a les principals empreses de Barcelona. Volem crear —continua Antonio Eyre— un cercle on aquestes empreses i entitats tinguin un punt de referència i de reunió, perquè a Barcelona fa falta una cosa que hi ha a les principals ciutats del món, uns cercles de molta categoria en aquest sentit».

Es tracta d'obrir l'Ecuestre i les seves instal·lacions a altres entitats que s'hi podran associar mitjançant la fórmula de socis corporatius. Entre aquestes entitats es troba, per exemple, l'Associació de Notaris.

Però una de les inquietuds més palpables de la nova direcció és la de ser un centre de rebuda i de contacte per a empreses i entitats estrangeres interessades a ser presents a Barcelona.

«Pretenem potenciar les relacions internacionals, volem ser un centre de comunicació, sobretot, amb les principals ciutats d'Europa, on radica el nucli principal de l'economia del Mercat Comú». El Círculo manté relació de correspondència amb setze clubs, la majoria d'ells estrangers, de manera que qualsevol soci que, per exemple, viatgi a Londres, tindrà lliure accés a l'hora de fruit la sumptuositat que ofereixen tant el Brook's com el Landdowne Club. Si per casualitat resulta que aquest mateix soci es troba a París, podrà anar a prendre una copa als salons de l'Union Interallie o del Nouveau Cercle, mentre que a l'estat espanyol, podrà fer tertúlia amb els socis de la Gran Peña de Madrid, del Círculo de Labradores i Propietarios de Sevilla o del Círculo de la Amistad de Córdoba, entre altres.

Ser-ne soci per mig milió

Destacats empresaris i professionals d'alt nivell són el model ideal de soci. Un sector que marca el pols econòmic del país. «Allà on és, hi ha els diners», com remarca l'administrador del Círculo, Juan Pablo Martínez Salinas.

En aquests moments el nombre d'associats s'eleva a cinc-cents, una xifra que s'aspira a triplicar. Els tràmits que cal superar per a formar part del club són, resumint, els següents: en primer lloc, cal ser presentat per dos socis. A continuació, l'anomenada Junta d'Admissió ha d'atorgar el vist-i-plau a l'aspirant a associat, el qual podrà aleshores abonar les cinc-centes mil pessetes que val una acció de l'Ecuestre, deu vegades més del que valia fa un parell d'anys. No importa si s'és home o do-

Intimitat al Círculo Ecuestre per a la conversa i els negocis.

na. Un dels símptomes del canvi que viu ara l'Ecuestre es va produir el 1980: s'autoritzava l'entrada de les dones com a socis d'un club d'homes, fet per homes i per a homes. Actualment les membres de l'Ecuestre són només nou i el seu protagonisme, escàs.

Les empreses i entitats també poden associar-se; en el seu cas la tarifa és de quatre milions de pessetes. D'altra banda, el tercer dimecres de cada mes se celebra una conferència-col·loqui on algun important representant d'una gran empresa dona a conèixer els seus punts de vista sobre el sector econòmic en què es mou, activitat a la qual es pensa donar més ressò i que encaixa perfectament en l'estratègia que els responsables de l'Ecuestre s'han fixat.

«Parlem d'economia»

Una vegada restaurats els quadros i els miralls venecians i renovades les tapisseries, es projecta la instal·lació d'un gimnàs i d'un restaurant de primeríssima qualitat apte per a la celebració de dinars d'empresa, el qual està destinat a ser l'eix principal del futur Círculo Ecuestre. Les obres, a càrrec del cotitzat arquitecte Federico Correa, hauran d'estar començades a principis de l'any que ve, si tot marxa com està previst. Un altre projecte, aquest a més llarg termini, és la construcció, en uns terrenys pròxims, d'habitacions per a

ús dels socis, tal com tenen alguns d'entre els més prestigiosos clubs londinencs, clubs en què l'Ecuestre està inspirat.

En el decurs dels anys, molts han estat els noms significatius entre l'aristocràcia de la sang i dels diners que han estat vinculats al club. Així, no és gens difícil trobar marquesos, ducs o comtes en el registre de socis, o també apareixen els cognoms de coneguts banquers —els Garriga-Nogués, per exemple— o de famosos empresaris.

La llista d'ex-presidents de l'entitat pot ser un bon botó de mostra: el marquès de Santa Isabel, Josep Mansana (que va ser president de Catalana de Gas), el baró de Güell, Albert Rusiñol (empresari i germà del conegut pintor), el marquès de Montsolís o Ramon de Setmenat en són alguns.

Malgrat l'ambient de noblesa, dels retrats de monarques que decoren el Palau Pérez Samanillo o del bust de Franco oblidat en un dels despatxos, els responsables del club no dubten a foragitar qualsevol adscripció política. Els estatuts del Círculo Ecuestre prohibeixen portar la discussió política al club. «De l'única política que es parla aquí és de l'econòmica», subratlla Antonio Eyre amb l'aire elegant, i sobri alhora, que devien tenir els capitans de l'exèrcit de Sa Majestat la Reina d'Anglaterra. □

FOTOS: SÒNIA RIMBAU

AL DELTA DE L'EBRE ES DESENVOLUPA L'AQÜICULTURA

¡Ostres, tu!

Dos anys després de la construcció dels vivers flotants al delta de l'Ebre, s'ha obtingut la primera producció d'ostres. Tres milions d'unitats que es pretén que s'incrementen fins que el mercat català s'autoabasteixi.

Cinta S. Bellmunt

Al delta de l'Ebre s'acaba d'obtenir la primera producció d'ostres cultivades de Catalunya, que ascendeix a tres milions d'unitats, segons dades que ha facilitat el Consell Regulador de la Denominació de Qualitat d'Ostres. Paral·lelament, el Consell Regulador de la Denominació de Qualitat Musclos Delta de l'Ebre, ha anunciat que la producció de musclos d'aquest any és d'1.800.000 quilos, un 20% més que la de l'any anterior.

La producció d'ostres s'incrementarà de manera gradual i la intenció és arribar a cobrir la totalitat del consum català i, a més, servir part de les necessitats de la resta de l'estat espanyol. Fins ara, la pràctica totalitat de les ostres que es consumien a l'estat espanyol procedien de Galícia o s'importaven de França.

L'estat espanyol consumeix cada any 70 milions de quilos de musclos i 1,4 milions de quilos d'ostres. El consum català és de 400.000 quilos d'ostres i 35 milions de quilos de musclos.

La primera producció d'ostres al delta de l'Ebre ha estat possible dos anys després que l'Organització de Productors Associats de Fruits del Mar del Delta de l'Ebre, formada per pescadors i empresaris del marisc, comencessin les obres per a la construcció de dos grans parcs flotants d'ostres i musclos situats entre l'Ampolla i l'Ametlla un, i l'altre a les Cases d'Alcanar. L'Organització de Productors Associats està constituïda per quatre empreses, tres societats anònimes i una cooperativa.

El parc principal té 60 concessions dividides en tres sectors i s'estén paral·lelament a la costa de l'esquerra del delta, aproximadament a uns cinc quilòmetres des del golf de Sant Jordi,

Catalunya consumeix 400.000 quilos d'ostres a l'any.

l'Ampolla i l'Ametlla de Mar, fins a prop de la desembocadura del riu. Les 17 concessions restants es troben al davant de les costes d'Alcanar, a la banda dreta del delta.

Diferents subvencions

En total són 77 viviers d'ostres d'uns 60.000 metres cúbics adscrits al Consell de Denominació de Qualitat, que representen una inversió total de 900 milions de pessetes i la creació de 800 llocs de treball, dels quals 300 són directes i uns 500 indirectes. Dels 300 directes, 250 corresponen a la producció de musclo, i 50 a la de l'ostra.

Per a la construcció dels viviers que han permès la primera producció d'ostres al delta de l'Ebre, des de l'any 1987 s'ha realitzat una inversió de quasi 1.000 milions de pessetes i amb aquesta finalitat s'ha rebut una subvenció a fons perdut del 25 per cent de la Comunitat Econòmica Europea. L'administració central hi ha aportat el 5% i la Generalitat el 4%.

D'altra banda, l'Institut Català de Finances va facilitar un línia especial de crèdit que ha cobert el 85 per cent del cicle complet d'aquests projectes.

Les característiques del microclima del Parc Natural del delta de l'Ebre i la riquesa en plàncton de les seves

Aqüicultura, una nova professió al delta de l'Ebre.

aigües, fa que aquesta zona resulti idònia per a la implantació d'instal·lacions d'aqüicultura per a marisc.

Canvis socials

La implantació de l'aqüicultura al delta de l'Ebre està produint tot un seguit de canvis socials, especialment en el camp de la vida professional dels seus habitants. Moltes persones estan canviant el seu ofici per passar a l'aqüicultura, i els joves que accedeixen per primera vegada al mercat laboral veuen una sortida professional en aquesta activitat.

En aquest aspecte destaca el fet que l'Institut Català de Noves Professions hagi impulsat diverses iniciatives de formació en col·laboració amb la Universitat de Barcelona, la Direcció General de Pesca Marítima de la Generalitat de Catalunya, el Departament d'Aqüicultura de l'Institut de Formació Professional als Alfacs de Sant Carles de la Ràpita i les mateixes empreses del sector. L'objectiu és preparar el personal especialitzat necessari per al desenvolupament i aplicació de les tècniques de l'aqüicultura. □

EXCURSIÓ A EIVISSA

DÈNIA: Estació Marítima - Tel. (96) 578 40 11 EIVISSA: Port de Sant Antoni - Tel. (971) 34 28 71

**anada i tornada
en el mateix dia**

Amb barco de FLEBASA LINES: DÈNIA-SANT ANTONI (Eivissa)-DÈNIA i autobús gratuït des de/ fins a: VALÈNCIA, GANDIA, ALACANT i BENIDORM

**COMPLETEU LES VOSTRES VACANCES
VISITANT EIVISSA**

Eivissa és ací a la vora. Flebasa Lines us porta pel camí més curt. Perquè pugueu tornar en el mateix dia, després d'haver disfrutat d'aquesta illa màgica.

I a més, si voleu, podeu fer un recorregut turístic per l'illa en autocar.

No podeu deixar escapar aquesta oportunitat. ¡Aproveiteu-la!

**INFORMEU-VOS EN LA VOSTRA AGÈNCIA
DE VIATGES O EN LES NOSTRES OFICINES**

Flebasa Lines

DÈNIA EIVISSA

El camí més curt

• Banco de España ha presentat un informe no vinculat al Ministeri d'Economia referent a la posada en marxa del Mercat de Futurs de Barcelona. Per la seva banda, Banco de España ha donat el vist-i-plau a aquest nou mercat financer i a principis de setembre es preveu que el Ministeri doni definitivament llum verda a la posada en marxa.

Respecte al *software* que s'utilitzarà, està encara per determinar, entre ICCH i Dans Data. De tota manera, es preveu que finalment serà Dans Data, ja que ICCH encara no té aprovat el sistema que s'hauria de fer servir a Barcelona.

D'altra banda, el conseller Trias Fargas ha convocat una cimera de consellers regionals, tant de la resta de l'estat com de diverses regions europees, per a estudiar sistemes de finançament regional i les capacitats de cada regió. Aquesta cimera està prevista per a l'última setmana de setembre i es realitzaria en la Costa Brava.

• Els treballadors de l'empresa de pells i adobats Imepiel han començat les mobilitzacions davant la Direcció General del Patrimoni, a Madrid, que és l'organisme dependent del Ministeri d'Economia i Hisenda, que ha negociat la

venta de l'empresa de la Vall d'Uixó.

El comitè d'empresa d'Imepiel ha denunciat la forma en què s'han dut les negociacions amb el grup italià Trussardi, que és qui finalment ha fet la compra.

El pla de viabilitat de Trussardi preveu la reducció d'un 50% de la plantilla, que afectarà aproximadament uns 695 treballadors. Aquesta reducció comportarà un desembossament d'uns 900 milions de pessetes, que representa una indemnització per treballador d'1.250.000 pessetes.

El grup empresarial Trussardi, conformat amb capital italià en un 52% i català en un 48% realitzà l'opció de compra per valor de 1.000 milions de pessetes, i es va comprometre a realitzar inversions per uns altres 2.000 milions.

• Epson Sti, filial del grup Seiko Epson, ha facturat en el primer semestre de l'any 3.200 milions de pessetes, cosa que representa un creixement del 57% respecte al mateix període de l'any passat. Les previsions d'Epson en finalitzar l'exercici són les d'arribar a una facturació superior als 7.000 milions.

Les vendes d'impressores Epson han crescut un 70%. Això confirma el seu lide-

rat, tant a nivell estatal com internacional. D'altra banda, la venda d'ordinadors s'ha incrementat un 48%. Però a finals de l'any, l'empresa vol diversificar la seva oferta incorporant videoprojectors i televisors en color amb pantalles de cristall líquid (LCD).

Per la seva banda, l'empresa Carnegie Grup Inc., representada a Barcelona per GSI-Tecsidel ha creat un paquet de *software* anomenat Text Categorization Shell, per a empreses per a les quals és vital processar una gran quantitat d'informació escrita de forma ràpida i precisa, com són banca, agències de notícies o assessories.

• Per al començament de la tardor s'ha previst que estiguin enllestits els estatuts de la *supercaixa* resultant del procés de fusió de Caixa de Pensions i Caixa de

cument haurà de superar encara els filtres de la Generalitat de Catalunya, Banco de España i del Ministeri d'Economia, ja que per a fer efectiva la fusió els estatuts han de comptar amb l'aprovació de les tres institucions.

A priori sembla clar que la Generalitat de Catalunya decidirà amb una certa rapidesa l'aprovació dels mencionats estatuts de Caixa de Pensions i de Barcelona i que Banco de España farà el que mane el ministre d'Economia, Carlos Solchaga, ja que sembla improbable que els instruments econòmics del govern central manifesten posicions divergents respecte a la fusió.

• La producció total agrària al País Valencià durant l'any 1988 ascendeix a 311.208 milions de pessetes, xifra que representa un increment respecte a l'any 1987 d'un 3,9%, segons un informe publicat per la Conselleria d'Agricultura.

Quant a la producció final agrària, que resulta de restar a la producció total els diners reinvertits en el camp, l'avanç del sector agrari que ha elaborat la Conselleria d'Agricultura estima que el 1988 fou de 300.299 milions de pessetes, és a dir, un 3,9% més que el 1987. El valor de la producció final agrària al País Valencià representà el 1988 el 9,5% del conjunt de l'estat espanyol que ascendeix a 3.173.600 milions de pessetes.

Pel que fa a la ramaderia, el 1987, el valor de la producció de carn de porc fou de vora 22.000 milions de pessetes. Dins de la producció forestal destaquen els 300 milions corresponents a la tala de fusta i els 176,8 milions derivats dels productes de caceria.

Barcelona. Els tècnics i els directius encarregats per totes dues entitats financeres de dur a bon port l'anunciada fusió no han tingut vacances durant aquest estiu a causa de la complexitat de l'operació. Una vegada els consells d'administració respectius de Caixa de Pensions i de Caixa de Barcelona aproven la proposta d'estatuts de la que serà la primera entitat financera de l'estat, el do-

TEMPS

d'estiu

PERSONATGES

Maribel Verdú i Antonio Resines

REPORTATGE

Revistes de Contactes

VIAATGES

Marroc, encara

CIUTATS D'ESTIU

*Barcelona, cada lluna
al seu cove*

E S P O R T S

Un Barça sense 'starter'

Després d'haver llegit als diaris que el Barça tenia la millor plantilla de l'era Núñez, molts socis devien fregar-se les mans, pensant en l'any que els esperava. Però el rendiment de l'equip a la pre-temporada ha estat discretíssim, tirant a decebedor. En especial, al Gamper, on el cotxe que el club ha comprat per a córrer aquest any es va calar ostentósament davant de tots els seguidors convocats per a la presentació en societat. Va fallar el motor d'arrancada i l'equip va acabar tercer. Però tothom tranquil, que les peces i els mecànics són de primera. El Barça 89/90 s'acabarà engegant.

Si el futbol fos matemàtic, una senzilla regla de tres ens permetria assegurar que si un equip nou com el de l'any passat va guanyar la Recopa, aquest mateix equip, amb un any de

DOMÈNEC UMBERT

Koeman i Laudrup, dues figures que valen 1.300 milions de pessetes.

Cruyff i Rexach, els millors tècnics per a un Barça de luxe.

cohesió, reforçat amb dos cracs de talla gran, ha d'emportar-se la Lliga. Només els socis del Barça saben, però, com de renyida està la lògica amb el seu equip. Aquesta pre-temporada n'ha estat un clar exponent.

Koeman i Laudrup han costat prop de 1.300 milions de pessetes. Són dos jugadors d'indiscutible categoria. Koeman ha vingut al Barça a fer de director de l'orquestra, mentre a Laudrup se l'ha fitxat per a fer mal des de la seva posició de mitja punta. Fins ara se'ls ha vist amb comptagotes. A Koeman, fins i tot, li han caigut els primers pals per lent i per no defensar. El fet és que l'holandès no ha prodigat gaire aquella especialitat reservada als escollits: les passades en profunditat a 30 i 40 metres, òptimes per a enxampar el rival amb els pixats al ventre. Al contrari, la poca contribució de Koeman a les feines de destrucció ha estat una de les causes que sigui la defensa blau-grana la que hagi anat de bòlit quan el contrari puja ràpidament. Des del punt de vista defensiu, Koeman no ha pogut esborrar el record de Milla que, com a mínim, repartia estopa, fins al punt de ser l'home amb més targetes de l'any passat. Potser Koeman no ha volgut arriscar la cama a la pre-temporada (i ha fet bé), però ara haurà de lluitar contra l'etiqueta que no defensa. Igualment, s'esperava que marqués algun gol gràcies al seu terrorífic xut. De moment, els únics aterrits són els defenses contraris: en gairebé totes les faltes llançades per Koeman, el míssil ha fet blanc a la barrera. En resum, a l'holandès se l'ha vist poc, i això, en un presumpte líder és altament decebedor.

Seria inacceptable que aquest equip de Koeman, Laudrup, Cruyff, Núñez en definitiva, perdés el campionat en un mal partit a casa o al camp de qualsevol equip comparsa.

El cas de Laudrup és diferent. Cruyff ha imposat als seus homes de mig camp i davantera una permanent mobilitat. Un dels que menys ha trobat el seu lloc ha estat Laudrup. Només en comptades ocasions ha pogut lluir la seva excel·lent tècnica amb passades curtes a l'espai lliure que han resultat mortals. La murrieria demostrada en la jugada de l'únic gol del Barça en el partit de consolació del Gamper diu molt a favor de la seva personalitat. Per tot plegat, Laudrup ha passat la pre-temporada amb millor nota que Koeman.

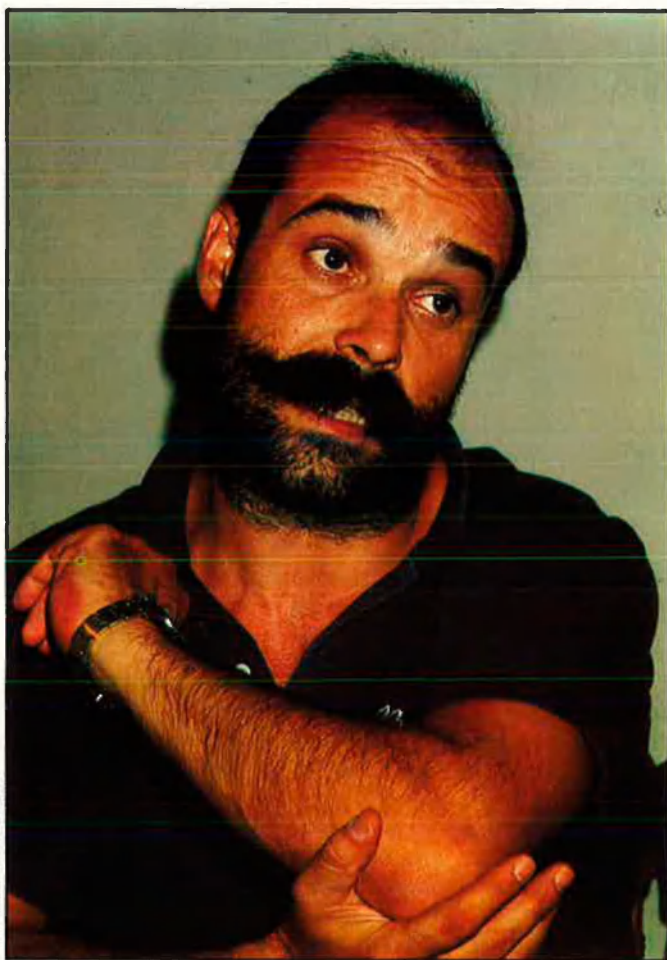
A la resta de l'equip no hi ha grans novetats. Al darrere, Zubizarreta ha demostrat que sap fer de jugador de camp, refusant pilotes des de fora l'àrea. La seva actuació al Gamper contra el Porto Alegre va resultar definitiva perquè el Barça no sortís golejat. El seu problema és que en una mala tarda, el joc-espectacle de Cruyff es converteixi en joc-infart i li deixi la porteria feta un colador. Serna i Julio Alberto seran els laterals, i Aloisio el central. Cal que millorin la seva concentració defensiva. Qualsevol error en la contenció del contraatac contrari pot costar un gol; possiblement, aquesta exigència els resti projecció ofensiva. Però, si com diu el *míster*, la defensa comença al mig camp, Koeman, Eusebio, Robert i Laudrup hauran de doblar esforços. Aquesta línia de luxe té l'únic obstacle de no comptar amb un home sacrificat que furti pilotes al contrari, situació que se superarà així que es recuperi Baquero. En canvi, cal destacar la capacitat rematadora de tots

quatre i la feina de marcatge de Robert. Potser el més sorprenent per a l'aficionat, ha estat que, disposant de dos extrems i un davant-centre nats, com ho són Valverde, Beguiristain i Salinas, Cruyff me'ls faci intercanviar posicions: cap dels tres no sembla que jugui a gust fora dels seus hàbitats naturals. Millor que acabin assimilant el sistema, perquè Cruyff ja ha demostrat donant la baixa a Lineker i fins i tot fitxant Romerito, que els jugadors s'han d'adaptar a ell i no al revés.

A la banqueta, com acostuma a passar amb el Barça, hi ha tot un equip de suplents de luxe. Hi destaca Geli, el jove goleador procedent del Girona que ha marcat força gols.

Encara que no l'haguem vist, hi ha equip. No val la pena encaboriar-se amb una pre-temporada que no puntea per la Lliga. Cosa que no elimina la paradoxa que el millor Barça dels últims anys sobre el paper, hagi sortit xiulat del Gamper. Advertiment final: aquesta lliga serà probablement molt disputada. I a un equip com el d'aquest any se li pot exigir que la guanyi, lluitant, si convé, fins a l'últim segon de cada partit i fins a l'última jornada. Allò que històricament mai no ha sabut fer el Barça. Seria inacceptable que aquest equip de Koeman, Laudrup, Cruyff, Núñez en definitiva, perdés el campionat en un mal partit a casa o al camp de qualsevol equip comparsa, com ha passat en els últims trenta anys. El soci del Barça, que ja n'ha vist de tots colors, no s'ho mereixeria. □

Antoni Bassas

PERSONATGES

Verdú i Resines: una xarrada gloriosa.

Les nits romanes de Sagunt —del «Sagunt a escena»— conviden a enraonar envoltats per les pedres del teatre. La penúltima vetllada del festival va presentar sobre l'escenari l'obra *Miles Gloriosus*, del dramaturg romà Plaute, adaptada per José Luis Alonso de Santos i interpretada per Maribel Verdú i Antonio Resines. La primera, Maribel, va entrar en el joc de la conversa sense complexos, segura d'ella mateixa. Perquè a Maribel li agrada jugar a tot, no perdre's res, i aquella nit després de la funció tampoc va voler perdre's el bany a la platja de Canet d'En Berenguer. «És la primera vegada que entre a la mar de nit, mai ho havia fet abans», ens deia excitada a una companya de la premsa madril·lenya i a qui firma l'article —els dos únics periodistes que poguérem con-

templar el seu cos nu i mullat per l'aigua salada a la llum de la lluna.

Antonio Resines, però, no estava disposat a contar-nos massa coses. Al·legant un constipat «espantós» va pegar a fugir quan només li havíem pogut traure quatre o cinc coses.

—M'agafes en un mal dia —deia el bigotut actor, que es mostrava satisfet amb la seua experiència teatral.

La gira és dura, perquè canviem de lloc quasi tots els dies, però ja sabem que seria així. Per tant no ens ha sorprès gens.

—*¿Com el triaren per a interpretar un paper clàssic, tot i que mai no havia interpretat cap paper teatral?*

—No ho sé. M'imagino que ha influït el fet que l'obra siga una comèdia. Jo he realitzat prou comèdies al cinema i supose que a Alonso de Santos

i a l'empresa els agradaven les meues actuacions. De fet ja m'havien ofert un altre paper abans, en una obreta que mai no es va fer.

—*Parla'm del paper de Miles, a què tu dones vida.*

—En *Miles Gloriosus* sóc un militar fanfarró, pagat d'ell mateix, idiota, estúpid, malintencionat, cregut...

—Un borinot —intervé Maribel esclatant en una rialla.

—La trama de l'obra —continua Antonio— és la conspiració de tots els personatges, per a enganyar el centurió que jo interprete, i aconseguir que l'esclava Erotia —Maribel Verdú— i el seu amant, el jove Pleubucles, puguin fugir de les meues mans cap a la seua terra on «vivirán felices y comerán perdices». —Antonio para de parlar una estoneta i de sobte torna a insistir—

Antonio Resines i Maribel Verdú, en la calor de la nit.

¡Estic suant d'una manera! ¡Estic xop!

—S'ha dit moltes vegades que Antonio Resines interpreta el mateix paper en totes les pel·lícules que fa.

—Fals, això és fals —contesta mentre mira el sòl i les parets del petit camerino sense sostre on ens troben.

—Però sí que és cert que la gent no t'imaginava fent de romà.

—Jo també pensava que passaria això, però no; s'ho creuen igual.

—¿Et molesta estar encasellat?

—No em preocupa. A més, si fer comèdia és estar encasellat, em sembla molt bé estar-ho.

—¿T'agradaria arribar a ser un Manolo Morán o un Pepe Isbert?

—Ho firmava ara mateix. Per ser com Pepe Isbert firmava i pagava, i per ser com Manolo Morán donaria una mica menys de diners, però quasi el mateix.

Maribel tenia moltes ganes de parlar, volia agafar els ramals de la conversa i ser també la protagonista com ho és a l'obra del comediògraf Plaute.

—Describeu Erotia.

—Teòricament ha de ser el símbol de l'erotisme. És una cortesana romana que lluita desesperadament per fugir de les urpes del centurió, que la reté en contra de la seua voluntat. Erotia és una xica forta i disposada a fer qualsevol cosa per ser lliure. Només els ca-

bells rossos del seu estimat poden fer-la derretir-se. El paper és molt divertit.

—¿Has assumit ja que se't trie per a papers amb gran càrrega eròtica?

—En sembla molt bé tenir fama de sexy. Ara bé, no crec que cap director m'oferisca treball només pel meu físic. No, no —insisteix—. Si el director em tria perquè a banda de fer el personatge tinc un cert morb, ho trobe perfecte. No crec, però, que ningú no m'ha donat un paper per creure'm el símbol de l'erotisme.

—¿Canvien molt els personatges que t'ofereixen al cinema dels que fas al teatre?

—Sí. Al cinema jo he fet pel·lícules ambientades en l'època actual, altres als anys trenta, als quaranta i als cinquanta. Ha estat prou variat ja que porte divuit pel·lícules fetes entre el cinema i la televisió. D'obres de teatre només n'he fetes quatre. Ara bé, estic ben contenta d'haver començat interpretant clàssics —Maribel ha realitzat breus intervencions en obres com *Romeo i Julieta*, *Don Juan Tenorio*, i *Ricard III*—. Perquè són els millors papers per a aprendre.

—Acabes de citar l'enorme quantitat de pel·lícules en què has actuat en només quatre anys. ¿No creus que has sacrificat un poc la qualitat en benefici de la quantitat?

—Jo sóc una xica molt discreta i no em dedique a anar dient les pel·lícules que rebutge; només es veuen les que faig. A més ¿hi ha algun actor de qualsevol època i qualsevol país que no haja fet cap pel·lícula dolenta? Ningú sap, quan està a punt d'enllestir un film, si serà bo o roí.

—¿Ha resultat positiva l'experiència de treballar a les ordres d'un director com José Luís Alonso de Santos?

—I tant. Ha estat divertidíssim. José Luís és una persona encantadora. Té una enorme paciència amb els actors.

Tots els actors que treballen en l'obra són de teatre, i de sobte, venim Antonio i jo del cinema i ens diu que hem d'exagerar moltíssim els gestos i.. Mira, no sé com dir-t'ho, m'agrada molt José Luís i prou.

—A mi també— intervén Antonio Resines que estava adormint-se en un racó del camerino.

—¿T'ha agradat treballar al costat de Maribel, Antonio?

—Ha estat fabulós, molt bé. Mira, estic xop de suor. ¿Ja hem acabat? Inventat't la resta; tant fa, improvisa.

—Si de cas vols que continuem després de la funció —va dir Maribel—...

—Ah, no —contesta Antonio.

I així acabà l'entrevista.

Vicent Mifsud i Estruch

L'iceberg que bull

Les revistes de contactes es venen en quioscos, sovint amagades entre les pàgines de revistes més serioses.

Revistes, locals i gabinets constitueixen el rostre públic d'una altra manera de practicar la sexualitat, de l'hedonisme d'un grup social que qüestiona les restriccions de la moralitat general respecte al sexe. Amb una actitud desinhibida que s'expressa en cercles reduïts, perquè la privacitat és encara avui l'única garantia contra la intolerància o els abusos, es reconeixen amb el qualificatiu de liberals.

Revistes: buscant i oferint desitjos

Testimonis i experiències reals o suposades, relats de difícil adscripció a la literatura o el periodisme, crues fotografies generalment de baixíssima qualitat i la secció de contactes, que des de les pàgines centrals constitueix el primer interès dels seus usuaris i lectors, són el contingut d'unes publicacions que es reparteixen bona part del pastís milionari de la pornografia en aquest país. Són els *Gente Libre* (abans *Lib*, ex-grup *Z*), *Clima*, *Lib Pareja*, *Trio* (les dues últimes, de l'Editorial Brio, possiblement la més important en aquest camp), etc., i les exclusivament gais *Spanish Boy's*, *Visado*...

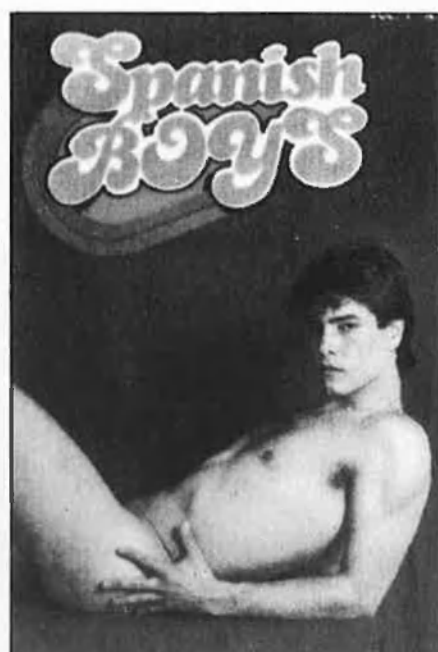
El tiratge, en absolut menyspreable, encara que incontrolat, i el finançament basat en la venda, sobretot, i no en l'apartat publicitari, com és habitual en la resta de mitjans de comunicació, les converteixen en un exemple atípic entre les publicacions periòdiques.

D'un costat, la morbositat de penetrar en un ambient on les perversions deixen de ser-ho, sovint un desig *voyeur* que es dissipa en l'onanisme, o, en el millor dels casos, anima una monotonia ofegant en el llit matrimonial. De l'altre, l'oferiment d'una forma discreta per a l'esbargiment eròtic i per a aconseguir desitjos inconfessats o ajornats *sine die*. Aquestes són les claus de l'èxit.

Es venen en quioscos majoritàriament, sovint amagades entre les pàgines d'una revista d'imatge sèria i poc sospitosa d'epicuris desvaris.

Alguns intents d'incidir en el públic propi dels *sex-shops*, no han tingut l'acolliment que esperaven els seus promotors, així els anuncis en el *Private de Milton* (considerada com una de les més acurades quant a fotografia pornogràfica) fa temps que desaparegueren, i l'intent d'introduir des de València l'alemanya *Happy-Contak* ha tingut poca durada i massa discontinuïtats.

El funcionament de les seccions d'anuncis és ben senzill: bé contractar un espai, entre tres-centes i mil pesse-

Revistes com *Spanish Boy's* i *Gente Libre* mantenen uns tiratges considerables i la fidelitat del seu públic.

tes per inserció, bé contestar una de les referències publicades (això pot exir de franc o no, i pagar en segells de correus, segons la revista). De la resta, se n'encarrega la publicació: només caldrà esperar les respostes trameses a través d'ella. Passat un temps, les cartes i les dades contingudes són destruïdes; fins ací la reserva és absoluta.

Més enllà calen defenses que els mateixos responsables de les publicacions recomanen, com és l'ús d'un apartat de correus. No convé ser massa agosarats perquè de fet és impossible evitar els intrusos i la labor d'una certa fauna de curiosos i abusadors de tota mena. El passat estiu es desmuntà una xarxa que aprofitava una revista de contactes per a organitzar creuers d'una setmana per les Illes Canàries. Amb el reclam de joves liberals i experiències incomparables es cobraven preus milionaris per uns dies de sarau. Evidentment, les dones que hi participaven desconeixen el negoci que es feia al seu voltant. Hi ha anuncis que, a més, fan pudor pel seu poc disimulat paper d'ham, amb aparicions i desaparicions repetides que res de bo fan esperar.

Trobar o no trobar: heus ací la qüestió

Fullejar la secció de contactes de qualsevol d'aquestes revistes és adonar-se'n ràpidament que hi ha molt més en el carrer del que es diu, que les necessitats sexuals de la parròquia estan, generalment, mal ateses o, el que és si fa no fa el mateix, que els temes prohibits i les censures a les passions de la

carn continuen sent un fet incontestable, una càrrega obligada en una societat ben poc permissiva a la sensualitat. Els homes i les dones participen d'una manera desigual, amb un 64% i un 36% respectivament.

Una primera aproximació ens farà veure que hi ha dos grups de gent, si deixem de costat els d'interessos obscurs i els curiosos: els que componen aquests reductes liberals que s'inclinen per una versió promíscua i enjogassada del sexe, i els atrets per segons quines tendències o divertiments concrets. Entre els primers, trobem els demandants d'intercanvis de parella (la segona de les demandes més sol·licitades amb un 26%), trios, i d'amistats que arriben a la intimitat i la disbauxa. Entre els segons, hi ha una preponderància clara dels elements sado-masoquistes (ocupen un 9% de les referències estudiades), però també practicadors del *petting* i de les festes orgiàstiques, del sexe telefònic, o *voyeurs*, exhibicionistes, fetitxistes... La llista és interminable.

Aproximacions successives ens faran observar l'existència de clubs, d'un cert ambient organitzat i allunyat de qualsevol sordidesa; una mitjana d'edat de les parelles situada per damunt dels trenta, grup d'edat majoritari també en qualsevol altre grup o tendència. (¿Deu ser el tedi dels anys o el tedi de la companyia única?); unes demandes on una certa provocació i uns recursos al llenguatge dur s'adiuen poc amb el que s'ensenya que ha de ser una persona com cal, i molt amb la recerca d'uns elements imaginatius, lúdics o perversos; una localització geogràfica on el

conjunt dels Països Catalans s'apunten el percentatge major d'aficionats, juntament amb Madrid.

Els anuncis de les seccions són majoritàriament d'homes heterossexuals, tot i que el segon grup quantitatiu el formen les parelles bixesuals té una escassa presència, com també l'homosexualitat masculina i femenina que utilitza unes revistes especialitzades. Sovint troben que les demandes no estan dirigides només a una temàtica concreta, i el ventall de possibilitats s'obre fins a l'inimaginable.

El culte al fal·lus és una evidència notòria, i no val dir allò d'«en el pot petit...» L'altre culte seria l'arquetip de la dona alliberada, sempre excitada i activa. Mites que ni les més regressives tradicions, ni les observacions més progressistes, han pogut fer desaparèixer en la llista de fantasies extremadament sol·licitades.

Obsessions constants són la discreció, el nivell cultural, fugir de la prostitució i de qualsevol sospita de malaltia. Qüestions que posen en evidència les pors d'aquest món a l'agressivitat d'un medi que només entén el sexe com brutícia, comerç o deure reproductor.

El sistema, és clar, funciona. L'èxit d'aconseguir trobar la relació desitjada depèn de molts factors: l'edat o l'encert de provocar un joc seductor o, senzillament, l'elecció de la carta a contestar entre els possibles centenars, poden ser decisius. Després vindrà l'hora estimulant d'avaluar la comptabilitat, l'atracció..., perquè el sexe per liberal no deixa de ser expressió de sensacions molt humanes.

Joan S. Sorribes

FOTOS. ANGEL PRUNA

V I A T G E S

El Marroc, encara

Per les carreteres d'Espanya es passeja, infringint previsiblement totes les normes de circulació, un cotxe gran, lent, atrotinant, carregat fins a l'últim racó, farcit de gent —tota la família del més gran al més xic— apilats l'un damunt de l'altre. L'àvia aguanta estoicament els pixats dels néts, els homes llueixen un bigoti espès i solemne juntament amb la clàssica *mosca*, les dones porten un —qui sap si misteriós— tatuatge gravat a la cara, els menuts criden i baladregen desmesuradament. Tots ells tenen enfosquida la pell, brillants els ulls, els cabells foscos i arrissats... Sens dubte, es tracta d'una família marroquina que treballa a Europa i que passarà les vacances a la seva terra, al bell mig del Marroc.

Després d'una hora llarga de vaixell, som a l'altra banda, a la frontera de Ceuta. ¡Que Déu o Al·là (tant se val) ens agafi confessats! Ens hi podem passar fins a sis hores, burocratitzant i desbu-

Només creuar la frontera, l'exòtic i el misteriós s'abalancen sobre el viatger.

rocratitzant, al termini de les quals, i sense saber realment com, ja som dins el país que ens proposem visitar.

Els cotxes de línia, vells, anacrònics i conduïts de manera brusca i poc ortodoxa, ja ens anuncien la perillositat d'aquelles carreteres, perillositat que es veurà considerablement augmentada per la persistent mania que tenen els àrabs, i particularment els marroquins, de fer-hi vida. Tot i amb això, una conducció feta amb els cinc sentits ens porta fins a les capitals del nord de país: Tetuan i Tànger. És el primer contacte. Allà intenten vendre'ns de tot, per tots costats se'ns ofereixen guies-estudiants, ens expliquen increïbles històries... fins que, amb certa dificultat i sempre d'una manera respectuosa, aconseguim desfer-nos d'aquest personal estrafolari. Continuem cap a la capital, Rabat, i aprofitem, tot fent camí, per visitar les turístiques i afortunades poblacions d'Asilah i Larache, ran d'un oceà Atlàntic just acabat d'estrenar. Però Rabat, potser, no ens acaba d'entusiasmar, al nostre criteri poca cosa d'interessant s'hi pot trobar llevat d'algun monument enllestit amb pressa i de fa quatre dies. De manera que decidim entrar de ple dins Marroc i ja sense perdre més temps enfilem cap a Marràqueix.

Marràqueix, el mercat

Marràqueix és la gran capital del sud, ciutat vermella i carregada d'història, on la calor fa veritables estralls. Donen fe dels anys i la cultura la Kutubia, les Medersas o universitats alcoràniques, la Menara, la gran plaça de Djemaa El Fna, on, el més absolut dels desordres, conviuen xerraires, aiguaders, artistes, curanderos, animadors, firaires, experts i estudiosos de l'Islam, venedors dels més impensats objectes, *xiringuitos*, pobres que demanen caritat, encantadors de serps, marrecs empaitadors de turistes i algun lladregot. Tothom hi té cabuda i sempre restarà un lloc per a l'insòlit personatge que arriba més tard. Enfilat a les terrasses dels cafès de França o Glaciar pots contemplar, en tota la seva grandiositat i amplitud, el fantàstic espectacle que se t'ofereix.

Ens caldrà sortir de bona hora de la gran ciutat per penetrar en els magnífics, espectaculars i mítics paratges que constitueixen el gran Atlas. Coneixem poblets amb tant d'encant com Taddert, on descobrirem l'autèntica hospitalitat dels seus habitants, berbers en la seva gran majoria. Fem parada i fonda a l'únic cafè-restaurant del poble i allà una *tajine* —una mena d'es-

Fortor i xivarri als carrers de les velles i magnífiques ciutats d'un Marroc sempre engrescador.

tofat a base de carn de corder i verdures del temps— menjada a cor què vols ens ajuda a refer els ànims que ens caldran per a enfil·lar-nos al port de Tichka, de més de 2.000 metres d'altitud.

La bellesa que es contempla des del punt més enlairat és indescriptible i les màquines de retratar es tornen boges en l'esforç inútil de copsar-la.

Sota la llum suau i captivadora del capvespre arribem a la Kashba d'Ait Benhadou, escenari natural de tantes cintes cinematogràfiques. *Lawrence de Arabia*, *La joia del Nilo* i *Tras la puer-ta*, aquesta darrera de la Cavani, en són els més recents exemples. Ja ben entrada la nit, ens instal·lem per molt bon preu en un modest hostalet just al rovell de l'ou de Ouazazate, la capital indiscutible de l'extraordinària *ruta de les kashbes*.

Les dunes del sud

És en el sud del país on ens encallem més, els nostres passos es fan més lents.

Cada racó que descobrim ens enamora, cada paisatge nou ens enlluerna.

Ens sorprenen agradablement la riquesa i la vistositat del vestuari i el tipisme de la zona i, gratament impressionats, fem cap a les Gorges de Todra. Magnífiques parets de roca vella, d'un sòlid calcari roig i tallant, fan d'estret passadís a un allargassat *ouet* (en àrab, riu) d'aigües fresques i immaculades que reguen i alimenten l'exuberant oasi de Tineghir.

La distància que separa Todra de l'inici del desert del Sàhara és mínima i en poca estona ens plantem a les grans dunes de Merzuga. Hem deixat enrere els interessantíssims nuclis urbans d'Erfoud i Rissani on hem fet llarga estada per tal de perdre'ns pels estrets carrers i participar de manera activa en els mercats farcits de comerç i d'ambient. A les dunes, però, el silenci i la quietud solament són trencats pel peculiar so de percussió del tam-tam, de vegades tocat amb un ritme apagat, esmorteït i trist, i d'altres viu i amb un deliri que ens descobreix la sorprenent agilitat de les mans que els produeixen, les mans d'un músic desconegut.

Allà la nit és curta. Fas poques hores de son, sota les estrelles, el nou dia es lleva d'hora, molt d'hora. Estem a punt per veure sortir el sol, que en aquesta ocasió es presenta enfarinat per una finíssima pols que aixeca un ventet descaradament enjogassat. Cal fugir, fet el lleuger desdijuni, perquè el sol es mostra despietat i contundent

FOTOS: ÀNGEL PRUNA

Tot Marroc pot ser una gran botiga. Camperols i artesans venen els seus productes com fa mil anys.

en aquella zona i te'n fa fora ben aviat.

Fem camí amb una distreta i amena passejada per l'Atlas mitjà. Ens parem als impressionants boscos atapeïts de cedres on habiten divertits micos salvatges. Sense cap pressa, prenem un te amb menta —beguda marroquina per excel·lència— en una de les *haimes* o tendes nòmades, tan nombroses en aquells indrets. Així arribem a Meknès i Fes, dues de les cinc ciutats imperials, de les més boniques del país. Ciutats religioses cent per cent, potser per la seva proximitat a la ciutat santa de Mula-y Idris. Fes i la seva medina —la més gran i ben conservada del món— constitueixen una veritable meravella. Pels seus carrers laberíntics veiem circular els ases exageradament carregats i curiosíssims personatges. El barri dels tints, amb la seva desagradable fortor, les mesquites Andalusia i Kara-uin —aquesta última la més gran de tot el nord d'Àfrica—, el barri de la llana, dels fusters o dels manyàs, ens deixen tot sovint amb un pam de boca oberta. Allà no hi ha consciència del temps, desapareix en un instant.

Itineraris privilegiats

El punt i final a la nostra excursió el posem a la ciutat muntanyosa de Chefchauen, la capital del Rif, el gran miracle de l'aigua. Tot el poble és pin-

tat amb colors clars —blanc, blau i verd— per tal d'estalviar-se la sempre molesta presència de mosques i, alhora, perquè el sol no castigui tan fort.

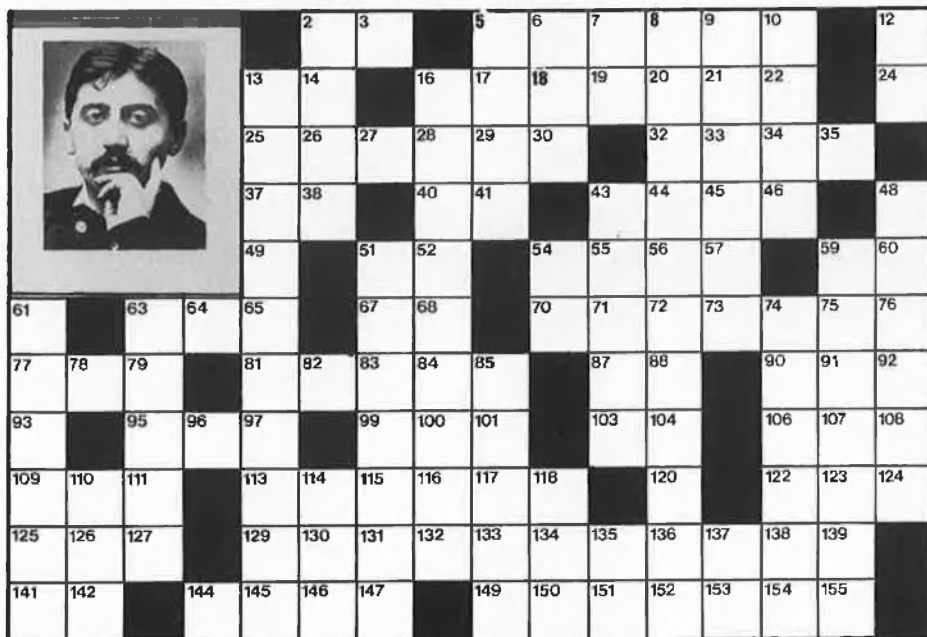
En una jornada tranquil·la, fem les darreres compres —tot el Marroc pot ser una gran botiga— i ens regalem un insuperable cuscús, el plat nacional de tots el països àrabs, fet amb sèmola de blat, carn de corder o de pollastre i una gran varietat de verdures, tocat tot plegat amb la lleugera màgia de les seves espècies. Resposem agradósament a l'hotel Salam, tan fàcil de recomanar, en la jornada de descans que ens tenim del tot guanyada.

Aquesta és una ràpida i poc aprofundida visió d'un breu, o potser no tant, bonic itinerari per un país que tenim tan a prop i a la vegada tan lluny.

Marroc bé mereix una calmada i entretinguda visita, però secretament us diré que cal fer-ne via. Llastimosament, el Marroc ple d'autèntic exotisme s'acaba. Ara mateix està naixent un nou país, més europeïtzat i amb una creixent indústria, un Marroc que festeja el nostre Mercat Comú. I a nosaltres, turistes ho acceptem o no, ens agrada encara el Marroc de les gandores i les xilabes, el Marroc desenfeinat i caòtic... en definitiva, el Marroc de sempre.

Pep Quintana i Riera

per Màrius Serra i Anna Genís

Text explicatiu

Aquest damerograma es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text extret de la pàgina 29 de l'edició catalana d'*Albertine Desapareguda*. Per facilitar la tasca, el nom i cognom de l'autor de la cèlebre *A la recerca del temps perdut* es poden llegir acròsticament a partir del primer mot-solució.

5 117 95 27 99 152 88

Reproducció reduïda.

75 54 37 135 113 21 85

Molt afeccionat.

130 33 67 145 40 141 82

Bolet exquisit.

76 10 90 16 43 64 24

Cos desanimat.

111 125 17 78 133 7 103

Antípoda del pit.

51 87 3 72 151 97 108

Precursors del «leasing».

122 35 134 70 25 106 30

A les comarques de Ponent, l'àvia.

84 14 59 18 120 8 132

Missa de difunts.

91 146 155 104 22 45 79

Oblonga i curvilínia.

13 83 61 9 114 20 68

Copiosa.

144 74 129 127 139 65 556

El saxo de so més agut.

109 100 137 12 60 131 123

Forma prefixada del mot «tràquea».

34 126 56 136 46 154 52

La millor d'en Pep Albanell fou de morts i la publicà fa deu anys.

26 96 150 110 77 19 63

Darrere de les que guanyaren bronze.

2 49 115 153 48 44 147

Manca d'activitat per negligència.

6 92 107 118 142 138 41

Apuntava.

57 124 28 32 71 29 93

Filla de la capital grega.

38 81 149 101 73 116

Material amb què es fan cordes, cabassos i fins catifes.

El davantal enigmista

Els mots encreuats són ara una secció fixa en la premsa periòdica, però el seu origen no és gaire llunyà. No fou fins 1924 que començaren a existir. A la Gran Bretanya el primer el va publicar el *Sunday Express*, mentre que als Estats Units dos joves i brillants editors anomenats Richard Simon i Max Schuster, van vendre 400.000 exemplars en un any del primer llibre d'encreuats. L'1 de febrer de 1930 *The Times* publicà el seu primer encreuat diari. Després de la incertesa inicial, alguns catedràtics es decidiren a publicar encreuats en llatí i en grec per tal de dignificar el gènere. L'encreuat número 1 el va compondre Adrian Bell, i a les cartes al

director de l'època hi podem trobar divertides polèmiques i fermes adhesions. D'entre aquestes últimes destaquen les de l'arquebisbe de York i les de l'escriptor humorístic P.G. Wodehouse. Als anys 50, el doctor Michele Quitadamo proposà que els encreuats formessin part del sistema educatiu italià amb el rang d'assignatura apart. L'octubre de 1944 els diaris de París en deixaren de publicar una temporada davant del fundat temor que aquests críptics passatemps fossin utilitzats per transmetre informacions als alemanys.

Solucions en la pàg. 63.

BARCELONA LA LLUNA EN UN COVE

DOMÈNEC L'IBERT

CIUTATS D'ESTIU

Deien que Barcelona de nit era una ciutat avorrida, gris, monòtona. Afirmaven que, en arribar el vespre, Barcelona badallava sorollosament i que queia inexorablement adormida quan es feia fosc del tot. Però ara sembla que s'ha convertit, de sobte, en la nena maca del ball. I ningú ha notat que s'hagi fet un canvi tan espectacular. El que passa és que a Barcelona de nit se li ha de donar temps, se l'ha de voler conèixer i caminar-la a poc a poc fins a trobar aquell local, aquella música o aquells lavabos que satisfaran les exigències més íntimes.

Perquè, com totes les coses bones, la nit de Barcelona està plena de varietat: petites sorpreses, grans ensurts, matisos quasi imperceptibles, canvis espectaculars... Una mica de tot i poca cosa de res. En conjunt, un ventall de possibilitats nocturnes d'allò més ampli.

Donaria qualsevol cosa per saber què veu, què pensa i què sent un turista quan passeja per Barcelona, de nit,

disposat a invertir tot el temps i tots els diners que calgui en l'oci de la ciutat. Un pot intentar imaginar-s'ho, raonar-ho amb tota lògica o preguntar-ho directament a algun interessat. Però arribar a saber què en pensen i com ho viuen els turistes...

I no obstant això, la nit barcelonina ofereix un joc apassionant que consisteix a omplir-se de coratge, fer la pell dura i prescindir de tot prejudici per endinsar-se en totes aquelles barcelonines que formen la Barcelona gran.

Barcelona és com és, però de nit Barcelona es converteix en tot allò que voldríem ser nosaltres i és per això que agafa tantes formes com és possible. Sembla que tothom hagi de tenir la seva zona nocturna —el seu carrer, plaça o barri de bars— prèviament assignada segons quines siguin les seves variables pel que fa a edat, sexe i estatus social. La música que s'hi escolta, les begudes que es demanen, el tipus de vestimenta i els temes de conversa varien substancialment segons que ens

trobem en una o altra zona de la ciutat. Tothom coneix les regles del joc a la perfecció. I ningú no envaeix el terreny de l'altre. Si no és que ho fa expressament, és clar, i assumint el risc de sentir-se forà, adventici a la pròpia ciutat.

Però recórrer tots els locals nocturns —els més diversos, els més inversemblants— amb ulls de fotògraf... mirar, observar, retratar mentalment aquesta varietat de tipus socials, les seves positures pre pactades i cada ganyota ritual... Ah, això és apassionant si es té la pell dura i se sap posar cara de pòquer en els moments més durs.

No és que Barcelona tingui locals per a anar-hi a ballar, locals per a anar-hi a mirar, locals per a anar-hi a parlar i locals per a anar-hi a trencar gots, segons qui sigui el nostre estat d'ànim. És que els barcelonins ballem, mirem, parlem o trenquem gots segons quin sigui l'ambient on ens movem habitualment, i cadascuna d'aquestes accions demana una vestimenta, una imatge

Deien que era avorrida, però Barcelona de sobte s'ha convertit en la nena maca del ball.

FOTOS: DOMÈNECH UMBERT

externa d'allò més concreta. O gairebé.

Algú deu estar pensant que això és una exageració en el més pur estil andalús, que Barcelona de nit no pot ser tan tancada i compartimentada. Naturalment, quan es parla de ciutats i ciutadans, es fa difícil de dir «tants caps, tants barrets». Però tota exageració es basa en fets reals. I les tribus urbanes barcelonines saben molt bé quin és el seu camp d'acció, quin és el terreny enemic i on es troba situada la terra de ningú. ¿Un botonet de mostra? Som-hi.

Del més modern...

Els moderníssims, postmoderníssims, ultramoderníssims i variacions sobre el mateix tema, ho tenen molt clar: les nits barcelonines es van inventar per al lluïment personal i el culte a la bellesa, i tots dos fronts han de ser atacats alhora. Així, el millor és començar amb un bon sopar ràpid al Network Cafè, tota una lliçó de disseny urbà inspirat en la ciutat de Nova York

i ubicat en plena Diagonal, a tocar de Francesc Macià. D'allà, els grupets de joves més atractius del món es desplacen —motoritzats— cap als locals nocturns que han anat creixent com a bolets entre Francesc Macià i Marià Cubí. Tot i la cada vegada més notòria dificultat per a trobar aparcament en molts quilòmetres a la rodona, aquests joves aprenents de *yuppie* se les manegen per a deixar els Golfs GTY ben a prop de la moguda. Elles prefereixen la Vespa i, entre tots, converteixen l'entrada de cada local en un veritable aparcament de vehicles i espècimens humans.

Hi ha tres característiques definitòries de qualsevol local nocturn que es consideri digne exponent de la modernitat: la importància del disseny com a carta de presentació, el volum de la música ambiental com a enemic irreconciliable de qualsevol tipus de conversa i, finalment, la demostració pràctica de la quantitat de persones que poden encabir-se en un metre quadrat

d'espai. Rieu-vos dels metros japonesos en hores punta.

De tots ells, aquests són els locals de visita obligada: El Cafè de les Arts; Zsa Zsa, l'últim en disseny per a un públic adult; Nick Havanna, un dels pioners i amb un lavabo per a homes que bé val una visita; Universal, punt de reunió d'escriptors, actors, pintors i famosos a *la page*; Más y Más; i, finalment, Katakarak, ideal per a matinades exuberants i insomnis d'aquells que fan història.

Però a les nits d'estiu, quan Barcelona sembla fer xup-xup en la seva pròpia salsa, el més assenyat és encaminar l'esquelet cap a l'avinguda del Tibidabo, temple quasi exclusiu de bars memorables i agències de publicitat. Amb la ciutat als peus i el magnífic espectacle de tots els llums que s'arriben a encendre a Barcelona quan es fa de nit, sembla que la xafogor és més suportable. Especialment, quan s'està prenent una beguda gelada —«¿Més gelada no pot ser?» «més gelada estaria congela-

Una copa i una cervesa amb els amics per a acabar la nit.

Un ambient agradable, cadascú hi té el seu lloc.

Barcelona de nit ofereix un local per a cada gust.

Un local per a cada pressupost.

da, reina»— al Particular, el Mirablau o el Merbeyé, immortalitzat aquest últim en una de les millors cançons de Loquillo y Los Trogloditas.

Però si ni tan sols així un aconsegueix sentir-se còmode en la pròpia pell, caldrà adreçar les passes a l'altra banda del turó, a tocar de Vallvidrera. Allà s'aixeca el més recent dels locals nocturns El Mirador de Vall-Park, amb piscina incorporada per a delícia d'aquells que creien deshidratar-se del tot a les tres de la matinada.

...al més clàssic...

I canviant de terç, que no de ciutat, descobrim l'oferta nocturna del Born, un dels barris més bonics i més deixats de Barcelona, i una de les poques zones on encara es pot aparcar sense problemes excessius. Els bars del Born tenen una clientela fixa i fidel que busca fugir de les grans aglomeracions. Aquells que no van mai al Born pen-

sen que és una zona avorrida i passada de moda, refugi espiritual dels *progres* d'abans. Aquells que hi van sempre estan encantats que els altres no hi vagin mai. Entre tots, preserven l'esperit intrínsec del barri, que troba el seu màxim exponent en el meravellós Miramelindo, però també en locals com Mudanzas, El Local, Lapsus, Vis a Vis...

Un altre clàssic de la ciutat, i el preferit dels turistes, és el conjunt de bars que envolten la plaça Reial. La bellesa d'aquesta plaça i el seu regust històric mediatitzen en part l'alta inseguretat ciutadana que pateix la zona. Últimament, però, està ja força vigilada i va deixant de ser aquell gueto maleït en què s'havia convertit.

El més tradicional a la plaça Reial és prendre una cervesa a qualsevol de les seves terrasses. No importa el local ni l'hora del dia, sempre està igualment animada. Però la nit, és clar, ofereix un seguit d'atractius que la fan més màgica o, si més no, excitant. Si voleu

fer-vos una idea general i en poca estona del que ofereix la plaça Reial, visiteu com a mínim tres bars: comenceu pel Glaciari, tranquil i cosmopolita; seguiu amb el Karma, subterrani calorós ple de bona gent i bona música; i acabeu al Sidecar, escenari ideal del West Side Story. Sidecar es troba en un dels carrers que van a parar a la plaça, però és fàcil de trobar donada la meravellosa exposició de Yamaha Special que decoren l'entrada al recinte.

Rambles avall, s'arriba al Moll de la Fusta, un intent institucional de recordar als barcelonins que viuen en una ciutat banyada pel Mediterrani. Altra vegada, hi trobem terrasses i disseny en els locals del Moll de la Fusta. Qui més qui menys, tothom es passa pel moll a fer una copeta en algun moment de la nit i no cal dir que és a l'estiu quan la cosa està més animada. Es recomana la passejadeta per totes les terrasses, sempre que s'hagi prèls la precaució de sortir de casa amb les butxaques plenes o, si més no, es disposi d'algun cai-

De les festes al carrer, com ara Gràcia, a la fidelitat als locals de moda.

Motos grans i joves ben pentinats, fauna nocturna que omple la nit.

xer automàtic ben a prop. El local de més anomeada al moll és Gambrinus, dissenyat per Mariscal i presidit per un enorme llamàntol, malgrat el nom del local i el costum força estès de rebatejar la figura com a gamba.

Una altra zona històrica recuperada per al gaudiment de les nits és el Poble Espanyol, on les cues d'accés al recinte comencen a ser ja espectaculars. I és que el poble espanyol ofereix de tot i força: discoteca, *tablao* flamenc, pizzeria, restaurants de selecció, *buffet*, local de jazz i, fins i tot, el duplicat del Cafè-Teatre Llantiol. Tot immers en l'escenari únic d'un poblet medieval absolutament encantador.

...passant per Gràcia

Per viure a Barcelona de nit s'ha de passar pel barri de Gràcia. Com a mínim, una estoneta. No mirar fixament cap *skin*, no trepitjar cap borratxo i passar desapercebut entre un exèrcit de *mods*, són les tres normes d'urbanitat

més elementals per a gaudir del barri més marxós de la ciutat sense problemes. El cotxe, millor deixeu-lo a casa.

El més recomanable per a recórrer els bars de Gràcia amb dignitat és fer-se un plànol de l'itinerari i intentar seguir-lo el més fidelment possible. És molt fàcil perdre's a Gràcia, i no sempre per culpa de les cerveses: carrers tallats, carrers que van fent ziga-zagues, carrers per on no passaria ni una agulla de cap i altres capricis urbanístics converteixen el barri de Gràcia en un embolic descomunal que ja per a si voldria el Laberint d'Horta. I per si la dificultat encara no fos prou complicada, cal tenir present un altre petit detall: un carrer, a Gràcia, pot canviar cinc o sis vegades de nom abans no arriba al seu final.

Així, doncs millor s'hi va amb un plànol ben dibuixat que hauria de començar als jardinetes (allà on el passeig de Gràcia es converteix en el carrer Gran). Tocant als jardinetes hi trobem

Andy Cap, punt d'arrancada quasi obligat per a gent molt jove, molt pobra i, preferiblement, acabats de sortir d'algun Cau d'Escoltes. Pujant carrer Gran i tombant la tercera cantonada a la dreta, trobem el Maria, un encantador cau de *rockers* empedreïts amb billar incorporat. D'allà, a la plaça del Sol, que aplega mitja dotzena de locals: el Cafè del Sol, Mirasol, Woody... I a partir d'aquí, es pot jugar a trobar els següents bars, tots ells força recomanables: Virreina Bar, Giuseppe Verdi, Amagatall, Akelarre i Cine.

Barcelona de nit ofereix un ambient per a cada gust, un local per a cada pressupost i un volum musical per a cada capacitat auditiva. Però sap oferir, també, punts de reconciliació entre totes les tribus urbanes que habiten les nits. A partir de les quatre de la matinada, tothom és tan amic a Bikini o a la xurreria de la Carretera d'Esplugues.

Marta Sol

RELAT D'ESTIU

Les amistats 'pijas', de Lettizia Monica

L'estiu havia passat ràpidament, i els nombrosos temporals que el mes d'agost havia distribuït al llarg del litoral n'havien anticipat la fi.

¡Em semblaven tan lluny els anys en els quals jugava despreocupadament en aquesta platja! Ara, en canvi, estava amoïnada de debò pel meu futur immediat... Em preguntava si em bastarien els diners que havia guanyat durament, treballant tot l'estiu, per a poder-me pagar els estudis a la universitat. Amb aquests pensaments que em ballaven pel cap, caminava malenconiosa per l'arenal, una tarda ventosa de finals de setembre; de tant en tant trepitjava amb força la sorra, com si volgués desfogar tota la meua ràbia directament sobre la terra que m'albergava. Insultava interiorment els meus pares (no massa) i la meua sort que no

havien volgut fer-me néixer rica, amb molts més diners i molts menys problemes.

Pels voltants no hi havia ningú: només es veien, lluny, uns xavals que jugaven a pilota. Algunes gotes de pluja, que anunciaven un altre temporal, m'obligaren a córrer cap a les primeres cases arran de platja. No coneixia aquell estret accés al mar que lliscava cap a un camí mig amagat, que s'infiltrava entre dues grans vil·les gairebé idèntiques. Vaig començar a recórrer-lo, i quan em trobava a l'altura de la primera vil·la a la dreta, em vaig fixar en un cartronet penjat a la tanca del jardí. Hi vaig llegir un anunci que deia: «Ofereix petit sou a persona disposada a vigilar i eventualment habitar aquesta casa durant l'hivern». A sota hi havia un número de telèfon.

En certa mesura semblava fet per a mi.

El senyor que va respondre a aquell número de telèfon em va explicar breument les condicions de treball i va afegir que, si volia, podia instal·lar-m'hi de seguida, perquè no hi havia ningú: la casa era completament deshabitada. Això el preocupava especialment: l'hivern precedent hi havien penetrat alguns estranys, havien embrutat pertot arreu i havien fet malbé seriosament la decoració. Per aquesta raó havia col·locat aquell anunci, amb la urgència que algú ocupés la casa com més aviat millor. La paga no era gran cosa, però no tenia una tria millor. Trasl·ladaria totes les meves coses i els meus llibres allà, així podria estudiar en pau, i preparar amb tranquil·litat els exàmens als quals pensava presentar-me.

El dia següent em vaig trobar amb un simpàtic vellet de cabells blancs i llarguíssims, que d'entrada em va fer pensar en el Ben Gunn de *L'illa del tresor*. Em va acollir molt cordialment i, després de les presentacions i l'intercanvi d'adreces respectives, em va fer visitar per sobre la casa, i al final, lliurant-me un enorme joc de claus, es va acomiadar tot desitjant-me una bona estada. Semblava que tingués molta pressa per marxar, com si li fes por que de sobte jo canviés d'idea. Em vaig instal·lar en una cambra de l'entresol per tal d'evitar les escales, i després dels primers dies vaig aconseguir dormir amb un son tranquil i ininterromput, sense despertar bruscament enmig de la nit.

El mes d'octubre havia arribat també al seu final i els dies transcorrien monòtons, tots iguals. Començava a fer fred, i començaven a baixar les primeres boires. Algunes vegades, al matí, ni tan sols es veia el mar. Tots els meus amics havien marxat i per això passava tota sola fins i tot les hores que no dedicava a l'estudi. Les passejades vora el mar només eren possibles en les primeres hores de la tarda: després, sens falta, s'aixecava un vent fort i fred que em feia retornar.

Començava a sentir la soledat i a pensar seriosament d'escriure a alguna amiga, oferint-li hospitalitat a canvi d'una mica de companyia.

Pel novembre van començar els dies sencers de pluja, i aleshores, com no podia sortir, em vaig decidir a explorar millor l'interior de la casa. Feia un joc: em divertia endevinar quina era la clau corresponent, entre totes, per a obrir a la primera temptativa una de les innombrables portes de les estances.

D'aquesta manera, un dia que no aconseguia trobar la concentració necessària per a estudiar, vaig reprendre aquell que havia batejat com «el joc del forat», aquesta vegada movent-me pels pisos de dalt que encara no havia explorat.

Al primer intent, com per art de màgia, vaig poder obrir la porta de la primera cambra del primer pis, entre el replà de l'escala i l'inici del passadís. Vaig entrar: era un estudi petit, amb molt desordre i també una mica de pols. Sobre l'escriptori hi havia amunttegades piles de revistes de música roc; entre elles hi havia dos estranys telèfons virolats, connectats a una estructura de fusta sobre la qual hi havia tres enregistradors professionals amb unes grans bobines buides. Al costat hi havia un prestatge atapeït de capses que contenien cintes magnètiques; les cap-

ses estaven col·locades amb un cert ordre i estaven progressivament numerades. Com que havia vist totes aquelles revistes de roc, de seguida vaig pensar que en aquelles cintes devia haver-hi música enregistrada, per això vaig agafar del prestatge la bobina senyalada pel número 1 i la vaig muntar a l'aparell, cargolant la cinta sobre la bobina buida. Tan aviat com vaig engegar-ho, vaig constatar que no es tractava de música, sinó d'enregistrament de trucades telefòniques fetes entre persones completament desconegudes per a mi.

Una mica per curiositat i una mica per inèrcia (m'havia ajagut còmodament sobre el sofà) vaig començar a escoltar... primer distretament, després amb més atenció; al final, havent trobat un petit encaix entre les diverses trucades, vaig tornar a posar la cinta des del començament, per a entendre-ho millor. Aquesta operació de fer tornar enrere les cintes, vaig acabar per dur-la a terme centenars de vegades, i els diversos col·loquis, com un *puzzle*, van començar a evidenciar una història que es construïa sola, trucada rere trucada, cinta rere cinta.

Al principi, semblava gairebé una novel·la negra: persones i situacions es presentaven a l'escenari de la meua ment i només al cap de deu minuts entenien la raó de tot allò que havien dit o fet deu minuts abans, perquè no totes les trucades eren consecutives. Malgrat el cansament, allò començava a interessar-me. Era com entrar mica en mica dins la vida i dins l'ànima d'aquelles persones que escoltava i que no podia veure. Podia imaginar-les, només, a través del timbre de la veu. Era una mica com quan al telèfon hi ha una interferència i de sobte se senten veus de persones que ens són desconegudes, persones que no coneixerem mai, i en canvi seguim escoltant encuriosits llurs converses i llurs històries. Tots som, indistintament, una mica *mirons*, per tant també *escoltons* o *audions*, o, si es pot dir així, *oions*. Després, amb la fi de la interferència acaba tot: però ¿com ens comportaríem en el cas que fos possible escoltar les històries d'algunes persones durant mesos? D'alguna manera, jo he tingut aquesta possibilitat i l'he aprofitada, sense sentir cap remordiment ni sentiment de culpa per haver xafardejat la vida privada dels altres. Si no ho hagués fet, no hauria escrit aquest llibre. Al principi va ser bastant fatigós, va fer falta tota la meua constància per tal de trobar la unió entre les diverses trucades que escoltava, sovint sense un nexa aparent, i quasi sempre en argot.

Vosaltres també, estimats lectors, haureu de (d'alguna manera) fer aquest tipus d'experiment: però confio que, després d'una mica de torbament inicial, aconseguireu d'una manera o altra, amb una mica de paciència, trobar el camí, l'indici exacte que us permetrà entrar dins d'aquesta història, dins d'aquest món particular i conviure per un temps amb totes les persones que l'animen, i ens ho comuniquen sense saber-ho, utilitzant senzillament el telèfon... llur veu.

Phonada de la Valentina a l'Alessandra

—Ei. Sóc la Vale.

—Ei.

—T'he de donar una notícia tope... obre bé els pàmpols: aquest matí, mentre tu eres encara al Nirvana, he conegut un tiarro que no vegis. Me l'he trobat primer al quiosc i després al forn. Va arribar ahir al vespre de Mediolanum i està allotjat a la Vil·la Esther: la tercera casa a la dreta, a l'entrada del novè accés al mar... no és gaire

lluny de la meua domus. El tiarros es diu Marco... Saps, he lligat que venia de les Pampes milaneses així que ha obert la boca...

—Sí, per tu tots són tiarros, després en realitat són uns ploms, però dels més ploms... o si no, es tracta del típic tio en conserva.

—¡Et juro que no, vine a la platja i lookeras, captaràs per tu mateixa quina història! Ha dit que passarà cap a les onze pels volts del nostre moll. Vine de seguida a casa meua... no, més val que vagis directament al moll, jo ja seré allà, hi vaig corrent així agafaré una bona posició per a poder zoomar còmodament sobre tota la moguda de tiarros que ofereix la platja.

—¡Ei! Recorda't que jo també existeixo, així que guarda un lloc per a mi.

—Okey. Foto el camp. Déu.

—Déu.

Phonada d'en Max a la Valentina.

—Hola, sóc en Max.

—Hola. Quant de time sense veure'ns.

—¡És veritat! T'he phonat per dirte que tinc una mercaderia tope guai, very original i de primera qualitat. Abans de vendre-la als altres, he pensat: ¿per què no fer un favor a una amiga tan legal com tu... quan ens la veiem?

—¡Pff! No ho sé, estava a punt de sortir, vaig a la platja on m'he de trobar amb l'Ale... si passes per allà quan peta el sol del migdia de foc, segur que em trobaràs al moll de sempre.

—Okey, monada, ens veiem allà. Déu.

—Déu.

Phonada de la Keenway Electronic a Plinio Danese.

—Bon dia, sóc el senyor Moretti de la Keenway Electronic, ¿parlo amb casa Danese?

—Sí, bon dia.

—¿Que em faria el favor de passar-me el seu pare, el senyor Plinio Danese?

—No és el meu pare, és el meu germà, esperi un momentet a veure si el trobo...

—Sí, digui, sóc en Plinio Danese.

—Bon dia, sóc en Moretti de la Keenway Electronic, volia comunicar-li que hem ordenat la tramesa del material que vostè ens havia encarregat fa vint dies. No ens ha estat possible fer-ho abans perquè gran part de les coses que ens havia demanat no són al nostre catàleg, ni tan sols les tractem, per tal de fer-li arribar hem hagut d'adreçar-nos a una empresa japonesa que tracta sobretot l'electrònica esotèrica.

He volgut informar-lo que el pagament és per reemborsament i que el cost final ja no és l'inicial. La suma total és de 680.000 lires.

—¡680.000! ¡Òstia! ¿Tan car?

—Li asseguro que per menys no era possible.

—¿Quant de temps passarà abans no... arribi el paquet?

—Suposo que uns tres dies, quatre com a màxim.

—Entenc... li ho agraeixo.

—Gràcies a vostè, bon dia.

—Bon dia.

Plinio a Roberto.

—Hola, sóc en Plinio.

—Hola.

—Però on collons t'havies fotut, fa més d'una hora que t'estic trucant.

—¡Ah! Qüestions de...

—No m'ho diguis, m'ho imagino... el gat de la veïna t'ha caigut a l'ampit.

—No siguis bord... hi havia dues rosses al camp de tennis que m'han fet tornar la pastanaga dura com el mànec de la raqueta que tenia a la mà.

—Sí, doncs jo he rebut una trucada que gairebé me l'ha desintegrada... Estem emmerdat, d'aquí a tres dies arriba el material electrònic per a la construcció de les microespies. Corda't be el cinturó de seguretat: hem d'afluixar-ne 680.000 quan arribi el paquet.

—Però, però no, eren 300.000 cuques.

—Sí, també m'ho pensava jo, però per aconseguir-nos el material han hagut d'adreçar-se a una empresa de japonesos i totes les nostres cogitacions sobre la xifra, a prendre pel cul. Si no enxampem el marit de la senyora Mazzoleni estem perduts, i saps prou bé que sense les micro-espies no es fàcil produir proves concretes. La gran senyora Mazzoleni ens paga només per feina feta. I tenim només tres nits a disposició per a lligar la pasta que necessitem per a pagar la mercaderia. És absolutament necessari que a partir d'aquest vespre l'estalonem en cada moviment que faci, encara que vagi a l'infern, nosaltres hi hem de ser.

D'acord, vine de seguida a casa meua que organitzarem un pla operatiu, fins i tot sense interceptacions telefòniques i tota aquella història electrònica que has encarregat.

—O. K. Déu. Belluga't, acciona't.

—Déu.

Ale a Vale.

—Hola, són l'Ale.

—Hola.

—Vaja, per aquesta vegada he d'admetre que tenies raó tu, ¡aquest Mar-

co està boníssim!, ves a saber qui acabarà lligant-se'l.

—Neteja't bé les orelles i escolta'm: aquí hi ha reserva de caça, l'he descobert jo, ¿o no?

—Encara s'ha de veure si compleix...

—¿Has vist quina escena quan en Max ha arribat amb la seva mercaderia i ell s'ha emprovat les samarretes de la Best Company i les Ray-Ban? ¿Has vist quina escultura?, un Miquel Àngel autèntic, totes les noies del radi se'l menjaven amb els ulls.

—He de reconèixer que amb el Max he fet un negoci, per 30.000 lires he comprat una camisa de Coveri que a les botigues més cutres me n'haurien clavat 100.000.

—Cal estar atents però, perquè tot allò que ven en Max és mercaderia robada que surt reciclada cap als venedors d'estrangers, com ell.

—Aquest sí que deu fer grans negocis. ¿Has vist quina quantitat de papers que duia a la butxaca quan m'ha donat el canvi?

—No fa gaire, en Plinio m'ha demanat un préstec, diu que té necessitat urgent de pasta, ¡què original! Perquè, ¿jo no? Aquestes vacances acaben de començar i ell ja està escurat: ha invertit tots els diners que tenia en societat amb en Roberto, han fundat la SENTO & CONTROL INVESTIGATION, l'agència d'investigacions més sospitosa de tota la zona. Per raons professionals han hagut d'adquirir una càmera fotogràfica (Nikon, de segona mà), tres enregistradors de cinta (també de segona mà, però caríssims) que els ser-

veixen per a les interceptacions telefòniques; i per últim, han hagut d'encarregar material electrònic per a les micro-espies, i ara estan sense un duro. Si no guanyen unes quantes peles de seguida, s'arrisquen a fer fallida abans i tot de començar. De tota manera, jo, de pasta a en Plinio no li'n deixo, me'l conec i sé que seria com llençar-la a l'aigua, li he aconsellat que demanés un presteu a en Max Mala, que a aquell segur que no li manca. Ens veiem a les quatre al moll.

—O.K., farem plans pel vespre.

—Déu.

—Déu.

Vale a Ale.

—Hola, sóc la Vale.

—Hola.

—A la tarda ens hem passat dues hores discutint sobre la discoteca on aniríem a petar, i ara tinc una supercrisi perquè no sé què posar-me aquesta nit... dona'm un consell.

—¡Pfff! Podries posar-te la meua minifaldilleta de l'Uniform, i després les Timba o les Vans, o potser les camperes El Charro.

—Efecte sauna, monada, i efecte xarnega, però posats a fregir-me, més val que sigui per les Durango, com a mínim el sacrifici val la pena... i a més tant se me'n fot del sobreescalfament perquè per tal de semblar com voldria, això i encara més... Bé, la mini, el cinturó superguai El Charro, les Durango i...

—La meua samarreta de la Stone Island verda, o sinó, aquella altra blava... tu em dones la teua de la Best i

els teus Stone Island curts... O.K. ens veiem.

—O.K. Vine a casa i et restaures aquí... Porta el Studio Line pels cabells.

—Exacte, i també els llaços de Dodo... Déu, fins ara.

—Déu.

Ale a Vale.

—Hola, sóc l'Ale.

—Hola.

—¿On vas anar a parar ahir al vespre a la discoteca? ¿Et vas fumar? De cop no et vaig veure més, m'ho puc imaginar... però tu també podies dir-m'ho... vaig haver de buscar algú que m'escortés fins a la domus, de tota manera no va ser difícil.

—Ale, perdona'm, però és que no entenia res: va ser una cosa meravellosa, una cosa topeguaitxatxipiruli, no havia trobat mai un tíu tan dolç i simpàtic com en Marco. Després de dos lents amb ell, ja estava penjada... Em va contar la seva infantesa... els seus somnis, i em va semblar veure que hi havia una mica d'espai per a mi a les seves històries. Em va paraitzar amb la seva veu càlida que transmetia en directe, amb sortida en els seus llavis i amb entrada directament en sincronia a les meves orelles, com els auriculars del walkman, ¡però quina música! Ben diferent de la que escolto normalment. Quan em va proposar continuar la conversa vora el mar, ¡com podia dir-li que no! En aquell moment tu no hi eres, no et vaig veure, probablement estaves ballant a algun lloc, i aleshores em vaig encaminar cap a la sortida, però els amics d'en Marco tampoc estan gens malament.

—Justament van ser ells els que em van acompanyar a la domus: el Luca i l'Alberto són molt simpàtics, però dos tios amb una tia només poden xerrar; a ells no se'ls va ocórrer jugar-se'm a cara o creu pel final de la nit.

—¿Però tu no en prefereixes un més que l'altre?

—Si t'he de dir la veritat, em són indiferents tots dos, tot depèn de la situació: en alguns moments ambdós podrien ser interessants, un cada vegada podria ser, fins i tot, més interessant; però ara, en aquest tic-tac, no m'interessa massa. També podem continuar la conversa al moll, ens hi veiem d'aquí una estona.

—Escolta, arribaré una mica més tard que de costum perquè abans m'he de veure amb en Marco.

—Ja està, ha començat la gran love story.

—¡Que no, ruca! Seré al moll a les 10.30. Déu.

—Déu.

Roberto (Control) a Plinio (Sento).

—Hola, sóc en Roby.

—Hola.

—M'acabo d'aixecar, l'assetjament al Mazzoleni ahir al vespre em va estressar.

—Jo encara era al Nirvana, m'ha despertat la teua trucada.

—Hi va haver un bit ahir al vespre en el qual les vaig veure molt negres... quan tots es van posar a xisclar: ¡Al lladre! ¡Al lladre! Del canguelo, vaig estar a punt de fotre'm de lloros des de la terrassa de l'apartament on es trobava el marit de la Mazzoleni. De tota manera, un pas endavant l'hem fet: ara ja sabem amb certesa on viu l'amant d'en Mazzoleni, però això no ho es tot... quan ahir a la nit vaig tornar a la domus fet pols del tot, mentre em mirava al mirall per a veure millor en quin estat em trobava, just en aquell moment va arribar la Vale, i quan va veure la meua cara de zombie, els pantalons bruts i estripats, va insistir per saber-ne alguna cosa més, i aleshores li vaig explicar tot el merder... doncs la cosa més divertida és que la Vale era exactament allà, en aquell lloc exactament en aquell tic, tac quan vam intentar entrar per sorpresa a l'apartament dels dos folladors.

—Noo, increïble.

—La Vale era al jardí, i estava en tre aquells que ens van prendre per dos buibadors de pisos, però no ens va reconèixer.

—¿I què hi feia la teua germana allà?

—Aquell lloc es diu Vil-la Esther, i allà hi viu un amic seu que ocupa justament el pis que hi ha sota del de l'amiga d'en Mazzoleni. La Vale i el seu amic havien arribat en aquell precís moment per a agafar una compilació dels Simple Minds, per a escoltar-la vora el mar.

—Doncs aleshores, tot esdevé molt més fàcil, perquè si nosaltres dos ens introduïm en aquella casa amb la companyia de la Vale, no despertarem cap sospita, i després no serà gens difícil entrar a l'apartament en el bit exacte i sorprendre'ls; fins i tot pot ser que la Vale tingui relacions amistoses amb la tia del pis de dalt i llavors la història esdevé encara més fàcil.

—Vine de pressa, hem de convèncer la Vale perquè ens ajudi, ha d'explicar la nostra situació al seu amic i fer que col·labori amb nosaltres. Vine de seguida. Déu. □

© Editorial Tres i Quatre
All'infinito mondo paninaro
(fragment)

Trobada musical a Ulldecona

El dissabte 2 de setembre tindrà lloc a la localitat d'Ulldecona (el Montsià) la VIII trobada de bandes de música de Catalunya. L'esdeveniment, que ha estat patrocinat per l'Ajuntament d'Ulldecona i la Diputació de Tarragona, constarà dels següents actes: al matí, a les 11, se celebrarà la vuitena Assemblea General de la Federació Catalana de Societats Musicals. A les 4 de la vesprada se celebrarà la trobada de bandes, les quals realitzaran una cercavila pels carrers del poble i, posteriorment, interpretaran conjuntament per primera vegada l'himne de la Federació Catalana de Societats Musicals. A la reunió acudirán vint-i-quatre bandes de tot arreu del Principat que formaran un grup de més de mil dos-cents músics.

L'organització d'aquests actes ha corregut a càrrec de la banda de música d'Ulldecona i ha comptat amb el suport de la Caixa de Pensions.

Pintura ràpida

L'estiu és pròsper en activitats. Ajuntaments i organitzacions de caràcter públic i privat han d'enginyar-se-les per fer moure al personal. L'Ajuntament de Borredà, (el Berguedà), ha convocat per al diumenge dia 3 de setembre el

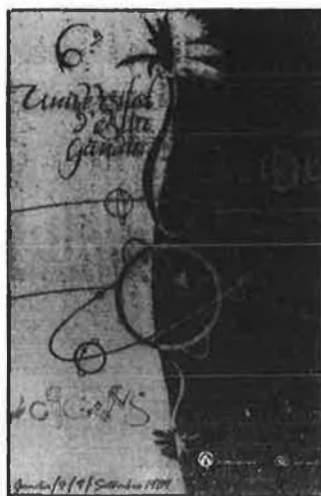
tradicional i insòlit concurs de pintura ràpida.

La inscripció és gratuïta, la tècnica, lliure i les dimensions dels quadros han de ser de 65 per 54 centímetres. El tema ha de fer referència al Castell de l'Areny i tot el paisatge de la província de Girona comprès entre Borredà i Ripoll (Palmerola, les Lloses, Matamala...). Les obres s'hauran de presentar el mateix dia. L'ajuntament concedirà un premi extraordinari, com també premis en metàl·lic proporcionats per altres institucions.

Tardor literària

La Fundació Cultural Municipal de Tavernes de la Vallidigna (la Safor) ha convocat la cinquena edició dels premis literaris *Tardor de la Vallidigna*, on hi ha el premi Carles Salvador de Poesia i l'Alfandech de narrativa, per cadascun dels quals hi ha 100.000 pessetes. Al premi Carles Salvador poden optar tots els poe-

mes o reculls poètics amb una extensió superior als 150 versos, i també la prosa poètica; a l'Alfandech les narracions o reculls de narracions que facen entre 15 i 25 fulls. Tots els originals hauran d'estar escrits en

valencià i es presentaran a la seu de la Fundació Cultural abans de l'u d'octubre per entrar en concurs. El jurat, que encara no està designat, el formaran tres reconeguts literats el país i un membre de la Fundació Cultural Municipal.

Les revolucions, a debat

Quan estan finalitzant la major part d'elles, la Universitat d'Estiu de Gandia (la Safor), es prepara a obrir les seues portes. Serà el pròxim dia 4 a les 11 de la nit, a l'hotel Bayren, quan s'inaugurarà amb un concert de l'orquestra La Sonora Latina. Ja el dia 5 començaran les activitats d'aquesta sisena edició de la Universitat de Gandia que s'allargarà fins al dia 9.

Els temes de debat i coneixement, tots ells sota l'epígraf de les revolucions, seran: «Les revolucions en la història», «La revolució científicotècnica», «Les revolucions en les arts», «Del postmodernisme al neorrealisme» i «Les possibilitats econòmiques i nous models de futur».

Cada nit, entre les 11 i la 1 de la matinada, al Pati d'Armes del Palau Ducal, se celebraran una sèrie de taules rodones on es debateran els següents temes: el dia 5, Desenvolupament i medi ambient; el dia 6, Europa: pobles, marginació i cultura; el dia 7, les avantguardes, a debat: art i mercat; el 8, Revolucions i relacions personals; i el 9, Revolució i possibilisme.

A més d'aquestes activitats, a la Universitat de Gandia, es realitzaran espectacles de música, dansa, teatre i exposicions relacionades amb els continguts de la Universitat.

Antoni Miró Bravo. Pintor alcoià. El pròxim divendres, 1 de setembre, farà 45 anys.

L'hem hagut de buscar a la Costa Brava, en un petit llogaret on estiuja o, millor dit, on passa alguns dies d'agost, quan els compromisos de treball li ho permeten.

Toni Miró prepara una important exposició de la seua obra que s'inaugurarà, com un acte paral·lel, durant el Festival de Cinema de Sant Sebastià, organitzat per l'ajuntament donostiarra. Aquesta exposició, que durà el títol de *Diàlegs*, inclourà també peces noves i recents.

D'altra banda, Toni Miró ha coordinat la recent exposició de cartells de presentació de la Universitat Catalana d'Estiu que ha tingut lloc recentment a Prada, i que ha aplegat tots els cartells des de la seua inauguració, l'any 1968, fins avui. El catàleg de l'edició d'enguany ha eixit també de la seua mà.

I pel que fa a obra feta, l'exposició itinerant de Toni Miró que ha recorregut ja importants ciutats del món, ara s'està ex-

Solució al passatempo de la pàgina 53: «De manera que aquesta riquesa nova de la vida de la dona que se'n va retroactua sobre la dona que era al nostre costat i potser premeditava la seva partida.» (*Albertine desapareguda*, de Marcel Proust. Columna, 1989. Pàgina 29).

posant a Kiel, a la República d'Ucraïna, organitzada per diferents entitats soviètiques i el ministeri de Cultura d'aquell país.

Víctor Inurria Montero. President de la Federació de Pilota Valenciana, i arquitecte. Nascut a València, de pares bascos, el pròxim dissabte, dia 2, complirà els seus 50 anys.

De ben jovenet es va veure familiaritzat amb el joc de la pilota a mà per la gran afició que tenia son pare, assidu al frontó i en un temps pelotari. Ví-

vembre, la preparació de la Gala de la Pilota».

Víctor Inurria, a l'igual que Toni Miró, també ha coordinat enguany una de les activitats parel·les que han tingut lloc a l'edició de l'UCE d'enguany: «Es tractava d'una exhibició del joc de Pilota per a la gent de la Universitat i per la gent del poble mitjançant un parell de partides: una de raspall i una altra de galotxa. Aquesta activitat ja estava previst fer-la la passada edició, però per diversos problemes no es va poder fer. I la casualitat ha volgut que

tor començarà a jugar a pilota basca, ací a València, i amb els anys descobrirà la màgia d'una altra modalitat de pilota, tan semblant i tan diferent alhora: la pilota valenciana, tant als carrers com als trinquets. També la practicarà, però la carrera d'arquitectura li furta massa temps.

D'una manera un tant rocambolesca, el seu bon amic i gran pelotari de tots els temps, Rovellat, li proposa que s'encarregue de les gestions de la Federació de Pilota que, per fi, volen crear. D'ací a ser acceptat com a president hi ha un pas: «Ara han acabat els campionats normals dels pobles, perquè ja estem a punt de començar els campionats professional individual i de raspall Trofeu President de la Generalitat. I després tenim, per a no-

precisament aquella setmana es casara la meua filla i celebrarem també les noces d'argent, i per tant, els dies de les partides no he pogut assistir, a pesar meu. No obstant, cal destacar la presència del Pepe Navarro, president de la Delegació Provincial de València».

Tots aquests actes s'emmarquen dins la campanya que la Federació està fent per aconseguir el màxim de promoció de cara als Jocs Olímpics del 92, una vegada aquesta modalitat esportiva entre a participar en l'Olimpiada Cultural. Fins ací molt bé, però Víctor ens comenta les dificultats que encara cal superar: «No parem. Organitzem partides a tot arreu. Ara tenim en preparació unes exhibicions a Iparralde, a Euskadi Nord, i també a Pamplona. La Federació està fent el

màxim de gestió, però ara tot està en mans de la Generalitat valenciana, perquè l'empresa que duu endavant tot allò paral·lel a les Olimpíades planteja el gran problema que encara no s'ha resolt: cal un trinquet a Barcelona i, clar, ¿qui el fa? ¿Qui el gestiona?... El vertader problema és qui esponsoritza la pilota. Perquè la Generalitat ha acceptat que la pilota estiga a la Barcelona del 1992; la cambra de Comerç també i els pobles valencians també es manifestaren en aquest sentit. Però a l'hora de materialitzar-ho...».

Abans de Nadal es presentarà oficialment l'exposició d'esbossos i esborranys que Manolo Boix ha fet de cara a les Olimpíades, i que seran pintats durant el 1990, per a fer una gira itinerant que conclourà amb l'arribada a Barcelona l'any dels Jocs.

I recordeu felicitar, també: Dijous, 31 d'agost: Rosa Ma. Malet, directora de la Fundació Miró, 41 anys. José L. Martín dibuixant, 36. Anna Lizaran, actriu, 45. Frank Dubé, showman, 55. Divendres, 1 de setembre: Mari Santpere, actriu, 72. Albert Viladot, director de l'AVUI, 35. Til Stegmann, catalanòfil, 48. Dissabte, 2: Jordi Sarsanedas, escriptor, 65. Vicent Borràs, músic, 29. Diumenge, 3: Daniel Giralt Miracle, crític d'art, 45. Ramon Masnou, ex-Bisbe de Vic, 82. Jordi Roura, ànima d'Ara Va de Bo, 41. Toni Pastor, mànager, 38. Antonio Fernández Valenzuela, president de la Diputació d'Alacant, 42. Dilluns, 4: Vicent Andrés Estellés, 65. Gat I, pelotari, 50. Ramon Malla, bisbe de Lleida, 67. Francesc Moisès, 40. Dimarts, 5: Toni Peix, botiguer —Rialto, Lisboa...—, 45. Joaquim Molas, crític literari, 59. Ximet Caffarena, músic, 37. Esther Durán, locutora de ràdio, 27. Lluís Permanyer, periodista, 50. Carme Lleràs, actriu, 29.

Jesús Prats.

'La salamandra'.

Dijous, 31 d'agost

La salamandra (*The salamander*, 1980; 100 minuts), de **Peter Zinner**. Pel·lícula de política ficció ambientada en la Itàlia actual. El film va resultar un fracàs comercial malgrat la seua bona factura i el formidable repartiment, on hi ha Franco Nero, Anthony Quinn, Christopher Lee, Eli Wallach, Claudia Cardinale... TV3. 16.20 hores.

Un hombre llamado Flor de Otoño (1977; 97 minuts), de **Pedro Olea**. Història d'un advocat d'anarquistes que a la nit es transvesteix i, a més prepara un atemptat contra Primo de Rivera. Aquesta complicada trama està desenvolupada amb la gran sobrietat que caracteritza el realitzador. TVE-2. 22.35 hores.

Tatuaje (1976; 102 minuts), de **J. J. Bigas Luna**. Adaptació d'una novel·la de Manuel Vázquez Montalbán amb la qual debutà com a director Bigas Luna. En la història, el detectiu Pepe Carvalho haurà de resoldre un assassinat. Bon thriller d'ambient barceloní. TVE-1. 2.00 hores.

Divendres, 1 de setembre

Un home de sort (*A lucky man*, 1973; 174 minuts), de

Lindsay Anderson. Cínica faula sobre un jove arribista, basada en una obra del protagonista del film, Malcolm McDowell. TV3. 16.20 hores.

Los brutos en el Oeste (1965; 88 minuts), de **Mario Girolami**. Paròdia del western, aquesta coproducció hispano-italo-francesa se li'n va anar un poc de les mans al director i es va convertir en un producte bastant grotesc. TVE-2. 17.20 hores.

Los cuatro cocos (*The cocomuts*, 1929; 95 minuts), de **Robert Florey**. Primera pel·lícula dels germans Marx basada en una comèdia musical que ells ja havien fet triomfar en Broad-

way. Cal ressenyar la música d'Irving Berlin. TVE-1. 0.35 h.

La viuda negra (1977; 84 minuts), d'**Arturo Ripstein**. Culebrón mexicà comprimit en un metratge cinematogràfic. Insuportable. TVE-1. Matinada.

Dissabte, 2 de setembre

La última aventura (*Custer of the west*, 1966; 134 minuts), de **Robert Siodmak**. Una més de les innumbrables biografies cinematogràfiques del General Custer; molt inferior a obres anteriors. La pel·lícula està interpretada per Robert Shaw, Mary Ure i Robert Ryan. TVE-1. 16.05 hores.

Asesinato en el Orient Express (*Murder on the Orient Express*, 1974; 121 minuts), de **Sidney Lumet**. La millor pel·lícula que mai s'ha realitzat sobre les aventures del detectiu inventat per Agatha Christie, Hercule Poirot. El film té un dels millors repartiments dels darrers anys, on hi ha: Albert Finney —en el paper d'Hercules Poirot—, Ingrid Bergman, Lauren Bacall, Anthony Perkins, Sean Connery, Richard Widmark, Vanessa Redgrave, Jacqueline Bisset, Michael York. John Gielgud. TVE-1. 22.15 hores.

Angélique i el sultà (*Angélique et le sultan*, 1968; 98 mi-

nuts), de **Bernard Borderie**. Nova entrega de les aventures de l'heroïna francesa a la que dona vida Michèle Mercier. TV3. 22.05 hores.

Trobada d'ex-alumnes (*National Lampoon's class reunion*, 1982; 85 minuts), de **Michael Miller**. Pel·lícula de terror a l'estil de *Viernes 13*, amb Gerrit Graham i Michael Lerner. TV3. 23.45 hores.

Diario de mis amores (*Naplo szerelmeimnek*, 1987; 124 minuts), de **Marga Meszaros**. Film hongarès sobre una jove estudiant de cinema i les seues experiències a Moscou. Protagonitzat per Zsuzsa Czinkóczi i Anna Polony. TVE-1. 1.00 hores.

Duro de pelar (*Every which way but loose*, 1978; 109 minuts), de **James Fargo**. Producte produït per Clint Eastwood per canviar un poc la cara dels personatges durs que sempre havia interpretat, donant-li un tractament còmic al cantant que interpreta. La pel·lícula va tenir tant d'èxit que es va fer una segona part. TVE-1. Matinada.

Diumenge, 3 de setembre

Un cerebro millonario (*Hot millions*, 1968; 98 minuts), d'**Eric Till**. Un estafador aconsegueix apoderar-se dels diners de la seua empresa gràcies als seus coneixements d'informàtica. Amb Peter Ustinov i Karl Malden. TVE-1. 16.00 hores.

El corsari roig (*Swashbuckler*, 1976; 101 minuts), de **James Goldstone**. Pel·lícula que pretén desmitificar les històries de pirates; això no obstant, no va passar de ser un producte de bona qualitat però avorrit. Intervenien en el film Robert Shaw i el magnífic James Earl Jones. TV3. 16.45 hores.

Fiebre del sábado noche (*Saturday Night Fever*, 1977; 119 minuts), de **John Badham**. Film que va llançar a la fama

'Un home de sort'.

a John Travolta i el seu personatge Tony Manneró aprofitant la febre de les discoteques dels darrers setanta. La comercial banda sonora, on destaquen les veus dels Bee Gees, va ser una causa fonamental per què la pel·lícula es convertira en una de les més taquilleres de la dècada. TVE-2. 17.55 hores.

Las cuatro estaciones (*The four seasons*, 1981; 104 minuts), d'Alan Alda. Obra habitual d'Alan Alda on tracta amb subtilesa i tendresa les relacions humanes a través de les quatre estacions de l'any. Protagonitzada pel mateix Alan Alda —que també n'és el guionista— i per Carol Burnett. TVE-1. 22.40 hores.

Junior Bonner (1972; 96 minuts), de Sam Peckinpah. Una de les millors pel·lícules de Peckinpah que, tot i això, va ser un fracàs comercial. Amb Steve McQueen i Robert Preston. TVE-1. 00.35 hores.

Dilluns, 4 de setembre

El nadiu (*Countryman*, 1982; 97 minuts), de Dickie Johnson. Història ambientada a Jamaica, la qual té com a major atractiu una fenomenal banda sonora de Bob Marley. Amb Hiram Keller i Carl Bradshaw. TV3. 16.20 hores.

Made in Argentina (1987; 82 minuts), de Juan José Jusid. Un matrimoni que va abandonar l'Argentina durant l'època de la repressió torna al seu país. Amb Luis Brandoni i Marta Bianchi. TVE-2. 22.35 hores.

Dimarts, 5 de setembre

Circumstàncies atenuants (*Circonstances atténuantes*, 1939; 87 minuts), de Jean Boyer. Comèdia francesa interpretada per Michel Simon. TV3. 16.20 hores.

San Francisco (1936; 108 minuts), de W. S. Van Dyke. Amb aquesta pel·lícula comença el cicle més vergonyós de pel·lícules que mai ha programat Televisió Espanyola: Cicle «Pel·lícules Coloreada». Cicle ideat per enemics del cinema que, almenys, ens permetrà gaudir de fenomenals pel·lícules sempre que prèviament hà-

Un toc màgic

Realtzada immediatament després d'*Un ladrón en la alcoba* —la pel·lícula de la qual Ernst Lubitsch se sent més orgullós— i just abans del sketch *Si yo tuviera un millón*, que és una de les obres mestres més breus de la història del cinema, *Una hora contigo* ha quedat una mica difuminada

enmig de l'obra del gran Lubitsch; tot i això és una de les pel·lícules més fidels al toc del seu autor, al *toc Lubitsch*.

Protagonitzada per una parella de moda als anys trenta —Maurice Chevalier i Jeanette MacDonald— el film va servir per a posar en pràctica tot el joc d'insinuació eròtica a

què el director alemany, fincat als Estats Units des del 1923 li agradava tant jugar. Ernst Lubitsch va ser un director irònic, fins i tot sarcàstic. Tot i amb això, els seus films mai no van trencar les regles imposades per la moral de l'època; les escenes suggeridores, les clares al·lusions mijantçant elipsis narratives, les escenes d'habitació on mai no passava res als ulls de l'espectador, però on tot se li feia imaginable, van ser la clau de l'èxit del *toc Lubitsch*.

Tots els millors actors dels anys vint i trenta van passar per les mans del mestre del cinema, i a les seues ordres van donar el millor que duien dins Greta Garbo, Claudette Colbert, Marlene Dietrich, Jennifer Jones, James Stewart, Gary Cooper, Melvyn Douglas, i tants altres van triomfar a les mans de «l'home grandot del cigar eternament a la boca».

I *Una hora contigo* també va permetre a Maurice Chevalier i Jeanette MacDonald uns dels seus moments interpretatius més feliços. Una pel·lícula rodona.

Vicent Mifsud Estruch

gem llevat el color a la tele. San Francisco és una gran pel·lícula protagonitzada per Clark Gable, Jeanette MacDonald i

'Fuego eterno'.

Spencer Tracy. TVE-1. 22.20 h.

Bismarck (1940; 109 minuts), de Wolfgang Liebeiner. Retrat de Bismarck, el canceller de fer-

ro, des de l'òptica dels seus paisans. Amb Paul Hartman i Friedrich Kayssler. TVE-1. 2.00 hores.

Dimecres, 6 de setembre

Fuego eterno (1985; 95 minuts), de José Angel Rebolledo.

Opera prima del realitzador, que tot i tenir moltes pretensions va fer un producte ben roí. Amb Ángela Molina, Imanol Arias i Ovidi Montllor. TV3. 16.20 hores.

El general de la Rovere (*Il Generale della Rovere*, 1959; 130 minuts), de Roberto Rossellini. Una de les més fluïxes realitzacions de Rossellini, interpretada per Vittorio de Sica i Hannes Messener. TV3. 22.10 hores.

Una hora contigo (*One hour with you*, 1932; 74 minuts), d'Ernst Lubitsch. Esplèndida versió musical d'una pel·lícula

'El general de la Rovere'.

muda del mateix Lubitsch —*Los peligros del flirt*— que podrem veure en el fantàstic blanc i negre en què la va *parir* el seu creador. Amb Maurice Chevalier i Jeanette MacDonald als principals papers. TVE-1. 2.00 hores.

A G E N D A

T E L E V I S I Ó

Dijous. 31 d'agost

13.00: Carta d'ajust.
13.15: TV3, segona vegada: Informatiu cinema. Mediterrània.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Sí, ministre. (Dual). (Reposició). (5).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (42).
16.20: Pel·lícula tarda: «La salamandra».
18.00: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.25: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual). (Reposició). (38).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual). (Reposició). (42).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual). (43).
21.40: La casa dels famosos.
22.10: Esports flash.
23.00: Motor a fons.
23.30: Tramuntana.
23.50: Telenotícies.
00.10: L'equalitzador. (Dual). (Reposició). (42).
01.00: Fi d'emissió.

Divendres. 1 de setembre

13.00: Carta d'ajust.
13.15: TV3, segona vegada: I. Esports flash.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Sí, ministre. (Reposició). (Dual). (6).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (43).
16.20: Pel·lícula tarda: «Un home de sort».
18.00: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.25: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Reposició). (39).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual). (Reposició). (43).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual). (44).
21.40: Històries de Ray Bradbury. (6). (Dual).
22.10: La nit bruixa.
23.20: Cagney i Lacey. (Dual). (43): «Gràcies a Déu que és dilluns».
00.10: Telenotícies.
00.30: L'equalitzador. (Reposició).

(Dual). (43).
01.20: Fi d'emissió.

Dissabte, 2 de setembre

12.45: Carta d'ajust.
13.00: Sardanes.
13.25: Kidd video. (Reposició).
13.55: Jazz: Phil Woods.
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Els Picapedra (Dual): «Acampada amb ratolí».
16.00: Les aventures de Sherlock Holmes. (Reposició). (Dual). (8).
16.55: La ciutat dels àngels. (9): «Els perdedors».
17.55: Esports en acció.
19.55: Vida salvatge. (Dual): «Un tigre a la teulada».
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Sorteig Lotto 6/49.
21.15: L'hora d'Alfred Hitchcock. (Dual). (17).
22.05: Pel·lícula. (Dual): «Angélique i el Sultà».
23.45: Cinema de mitjanit. (Dual): «Trobada d'ex-alumnes».
01.15: Fi d'emissió.

Diumenge, 3 de setembre

12.15: Carta d'ajust.
12.30: Matinal a TV3. (Reposició).
14.00: Matí esports estiu.
14.30: Gol a gol. 1a edició.
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Festival Tex Avery. (Dibuixos animats).
16.00: Les aventures de Guillem Tell, Ballesta. (42).
16.20: Batman. (Reposició).
16.45: Tarda d'aventures. (Dual): «El corsari roig».
18.20: Històries de Hollywood.
19.10: Pulaski. (8).
20.00: Gol a gol. 2a edició.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Trenta minuts: «Residus tòxics: exportar el perill».
21.40: Califòrnia. (13). (Dual).
22.25: Gol a gol. 3a edició.
23.25: Fi d'emissió.

Dilluns, 4 de setembre

13.00: Carta d'ajust.
13.15: TV3, segona vegada. «Gol a gol». I.

13.45: TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada: «Gol a gol». II.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Sí, ministre. (Dual). (Reposició). (7).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (44).
16.20: Pel·lícula tarda: «El nadiu».
18.00: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.25: Conèixer el medi. (Reposició). (1,2).
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual). (Reposició). (40).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual). (Reposició). (40).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual). (45).
21.40: Tot un senyor. (Cap. 9): «Una declaració de principis».
22.10: Sèrie a concretar.
23.10: Telenotícies.

23.30: L'equalitzador. (Dual). (Reposició). (44).
00.20: Fi d'emissió.

Dimarts, 5 de setembre

13.00: Carta d'ajust.
13.15: TV3, segona vegada. La casa dels famosos.
13.45: TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada: «Trenta minuts».
14.30: Telenotícies.

15.00: El temps.
15.10: Sí, ministre. (Dual). (Reposició). (Cap 8).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (45).
16.20: Pel·lícula tarda: «Circumstàncies atenuants».
18.00: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.25: Conèixer el medi. (Reposició). (3,4).
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual). (Reposició). (41).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual). (Reposició). (41).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual). (46).
21.40: Dallas. (Dual). (49): «Jocs a l'ombra».
22.30: Informatiu documental: «Cròniques sud-africanes».
23.30: Telenotícies.
23.50: L'home i la ciutat. (Dual). (Reposició). (1).
00.40: Fi d'emissió.

Dimecres, 6 de setembre

13.00: Carta d'ajust.
13.15: TV3, segona vegada, I. Informatiu documental.
13.45: TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada: «Informatiu documental».
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Sí, ministre. (Dual). (Reposició). (9).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (46).
16.20: Pel·lícula tarda. «Fuego eterno».
18.00: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.25: Conèixer el medi. (Reposició). (5,6).
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual). (Reposició). (42).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual). (Reposició). (42).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Sorteig Lotto 6/49.
21.20: Gent del barri. (Dual). (47).
21.50: Informatiu cinema.
22.10: Cinema 3: «El general de la Rovere».
00.30: Telenotícies.
00.50: L'home i la ciutat. (Dual). (Reposició). (2).
01.40: Fi d'emissió.

ISMAEL RENNA, VETERINARI DE CAVALLS

«Si es declara un cas, s'ha acabat tot»

Malgrat el catastrofisme que es respira, Barcelona encara pot acollir les proves hípiques. La pesta equina és de moment a 1.000 quilòmetres, i les autoritats sanitàries hauran d'evitar que es produeixi cap cas

Albert Punsola i Vilar

Què és la pesta equina i com s'en-comana?

—La pesta equina és una malaltia vírica que afecta només els èquids i que té una mortalitat del 100%. Cal que se sàpiga que la transmissió d'un cavall a un altre és impossible, ja que aquest virus només es transmet per la sang. Vostè pot tenir un cavall amb la pesta equina al costat de l'altre, que si no hi ha un contacte sanguini, no es produirà el contagi.

—Aleshores, ¿qui la transmet?

—Pel que s'ha observat fins ara, es pot afirmar que només hi ha un mosquit, l'anomenat *Culicoides*, que pugui transmetre la malaltia, picant primer un cavall amb el virus i després un altre que no el té i així li'l transmet. D'altra banda, i això és molt important, no es té constància que aquest mosquit visqui més amunt de la latitud de València, fet que redueix enormement el risc de contagi a les zones on no s'ha detectat.

—Així, ¿quin és el nostre grau de risc?

—Atenció, que no s'hagi detectat no elimina completament la possibilitat que hi sigui, com tampoc hi ha certesa total que sigui l'únic transmissor, però les observacions científiques així ho indiquen mentre no es demostrï el contrari.

—¿Pot haver-hi altres animals portadors de pesta equina?

—Efectivament, però només això, portadors, és a dir, tenen el virus però no el patiran mai ja que, com he dit, només afecta els èquids. Això suposa un greu problema perquè desconeixem quins són aquests potencials portadors, i si un mosquit en pica un i després un cavall, la transmissió es produeix igual que de cavall a cavall. No podem fer com a Toledo, el primer cop que es va parlar de pesta equina allà, es van pensar que els gossos la transmetien, aleshores van començar a matar gossos sense que s'hagués demostrat res.

—¿Per què tornem a parlar de pesta equina quan es va anunciar que ja havia estat eradicada?

—Perquè no ha estat ben controlada a Andalusia.

—¿Qui n'és el responsable o responsables?

«Els responsables de la difusió de la pesta són l'administració i els propietaris de cavalls andalusos».

—Primer, les autoritats sanitàries andaluses i després els ramaders propietaris de cavalls de tot Andalusia, que no han col·laborat en res, és a dir, movien i traslladaven els cavalls en ple focus de la pesta.

—¿És suficient l'establiment de la frontera sanitària per a garantir que estarem lliures de pesta equina, o fan falta altres mesures?

—Una frontera sanitària com la que s'ha instal·lat recentment, i si funciona rigidament seria suficient. Tot i així, calen altres mesures, la principal és que tots els ciutadans col·laborin amb les autoritats sanitàries, això vol dir que qui detecti moviments sospitosos de cavalls que poden haver-se escapolit del control sanitari, hauria de trucar immediatament a les autoritats. Així podrem evitar que entrin cavalls vacunats i això és molt important.

—¿Per què?

—És molt perillós el cavall vacunat perquè és, davant la picada dels mosquits que he esmentat, un focus de la malaltia, de la mateixa manera que un cavall que ja la té.

—Tornem a la frontera sanitària. Vostè parlava de rigidesa en relació a seguretat, però, ¿com pot ser rígida una frontera amb només dos punts de control?

—Efectivament, les autopistes per exemple no estan controlades i hi po-

den passar directament, per això li deia que el control ha de ser també interior amb la imprescindible col·laboració dels ciutadans. Especialment, perquè la picaresca no té límit, jo he sabut de casos en què han transportat cavalls en camions de mobles.

—Suposem que les autoritats catalanes aconseguirien un control no al 100%, però sí molt estricte. Donades aquestes condicions, ¿quant de temps caldria per eradicar la malaltia aquí?

—No, però és que no n'hi ha, de malaltia, només podem dir que la malaltia existeix quan es dona un cas, però és que fins ara, afortunadament, no s'ha donat cap cas de pesta equina a Catalunya. No lluitem tant contra la malaltia com contra la possibilitat que comencem a tenir-la. Estem en una tasca preventiva.

—¿Creu que corre realment perill la

Cens d'èquids als Països Catalans

	Cavalls	Mules	Ases	Femelles de ventre
Catalunya	10.400	3.200	1.100	— (1)
País Valencià	6.730	3.705	1.451	1.204 (2)
Illes Balears	4.330	2.177	1.655	254 (3)

Fonts: (1) Conselleria d'Agricultura Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya (1987).

(2) Conselleria d'Agricultura i Pesca de la Generalitat valenciana (1989).

(3) Conselleria d'Agricultura i Ramaderia del Govern Balear. (1988).

Equips amb DNI

Mentre centenars de cavalls ja han mort a Andalusia i el govern d'aquesta comunitat ja ha comandat milers de vacunes a Àfrica, les autoritats catalanes han barrat el pas als èquids del sud i han obert alhora la via de la picaresca. En les darreres tres setmanes han entrat a Catalunya cavalls provinents de Santander, Pamplona, Marid i Badajoz, però ningú pot garantir que aquest sigui el seu lloc d'origen, ja que poden haver estat perfectament importats d'Andalusia. Mentre a la Monumental de Barcelona han suspès el *rejoneo*, que es fa amb cavalls andalusos, fins a la fi de temporada. Pel que fa a la Conselleria d'Agricultura del País Valencià, ha establert control, i encara que voldria també una frontera com la del nord, sembla que els interessos de la compra il·legal pesen força a l'hora de prendre aquesta decisió. De tota manera, des del dia 17 no ha entrat al País Valencià cap cavall provinent d'Andalusia, segons fonts oficials, és clar. A Mallorca la insularitat és una protecció natural en aquest cas, si bé això no trau que les autoritats obliguin a posar en quarantena qualsevol èquid d'origen sospitosos que arriba a les Illes. Aquestes mesures funcionen a les Balears des del primer brot de pesta equina l'any passat i no es van aixecar mai des d'aleshores: qüestió de previsió.

El combat contra la pesta equina no és serà només de fronteres, sinó que també es lliurarà a l'interior. Així, a Catalunya, els mossos d'esquadra aniran un per un a tots els llocs on li hagi cavalls per examinar el carnet d'identitat obligatori que la Generalitat distribuirà. La Generalitat valenciana també mamprendrà aviat una acció similar. El carnet per a cavalls serà més complet que acció similar. El carnet per a cavalls serà més complet que el dels ciutadans bípedes perquè hi haurà un registre dels seus moviments recents.

Albert Punsola i Vilar

DOMÈNEC UMBERT

«La picaresca no té límit: sabem que s'han transportat cavalls en camions de mobles».

celebració de les proves hípiques per als Jocs Olímpics?

—La situació és ara molt greu pel que fa a l'hípica en el Jocs Olímpics, però si es prenen les mesures necessàries d'aïllament, manteniment i control de la sanitat, encara som a temps que les proves d'hípica tinguin lloc a Barcelona.

—*¿I si es declarés un cas de pesta equina a Catalunya el 1990?*

—Llavors ja s'ha acabat tot. Es perdria tota credibilitat sobre el que han fet les autoritats sanitàries i les proves d'hípica definitivament no es farien.

—*El president del COI, Joan Antoni Samaranch, es va mostrar pessimista quant a la possible celebració a Barcelona de les proves d'hípica.*

—El que manifesta el president Samaranch és només una opinió, perquè fins que les autoritats no ho determinin, no es podrà afirmar res de manera taxativa.

—*¿Hi ha algú que pugui estar interessat que les proves d'hípica no es facin a Barcelona?*

—Sí, la mateixa Federació Equestre Internacional, per raons econòmiques, ja que si no se celebren a Barcelona les proves hípiques, els beneficis d'aquestes proves ja no seran per al Comitè Organitzador de Barcelona sinó per a la Federació Equestre Internacional.

—*Fins i tot ja han donat nombroses alternatives a Barcelona.*

—Sí, efectivament, de tot Europa, Alemanya, Anglaterra, França, Suècia. A més, hi ha el precedent de Melbourne el 1956, quan les proves d'hípica es van haver de fer a Estocolm.

—*¿Hi ha hagut pressions dels que no volen Barcelona com a seu de l'hípica?*

—I tant. Sobretot per part de la premsa, insistint en el fet que ja no hi ha res a fer. I això no és veritat, hi ha moltes coses a fer encara. L'altre dia, durant els campionats d'hípica de Rotterdam, el vice-president de la Federació Equestre Internacional i president de la Federació Hípica alemanya va convocar una conferència de premsa dient coses com «no volem que les proves d'hípica se celebrin a Barcelona». Això, quan el comitè encara no ha dictaminat res. A més, en el marcador electrònic es passaven en els moments de descans textos d'articles recents d'*El País* sobre la pesta equina per a crear tot un ambient desfavorable entre la gent del món de l'hípica.

El que pretenen, més concretament, és que el comitè de Brussel·les declari zona endèmica i això seria una gran dificultat.

—*¿Per què?*

—Perquè el període de temps per a deixar de ser zona endèmica és superior a 10 anys i es declararia tot l'estat.

—*¿No hi hauria cap possibilitat de fer valer l'argument de Catalunya com a zona lliure per tots aquells controls estrictes que vostè m'ha esmentat?*

—Primer hem de mirar que Espanya no sigui declarada zona endèmica. Si ho fos, encara seria possible una solució política a alt nivell per a declarar certes zones de l'estat lliures de la malaltia. Però anem malament, perquè avui he tingut notícia que ha mort de pesta equina una euga a Sevilla i això vol dir que està pujant. S'ha de parar aquest focus immediatament i això no ho ha de fer el govern central sinó la Junta d'Andalusia que per això té plenes competències per fer-ho. I, quant a Catalunya, cal posar fortes multes de manera exemplaritzant a tot aquell que incompleixi les normes de les autoritats sanitàries. □

UNA ANTOLOGIA POSA D'ACTUALITAT L'OBRA DE L'ESCRITOR

Blai Bonet: «El meu món és l'Univers»

Encara pròxima la reedició d'*El mar*, llibre que traspua bellesa, una editorial valenciana ha tret una antologia poètica de Blai Bonet preparada per Xavier Lloveras. Un bon moment, doncs, per acostar-nos a l'obra singular de Bonet, un autor que necessita viure abans tot el que escriu.

Marta Melis

Vostè pertany a la generació de gent com Gil de Biedma, Castellet o José Agustín Goytisolo. ¿Quina relació va mantenir amb aquests escriptors?

—Totes aquestes persones, les vaig conèixer al pis de Carlos Barral, on cada dimarts ens reuníem. Com que Mallarmé sempre feia les seves reunions dimarts, Carlos Barral va voler fer-les dimarts. També hi venia Joan Ferraté. Biel no va venir mai. A Biel Ferraté, el coneixia molt, perquè érem veïnats. En aquelles tertúlies parlàvem del que succeïa en aquells moments. Llavors tots érem del Partit Comunista. Abans, ser comunista no era com ara: un intel·lectual que no fos del Partit Comunista era un *tonto*, perquè era l'única manera d'anar contra el règim.

—Es diu que Blai Bonet és un innovador, que romp amb l'estil convencional de l'Escola Mallorquina. ¿N'és conscient, d'això?

—Això, ho he sentit dir. Però jo, quan escrivia, no pensava si rompia amb cap estil. Era, i som, un admirador de poetes com Costa i Llovera, Alcover... Una persona de divuit anys, com tenia jo, no pensa si romp o no amb cap escola. Bé, si no és un bon escriptor, sí, perquè intenta escriure segons les modes.

—¿És l'estil d'un intuïtiu, el seu?

—En aquell temps ho era, encara que ja no ho som. Som molt pensador. Treball molt el llenguatge. Intuec abans d'escriure. Quan em pos a escriure ja ho tenc tot molt estructurat. Mai, mai, no he escrit un llibre si abans no l'he viscut. Pens: he d'escriure tal cosa. Abans d'escriure-la, la visc.

—¿El verd és un color recurrent en la seva obra?

—El verd, per a mi, és sinònim de vida. A ca nostra tenim un corral ple d'arbres. Des d'allà on escric, el veig.

«Quan estam a les fosques és quan som més sants».

Tot el que ens envolta influeix. El verd és un color molt mediterrani.

—Diuen alguns crítics que la seva obra és desigual, amb alts i baixos.

—Això d'alts i baixos és una frase feta. Si ara ho hagués d'explicar, pareixeria immodest, i no ho som. El que passa és que m'agrada dir les coses tal com són. Quan estic a dalt, que probablement no hi ha pujat quasi ningú, tan alt, no s'adonen que aquesta altura no l'han vista gaire en altres llibres. Quan diuen que estic a baix, crec que són moments d'una força creativa normal.

—Trobam a la primera pàgina de Mister Evasió aquesta afirmació:

«Aquestes 200 planes són una novel·la. I s'hi han convertit. Viure és una seguretat de miracle de fet: tot i que grecs de Barcelona —perquè només tinc vint-i-un anys— diguin: 'No és una novel·la', i tot callant repeteixin: 'No ho és pas', les 200 planes sempre em creuran a mi». ¿Podria aquesta frase definir la seva postura davant les crítiques a tota la seva obra?

—Quan aquest llibre va ser publicat, un crític el qualificà d'incoherent, de caòtic, d'incongruent. Passat el temps, el mateix crític diu que és una obra mestra del nostre temps. Aquest llibre ja era una obra mestra quan es va publicar. Jo ja ho sabia quan l'escrivia.

—¿És aplicable el qualificatiu de Mister Evasió a Blai Bonet? ¿S'evadeix sovint, Blai?

—Som bastant pillastre. M'evadesco del que no m'interessa.

—Quines són les coses que li interessen?

—Totes les bones.

—¿Quines són les bones?

—Sóc cinc oasis. La justícia, l'amistat, l'art. Amb aquestes, ja n'hi ha, ja es poden ocupar les vint-i-quatre hores del dia.

—Sovint s'ha dedicat a la crítica d'art. Parlant d'art, ha escrit: «L'art és la creació de l'espectador».

—Això és veritat. Diràs: l'amo de

l'obra d'art és l'artista. Això és veritat al cinquanta per cent. Hi ha l'altre cinquanta per cent que pertany a l'espectador. Amb l'escultura, aquesta frase té més raó de ser. El que té l'escultura no ho tindrà mai una pintura o un llibre. L'escultura, realment, la crea l'espectador, perquè a una escultura l'has d'enrevoltar. Això és una teoria dels grecs. Feien l'escultura sabent que de davant no fa el mateix efecte que de perfil o d'esquena. De davant, seria un home o una dona. En canvi, des dels altres caires, els sexe desapareix. Els grecs tenien consciència d'aquest fet, crearen el cercle.

—*Quant als sentiments bàsics de l'home, com l'odi i l'amor. ¿Creus que ha canviat, l'home?*

—Amb l'amor, deu ser amb el que ha canviat més l'humà, perquè és molt modern, això de l'amor. Durant milers d'anys, l'amor era una cosa sagrada. La unió d'homes i dones era molt sagrada. Antigament, quan no existien els déus i tot eren deesses, figura't com era de sagrat l'amor que hi havia pobles de quaranta habitants, on un pic a l'any la deessa del poble pujava damunt una trona, s'alçava les falces i tohom s'agenollava, figura't si era sa-

«Som socialista, però no puc acceptar en Felipe González».

grat. A través de la unió sexual, l'home va descobrir el sembrar, el llaurar. Abans era molt sagrat l'amor.

—*Parlant de records diu: «¿Contar, no! Recordar, re-cor-dar, significa acostar les coses al cor». ¿No creu que quan recordam ens contem els records a nosaltres mateix?*

—Ens ho acostam, no ens ho contem. Recordar és una paraula que ens

l'hem inventada. El que en realitat volem dir és acostar. Crec que una de les formes més vives de recordar es abraçar una altra persona, cordar-la.

—*¿Ha patit molt Blai Bonet?*

—Físicament jo diria que no, perquè som d'un caràcter optimista. Record que quan estava molt malalt el metge deia: «Aquest home no es morirà perquè sempre riu». Anímicament supòs que tohom pateix bastant. A mí en fa patir tot perquè estimo molt les coses. El que em fa patir més és la impotència davant segons quins fets.

—*«Vaig sortir jo acompanyat de mi». Aquesta frase fa pensar en la pluralitat de l'ésser humà, amb els desdoblements.*

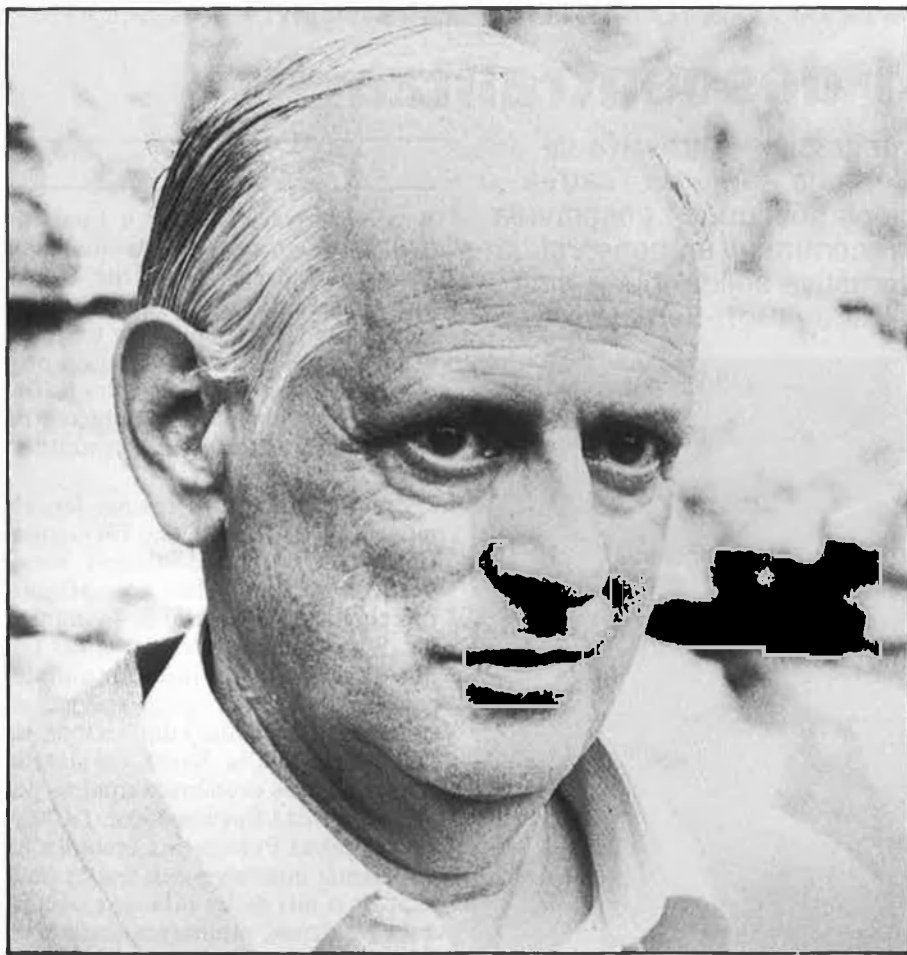
—Està escrita amb molta intenció, aquesta frase. El jo, ésser humà, va acompanyat de totes les coses que formen part de l'entorn. Les circumstàncies, les preferències, les virtuts, els vicis i els defectes vendrien a ser el mí. Jo estimo molt els defectes, són el més hermós que posseeix la persona, perquè són ben seus, en canvi les virtuts ens les marquen els altres. S'ha de ser humil, caritatiu de tal manera que... Els defectes són meravellosos i els vicis també, mentre no sigui vicis que fa-

IV PREMI DE PERIODISME EL TEMPS

Dotat amb 100.000 pessetes

Per a articles o reportatges inèdits, de temàtica lliure, incloent-hi la investigació periodística. Aquests articles hauran de constar, si més no, de sis folis, grandària holandès, escrits a doble espai i no podran excedir-ne els deu.

El lliurament dels originals s'haurà de fer abans del 20 de setembre, a la redacció d'EL TEMPS, Avda. del Baró de Càrcer, 40-13a. 46001-València. L'acte de lliurament coincidirà amb els dels Premis Octubre. La composició del jurat serà anunciada oportunament.

«Quan sortí Mister Evasió un crític va dir que era caòtic. Ara diu que és una obra mestra».

cin mal als altres. Diuen: Mozart era un viciós; això són dos, duia una vida alegre que no feia mal a ningú. Quant a la pluralitat dels éssers humans, pens que dins cada persona n'hi ha una multitud. Portam tantes persones a dins com coses voldríem ésser. Diuen: el desdoblament, per no fer-ho molt llarg, però hi deu haver devers 1302 persones dins cada humà. A mi m'hauria agradat ser un governant, i aquest governant que hauria volgut ser està tan viu com jo, forma part de mi, del meu interior. M'hauria agradat molt, molt, governar.

—*¿De quin país es faria governant?*

—D'Espanya, som espanyol. És una de les coses, aquesta de governar, que ja des de petit m'estirava i sé cert que no ho hauria fet gens malament.

—*És xocant que un home com vostè que pareix que no es casa amb res més que amb l'escriptura vulgui ser governant, encara més si escriu: «No hi ha res que aidi a matar un home com sentir-se representant d'un país».*

—Sé cert que ho hauria fet bé. Escric el que escric perquè no he estat un governant, és l'única manera que tenc de governar, així de petita. Governar és sinònim d'ensenyar.

—*Diuen que el poder corromp.*

—Depèn molt de la persona. A mi m'han dit que era incoherent, que la meua obra és un caos, i jo mai he canviat d'estil, sempre he seguit creant igual, igual. Quan va aparèixer *Cant Espiritual* digueren: «¡oh! ¡oh! ¡ja no és en Blai!» Un altre qualsevol hauria continuat seguint la línia d'*Entre el Corral i l'espiga*, per ésser un deuet. Jo me'n vaig fotre. Em vaig dir: Blai tu has nascut per a ser escriptor i has d'aguantar metxa. Fa vint anys que ho tenc ben clar: has d'aguantar metxa Blai, com la van aguantar Van Gogh, Cézanne i tants d'altres, que són els que han fet el món. Amb l'exercici de governar seria igual, en farien molt de renou, tal volta em pegassin un tir, que seria el més natural. Maten les persones que intenten governar bé.

—*¿Gaudeix de moltes contradiccions, Blai?*

—Sí que som contradictori i me n'adon, ho admet i a més trob que està molt bé. Trob que és un do ser contradictori, si se sap, perquè diuen que s'ha de ser coherent, sempre igual. I això és un gran doi, perquè no hi ha cap dia que el món sigui igual. Reaccionam segons els esdeveniments de

l'avui i som contradictoris perquè la història és contradictòria. Jo som un home que tenc fe, però no puc acceptar Joan Pau II, o una cosa o l'altra. Tenc molta fe, però aquest Papa el tancaria a la presó. Jo, contradiccions com aquestes, en tenc a milers.

—*Cursa estudis al Seminari. Anava per a capellà. ¿Quin tipus de capellà hauria pogut ser?*

—Naturalment no hauria estat un capellà com els altres, això per descomptat. M'hauria agradat molt ser capellà, però a causa de la malaltia vaig haver d'abandonar el seminari. Som un gran estusiasta de la teologia, és apassionant, com més s'estudia més propera es fa, és com la metafísica. Es pot tocar amb les mans la teologia, el que no es pot tocar amb les mans, molt que paupis, és el dret canònic o el civil. Quan dones la mà a una persona, toques la teologia i la metafísica.

—*¿Qui és aquest Déu alhora sensual i místic dels teus poemes?*

—El meu món és l'Univers, la totalitat. Un artista ho és perquè sent el món com tot u, sense bé, sense mal, sense dreta o esquerra, tot es converteix en la mateixa cosa. Això és Déu, per a mi, per dir-li qualche cosa. Déu, en català, significa font. La paraula més correcta seria Absolut, que és més real. Sempre m'ha interessat molt la ciència. Llegint la teoria d'Einstein sobre la llum, em vaig adonar de l'Absolut.

—*Pere Quart diu: «Bonet parla sempre amb un Sant Crist a la mà, però se'l treu de la bragueta»*

—El que va dir aquesta frase vaig ser jo, i en Pere va riure tant que ho degué contar pertot. Ens havíem reunit un grup d'amics, entre ells En Pere, i tots comentaven que els meus llibres eren molt místics a la vegada que molt sexuals. Jo vaig dir: no s'ha d'opinar mai sense llegir una mica la història, dic: si vos pensau que Joan de la Creu quan diu: «Me dejaste con gemidos...» San Joan es treia el Sant Crist de la bragueta.

—*Es parla molt de tots els artistes de la seva generació; ¿per què es parla poc del Blai Bonet? Fins i tot alguns dels seus llibres no estan reeditats. ¿Què passa amb l'obra d'En Blai? Creu que s'ha valorat prou?*

—Quan fan cas, arriba un dia que ja no en fan. Jo faig por des que tenia vint anys. Si no parlen de mi és perquè pensen en mi. Sempre ha estat així. Quan publiquen els meus llibres, diuen que són caòtics, i quan ja no ho poden dir, diuen que són obres mestres del nostre temps. □

Xarxa i descentralització

En 3 anys s'ha produït la integració progressiva de diferents municipis catalans en una Xarxa de Teatres subvencionada per les institucions públiques i gestionada pels ajuntaments. Constituïda recentment en consorci, la Xarxa es dibuixa com una alternativa sòlida a una molt deficitària infraestructura teatral de l'«off-Barcelona».

Júlia Andreu

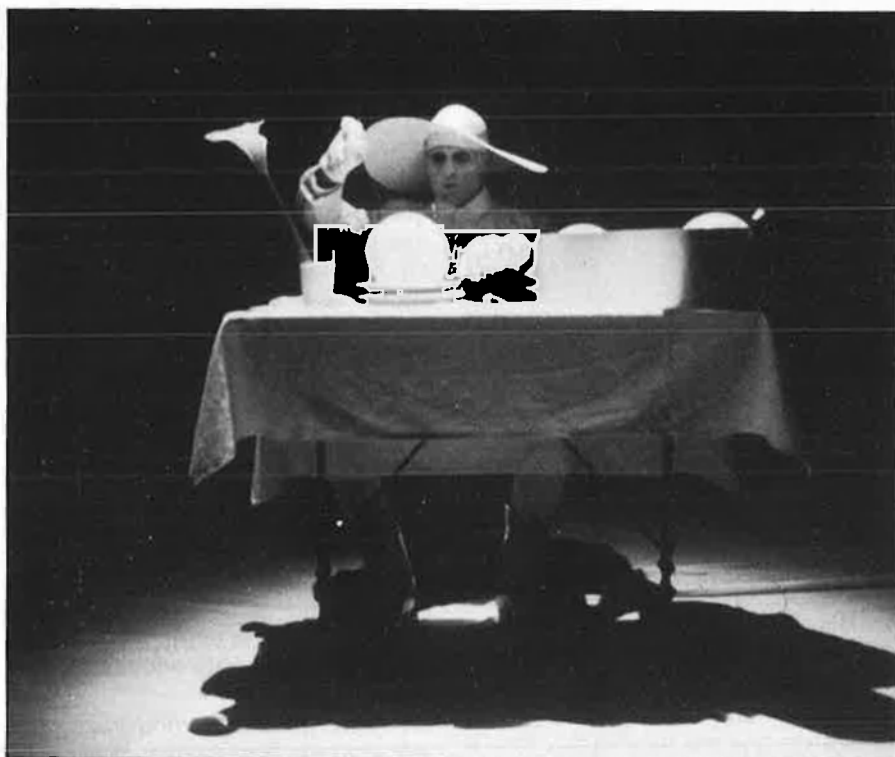
La iniciativa va nàixer a finals de 1985 quan un grup de municipis encapçalats per la figura de Bienve Moya, lligat al Teatre Principal de Vilanova i la Geltrú, iniciaren uns contactes periòdics per a afrontar els problemes de falta d'infraestructura teatral arreu de Catalunya, i amb l'objectiu de consolidar unes temporades teatrals estables.

En un àmbit on tot era per fer, als municipis de Vilanova, Tarragona, Granollers, Manresa, Sabadell, Reus, Terrassa i Vic, s'hi han anat afegint, fins el moment, un total de 44 municipis. S'ha intentat potenciar el pes polític de la Xarxa per negociar amb les companyies teatrals i pressionar les institucions, Generalitat i diputacions, de tal manera que la Xarxa fos dotada d'uns recursos econòmics mínims per infraestructura i funcionament. La Xarxa de Teatres Públics de Catalunya ha representat muntatges dels teatres (municipals o no) de les diferents comarques catalanes, muntatges teatrals de Barcelona, de fora de Catalunya i de fora de l'estat.

Per part de la Generalitat de Catalunya, la Xarxa ha aconseguit unes subvencions d'un 25% del *cachet* per espectacle, sobre un màxim actual de 500.000 pessetes per obra. L'any 1988 aquesta xifra es traduí en 32.828.662 pessetes.

Per la seva banda, cadascuna de les quatre diputacions negocia cada any directament amb els municipis del seu territori unes aportacions econòmiques que oscil·len entre un 25% sobre el *cachet* de l'espectacle, en el cas de la Diputació de Barcelona, i un 33%, en el cas de la Diputació de Tarragona.

L'aportació dels ajuntaments per *cachet* ve a ser d'un 55% de l'espectacle. Afegint-hi els conceptes no contemplats en el *cachet*

'La nit', de Comediants, programada per al pròxim setembre a Molins de Rei.

Espectacles de més freqüent programació

	Badalona	Badalaguer	Berga	Calaf	Cardener	Castellar	Centelles	Figueres	Gava	Girona	L'Hospitalet	Igualada	Lleida	Llinàs	Manlleu	Manresa	Mataró	Molins	Olot	El Prat	Reus	Rubi	Sabadell	St. Boi	St. Pere	St. Vicens	Sitges	Sitges	Tàrraga	Terrassa	Tortosa	Tremp	El Vendrell	Vic	Vilafranca	Vilanova i la Geltrú	
El Knack	•											•		•						•																	
Joc de dos		•		•	•	•			•									•	•	•													•	•	•		
Titànic 92		•	•	•						•									•				•														
Danny i Roberta			•						•		•				•							•	•														
Elsa Schneider				•								•	•																								
L'estació de les dàlies	•			•			•					•																				•				•	
Colombaioni								•					•		•				•				•		•		•							•			
Joc de dames																									•												
¿Qui és l'últim?	•	•									•	•								•						•								•		•	
La cubana																				•									•								
Boing-Boing															•						•								•								•

(lloguer de locals, personal tècnic i auxiliar) les despeses del municipi per espectacle se situen en una mitjana d'un 62 o 63%.

Durant aquests 3 anys ha estat necessari que els municipis complissin dues condicions bàsiques per a accedir a les subvencions de la Generalitat: complir rigorosament els terminis de presentació de projectes abans de l'inici de cada semestre natural i programar un mínim de 10 obres per a tota la temporada teatral. Aquest darrer requisit ha impedit que algunes poblacions, en una determinada temporada, hagin pogut accedir a les subvencions. Paradoxalment, es dona algun cas en què no es pot programar un mínim d'espectacles per any per falta d'espai físic teatral, o bé per falta de recursos per a llogar un local, o bé perquè el Teatre està en obres, de vegades paralitzades pel mateix motiu: la falta de diners per a seguir endavant. Per tant, uns diners que es podrien dedicar a infraestructura, no arribaran en determinats casos.

Un marc jurídic per a uns espais teatrals

En 3 anys la Xarxa ha vist la necessitat de definir un marc jurídic propi capaç de possibilitar iniciatives col·lectives i unitàries que, sense l'element jurídic a la mà, de vegades han resultat difícils d'engegar. Amb aquesta necessitat i amb el doble objectiu de fer força de cara a les institucions per a resoldre els problemes d'infraestructura i d'organitzar-se per a negociar uns preus més ajustats amb les companyies teatrals, la Xarxa de Teatres Públics de Catalunya es constituí en consorci en una reunió celebrada a Vic el passat 20 de juny.

Sempre en el marc de referència del municipi, el consorci integra, a més, diferents entitats: patronats, fundacions, etc., vinculades a l'àmbit teatral i de la dansa.

Segons els estatuts, pendants de ser aprovats pròximament pels plens dels diferents ajuntaments integrants, el consorci es defineix com un element polític que seria gestionat per una Oficina Tècnica de Gestió del Teatre Públic. La Junta s'ha constituït sota la presidència de l'alcalde de Vilanova i la Geltrú, Jaume Casanovas. Els dos vicepresidents són: Josep Pérez Moya, regidor de l'ajuntament del Prat de Llobregat i Jaume Ordeig, primer tinent d'alcalde de l'ajuntament de Torelló. La resta de la Junta, la componen 14 vocals, tots ells regidors de Cultura de diferents ajuntaments d'orientació política diferent. □

Una xarxa pública per a teatre, dansa i música

La Xarxa de Teatres Públics de Catalunya ha comptat amb el suport, des del primer dia, d'una voluntat política i econòmica de la Generalitat, que ha participat activament en una iniciativa que suposa un major equilibri territorial en matèria de teatre i dansa per a Catalunya.

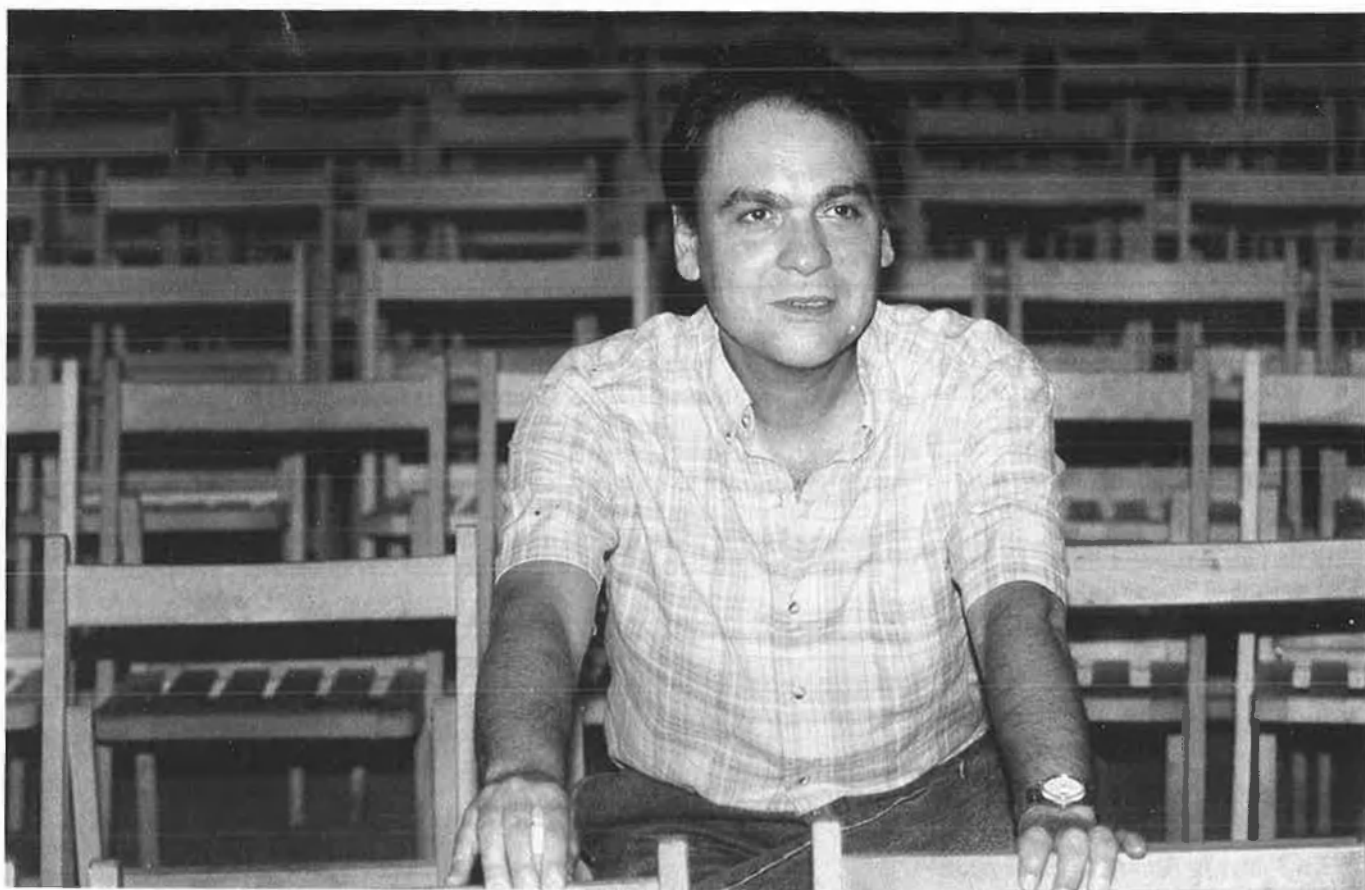
En aquest sentit la Xarxa s'ha manifestat com un dels eixos fonamentals de la política teatral de la Generalitat. En els pressupostos de l'Àrea de Cultura de l'any 1989 es reflecteix una partida de 100 milions de pessetes a diferents municipis catalans en concepte d'infraestructura teatral.

Amb el naixement del consorci, el departament de Cultura de la Generalitat està en fase de negociar el desdoblament de l'activitat de la Xarxa de teatres Públics de Catalunya, de tal manera que mentre es continuen potenciant les activitats teatrals i de dansa, es pugui canalitzar mitjançant la Xarxa una àmplia programació musical autòctona. És a dir, aprofitar una xarxa teatral consolidada per a organitzar una xarxa musical inexistent.

Júlia Andreu

La Fura dels Bans ha actuat recentment a Vilafranca del Penedès i a Vic.

HA ACTUAT RECENTMENT A LA IX SETMANA INTERNACIONAL DE MÚSICA DE CAMBRA DE MONTSERRAT

Ricard Miralles. Fer-ho tot 'jazz'

Director musical de Joan Manuel Serrat durant molts anys, ara es dona a conèixer en una nova faceta musical: el jazz.

Això sí, amb les mans sempre al piano.

Nel·lo Pelllcer

Ara fa vint anys que acompanya Joan Manuel Serrat com arranjador i director musical de la major part dels seus discos. Junts han trepitjat els escenaris de mig món i han compartit la glòria, l'un des de la primera línia i l'altre des de l'ombra. Ell és Ricard Miralles (Barcelona 1944), l'artífex de la música tan singular que ha convertit Serrat en alguna cosa més que un ídol de masses. Músic prolífic que al llarg de la seua trajectòria professional s'ha destapat com un artista que pot solcar tots els camins de la música amb la mateixa facilitat que un ballarí es mou per l'escenari.

Ricard Miralles conserva, en la seua veu, aquella modulació serratiana, la pausa del que es pren la vida amb calma. Una alopècia incipient li recorda que els anys no passen debades. Mal-

grat tot, continua fent cara de bon xic. Mentre, les seues mans, baquetejades en mil batalles musicals, continuen navegant per les octaves del piano descobrint-nos racons de mars ignorats i ocults.

Recentment ha estat a Monserrat, a uns 25 quilòmetres de la ciutat de València, juntament amb el pianista argentí Horacio Icasto, per a clausurar la IX Setmana Internacional de Música de Cambra. Ells dos componen una formació insòlita en el món del jazz: un duo de pianos amb els quals s'endinsen pels camins del jazz amb una facilitat sorprenent. De moment, la crítica s'ha desfet en elogis a la maduresa creativa i la varietat cromàtica de les seues composicions. El fet cert és que aquella nit, a Montserrat, i amb un públic força heterogeni, la seua interpretació va ser tot un èxit.

—*¿Quan naix el duo Miralles-Icasto?*

—Estem junts des de principis de tardor i és un experiment de composició i d'interpretació. Cadascú fa les seves composicions, aleshores les treballem i després improvisem. És una cosa entre el jazz i el clàssic, encara que no m'agraden massa les classificacions. Nosaltres no havíem treballat mai junts, però en teníem coneixement l'un de l'altre. Ara som amics.

—*¿Què se sent més, músic de jazz o director artístic de Joan Manuel Serrat?*

—Home, en aquests moments m'interessa projectar aquesta trajectòria musical i sortir un mica del que he fet fins ara. És una història, la del jazz, que porto molts anys fent-la. En aquest duo tenim intenció d'anar-ho polint, i fer-ho cada vegada millor. Una cosa no exclou l'altra. Hi ha temps per a tot. Amb Joan Manel comence a treballar a l'octubre, però no penso deixar aquestes activitats, encara que sigui sense una projecció de cara al públic. Penso poder-ho compaginar.

—*En el nou disc de Serrat els arran-*

jaments són de Josep Ma. Bardagí, ¿això? ¿això a què és degut? ¿s'ha buscat un nou so?

—Segurament, sí. Jo no estic massa assabentat d'aquesta història. Només m'ha estat comunicat i aleshores tampoc tinc massa coneixements del nou disc per a opinar, però imagino que es deu voler fer una cosa diferent.

—*¿Què se sap del nou disc?*

—En *Material Sensible* sembla que es vol canviar una mica l'estil d'acompanyament, però no l'he escoltat prou.

—*Com a professional de la música, ¿què se sent, més arranjador o més instrumentista?*

—¿Saps què passa? que arriba un moment que tot és una prolongació d'una cosa o d'una altra. Tot el que vas complementant també és una composició. La tasca d'arranjador és potser la que més he fet i encara continue fent. Per a un músic és molt més atractiu, des del punt de vista artístic que no sigui res donat, que tot ho puguis fer sortir del teu cap. Amb açò que estem fent ara, malgrat que ni la difusió ni la projecció de públic serà la mateixa dels treballs anteriors, no hi ha res donat.

—*Manel Camp, Kitflus i vostè mateix són músics d'una generació i d'un estil semblants. ¿És així?*

—Som gent que ens hem fet grans a Barcelona i hem begut del gran humanisme que hi havia a Catalunya...

—*¿Què vol dir «hi havia»?*

—Jo parlo del conservatori, i ho faig sempre des del punt de vista musical. Aleshores jo estudiava al conservatori amb uns grans mestres. Allà vaig conèixer el mestre Massià, el mestre Zamacois i el mestre Toldrà, i de passar pel costat d'aquesta gent, francament, alguna cosa t'ha de quedar. A Kitflus i a Camp els devia passar una mica això, encara que no els coneguessin directament.

—*La música jazz també és una constant en vostès...*

—Has de pensar que quan era jove, amb 16 o 17 anys, i estava acabant els estudis de piano, per primera vegada vaig escoltar un disc de Modern Jazz Quartet i aleshores allò em va canviar una mica el coco. Malgrat tot, sempre he fugit de l'estètica americana. Per això, encara que m'agrada improvisar, procuro defugir-la. Un acord és el mateix per als americans que per a nosaltres, però el que s'ha de fer és donar-li un altre caire. Sense fugir d'aquesta colonització, cal beure d'ella procurant conservar la nostra identitat.

Aquella nit a Montserrat la seua interpretació va ser tot un èxit.

—*Tete Montoliu ha fet de bandera i és el primer que ha aconseguit professionalitzar-se com a músic de jazz.*

Ell és qui millor ha entès la música dels americans. Tete és purament americà. Ell, quan toca una cançó catalana, la fa jazzística, salvant les distàncies. Tocant jazz, amb Tete, no hi ha color. Però bé, nosaltres fem una altra cosa.

—*¿El seu ideal en aquests moments és viure del jazz?*

—No, perquè no és que estigui descontent de les altres feines. Ara estic aquí amb l'Horacio i faré una feina, potser una mica més complicada i més difícil que la que faig quan surto a tocar amb Joan Manel. Amb ell, que fa unes cançons d'altura, surto amb la mateixa personalitat i trobant-me igual de bé. No es que vulgui fugir de res.

—*¿Com ha viscut des de Madrid la polèmica dels cantautors?*

—No he estat massa al corrent d'això. Suposo que deuen tenir raó si ho fan, però no entro ni surto amb això. Jo no ho he fet mai. El Tete va

declarar que més valdria que aprenguessin a cantar abans de tancar-se. En el cas de molts dels que es varen tancar, estic d'acord amb el Tete.

—*¿Quin és el treball del qual se sent més satisfet?*

—N'hi ha molts... (Es resisteix a dir-ne algun).

—*¿I quin salvaria del foc?*

—Potser el primer disc que vaig fer amb Pi de la Serra, *El colom de la pau*. Després n'hi ha altres que estan millor realitzats. Fent aquell et senties en total llibertat. L'arranjador tenia molta autonomia per a treballar. En aquella època no m'importava el que pensés la casa de discos, ni res.

—*Quan el jazz va nèixer era una forma de vida. Segons vostè ¿què en queda ara, d'això?*

—Jo sempre n'ho havia agafat com un esport, un esport musical. Tens una sèrie d'harmonies, de rodes d'acords i pots anar improvisant i creant sobre això. Penso que per a tocar bé jazz has de parlar molt bé l'anglès. El que se li pot ocórrer a un músic nascut a Nova York, encara que facis el mateix tema,

és diferent al que farà un altre tio nascut en un altre lloc.

—*¿Quina obra de la història del jazz és la que més t'ha impressionat?*

—N'hi ha hagut moltes. Un dels discos més impecables és *Milestones*, de Miles Davis. Dels pianistes, qualsevol cosa de Bill Evans. També de l'estil més negre m'agrada molt Milton Kelly. Dels moderns, n'hi ha molts.

—*Què hi ha en la seua música d'improvissació i què hi ha de partitura?*

—Va tot molt unit. En aquest cas, està molt delimitat. Tot està escrit per als dos pianos i inclús quan s'improvisa està pensat. Aleshores, aquelles parts on s'improvisa és perquè ho permeten. En general, la composició és una improvisació. Vas buscant fins que trobes unes idees per a treballar. Després encara resta un tant per cent molt elevat d'elaboració i d'ofici.

—*Defineixi en dues paraules: Pegasus.*

—És un grup que ha tingut menys sort de la que es mereixia. Han treballat molt per a fer una cosa molt viva i molt maca. No puc parlar d'ells sense una mica de passió, perquè jo me'ls estimo molt.

—*Carlos González:*

—No l'he escoltat mai, però el conec de mom.

—*Joan Manuel Serrat:*

—L'artista més internacional que hi ha en la música popular d'aquest país des que jo sóc al món, i segurament trigarà molt a sortir-ne un altre.

—*Parlem de projectes. ¿Cinema?*

—L'últim que he fet ha estat una pel·lícula sobre la història d'Andalusia i Abderraman que es diu *Al-Andalus*. M'ha agradat molt perquè hi havia molts mitjans.

—*¿Música contemporània?*

—Sempre n'escric. La vaig escrivint. Però la guardo al calaix. No tinc els contactes ni els he buscats. Així com al cercle del jazz sempre he estat una mica introduït perquè he estat més afí a la música popular, en la música contemporània no és així. Aquest tipus de música, la música de debò està molt copada. És difícil entrar en aquest ambient.

—*¿Hi haurà vint anys més d'unió amb Joan Manuel Serrat?*

—Sí el cos aguanta...

—*¿Vol dir que hi ha tota la voluntat?*

—Sí, no hi ha problema. □

FOU FIRMAT PEL GENERAL LIBERAL ESPARTERO
I EL CARLÍ RAFAEL MAROTO

A 150 anys del Conveni de Bergara

Amb l'Abraçada de Bergara es posà fi a la guerra al País Basc i Navarra. A Catalunya, País Valencià i Aragó encara duraria un any més. El 31 d'agost se celebra el 150 aniversari de la ratificació d'aquest conveni. Una fita per a aprofundir en el coneixement d'un dels fenòmens més importants del segle XIX: el carlisme.

Conxa Rodríguez

L'esdeveniment d'una guerra civil al segle XX a l'estat espanyol, en bona part ha fet que les guerres civils del segle anterior caiguessin en l'oblit dels historiadors contemporanis i es perdessin en la memòria popular. De les tres guerres carlines que va conèixer el segle XIX, la primera va ser l'única que va comprendre tot el territori espanyol i que va constituir una autèntica guerra civil entre absolutistes i liberals o carlins i cristians. Aquesta guerra és coneguda també com guerra dels Set Anys, Primera Guerra Carlina o la Gran Guerra.

El 31 d'agost de 1839 el general liberal Baldomero Espartero i el carlí Rafael Maroto ratificaven a Bergara el conveni firmat a Onate dies abans. El Conveni o Abraçada de Bergara posava fi a la guerra al País Basc i Navarra —uns dels nuclis on s'havia lluitat més aferrissadament des de 1833. Amb la pau de Bergara van pacificar-se també bona part d'indrets de l'estat espanyol excepte Catalunya, País Valencià i Aragó on la guerra va continuar quasi un any més. Encara que les forces de Cabrera no van acceptar el conveni i el rei pretendent Carles V va haver d'exiliar-se a França per sempre més, amb l'aflebliment i desmoralització de l'exèrcit que estava en peu. Per Catalunya, el País Valencià i Aragó, el Conveni de Bergara significa l'inici de la davallada. Els historiadors de tendència carlina anomenen el pacte com la Traïció de Bergara o la Marotada.

Rafael Maroto figurava entre els moderats dins l'amalgama política, econòmica, religiosa i regionalista que configura el moviment carlí al segle XIX. L'agost de 1836, el militar castellà havia estat nomenat comandant general de l'exèrcit carlí a Catalunya; a l'octubre fugí a França després de la derrota i mort del baró d'Ortafà. Re-

tornat l'any 1838 i nomenat comandant en cap de l'exèrcit carlí al País Basc, Maroto va tenir poca pietat amb els seus detractors fent afusellar el seu predecessor Juan Antonio Guergué, els caps de la fracció apostòlica i els cabdills que se li oposaven. El seu nomenament havia sembrat tanta discòrdia dins l'exèrcit carlí que quan Espartero li va proposar un conveni per acabar la guerra, Maroto no va tenir altre remei que acceptar-lo.

El pacte entre Espartero i Maroto implicava el reconeixement d'Isabel II com a reina legítima, la promesa d'una amnistia, el reconeixement dels graus militars carlins i el respecte als furs bascos. Tot i que la insistència de Maroto se centrava en la conservació dels furs i el reconeixement dels graus militars carlins, la ratificació del conveni de Bergara donava a Espartero el paper decisiu per a l'execució del pacte. Com en altres ocasions, el transfuguisme es repetia entre les files carlines i liberals. Alguns dels generals carlins que l'any 1839 van adherir-se a l'acord de Bergara van impedir que la Segona Guerra Carlina (1846-1849), iniciada pels catalans, s'estengués al País Basc i Navarra.

Pel que fa al manteniment dels furs bascos, el Conveni de Bergara comença dient: «Artículo 1. El general D. Baldomero Espartero recomendará con interés al gobierno el cumplimiento de su oferta, de comprometerse formalmente á proponer á las córtes la concesión o modificación de los fueros».

Així acabava la Primera Guerra Carlina al País Basc, amb un pacte entre cavallers. A Catalunya, el País Valencià i Aragó, les dots persuasives d'Espartero no van funcionar. El general liberal va concentrar totes les forces de l'exèrcit liberal per a vèncer l'exèrcit carlí de Catalunya, el País Valencià i Aragó. Primer va prendre Castellote, després Morella i finalment Berga. □

• Segons informa la revista *Time*, un fenomen sorprenent s'està produint a les Filipines: el tagal, la llengua nacional, està guanyant terreny a l'anglès en tots els àmbits i ha esdevingut en poc temps i per primera vegada la veritable llengua comuna. La singularitat del cas és deguda al fet que aquesta recuperació lingüística no té cap causa aparent, i menys, una política al darrere que l'hagi feta possible. Els sociòlegs no s'expliquen el fenomen i alguns no han dubtat a qualificar-lo d'«espontani».

Fins fa ben poc el tagal era una llengua només coneguda per les classes baixes, però menyspreada fins i tot per ells, ja que l'anglès era la llengua de la vida social, els mitjans de comunicació, etc. Avui, segons declara un comentarista polític a *Time*, «si no saps tagal, d'entrada has perdut prestigi». La llengua no només s'està introduint en tots els àmbits —comercials, culturals, acadèmics—, sinó que està substituint l'anglès.

La situació lingüística del nostre país no sembla ser exactament la mateixa: amb polítiques de normalització, campanyes de promoció de l'ús i fins i tot un coneixement per part de totes les classes socials, no es constata un avanç tan aclaparador en l'ús real i quotidià de la llengua catalana. ¿Hauran introduït ja els nostres polítics Filipines en la seva agenda de propers viatges?

• La ciutat de Girona es convertirà durant la segona quinzena de setembre en la nostra primera capital cultural gràcies als actes organitzats al voltant del lliurament dels Premis literaris de Girona. Aquestes Jornades se celebraran entre el 14 i el 27 de setembre i inclouran taules redones, exposicions, concerts, retransmissions

radiofòniques i la mateixa festa de la «Nit del Bertrana». Els premis, doncs, sembla que aspiren a convertir-se en alguna cosa més que l'acte de lliurament que tradicionalment els caracteritza. Uns altres premis importants, els Octubre, aplegaran enguany gran nombre d'actes culturals i un Encontre d'Escriptors amb quasi dos-cents participants d'arreu els PPCC. Temps de premis per tant, la tardor vol també ser una oportunitat de convivència social per a la literatura.

• «Els drets de l'home» serà el tema central entorn del qual es desenvoluparà la Setena Universitat d'Estiu d'Andorra, que tindrà lloc del 4 al 15 de setembre. Aquesta universitat, que és més aviat un ampli cicle de conferències, comptarà en l'edició d'enguany amb la presència de destacades personalitats del món de la política, el periodisme i l'intel·lectualitat: Ignacio Ramonet, redactor en cap de *Le Monde diplomatique*; Fernando Morán, diputat al Parlament Europeu; Joan Gomis, president de Justícia i Pau de Barcelona; Santiago Dexeus, ginecòleg, entre altres.

Cada participant exposarà la relació que hi ha entre els drets humans i el seu àmbit concret professional,

d'aquesta manera els organitzadors pretenen donar una visió àmplia del tema que no es limiti, com passa sovint, al terreny de la pura retòrica política.

Cal recordar que els drets de l'home són un tema d'especial vigència al Principat d'Andorra. Ja recentment —el passat mes de març— es va promulgar la «lleï sobre els drets de la persona». Aquesta llei va ser la culminació d'un procés iniciat el 1978, any en què el petit país pirinenc es va adherir a la declaració universal dels drets humans del 1948.

• Durant el pròxim mes de setembre tindran lloc a l'Institut Francès de Barcelona les IX Jornades de Didàctica per a professors de català. Organitzades pel

Gabinet de Didàctica del Servei d'Assessorament Lingüístic de la Direcció General de Política Lingüística en col·laboració amb el Servei de Formació i Perfeccionament del Professorat de la Direcció General d'Universitats, totes dues amb la col·laboració de diversos estaments com ara la Institució de les Lletres Catalanes, Òmnium Cultural i l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona, les Jornades comptaran amb un bon nombre de cursos, de matí i de tarda, entre els quals destaquen «L'expressió escrita amb l'ordinador», impartit per **Eusebi Coromina**, «Iniciació a la sociolingüística» per **Rafael Ninyoles**, o el de «Didàctica de la sintaxi», per **Jaume Macià**. D'altra banda, s'ha deixat el divendres com a jornada per a activitats culturals diverses; així, hi haurà conferències simultànies, taules redones i actes culturals, destacant dins d'aquest últim grup l'oportunitat de poder sentir la veu de tres dels nostres poetes vius més importants a hores d'ara. Aquest recital de poemes se celebrarà el dia 8 a les tretze hores i participaran **Miquel Martí i Pol**, **Josep Maria Llompart** i **Vicent Andrés Estellés**, tots tres conduïts per **Xulio Ricardo Trigo**.

Vicent Andrés Estellés.

EL LLIBRE DE LA SETMANA

CARLES DOLÇ

Memòries d'un arquitecte

ORIOI BOHIGAS: *Combat d'incerteses (Dietari de records). Edicions 62. 1989, 394 pàgines.*

Oriol Bohigas.

Hi ha uns arquitectes més influents del que sembla en la definició de les ciutats, però bé que la capacitat transformadora de l'arquitectura és menor del que alguns altres voldrien. Oriol Bohigas pertany a aquest grapat. Barcelona és capital d'una societat capaç de donar suport a una arquitectura de qualitat, sustentada en un planter important de professionals. No és un cas molt corrent; a València, per exemple, la societat no és massa receptiva i els arquitectes que treballen amb rigor no són gaires. Bohigas pot projectar-se fora del seu àmbit, entre altres coses perquè ha aconseguit que l'arquitectura

interesse més enllà dels rengles professionals.

En aquestes condicions, la indestriabilitat entre l'arquitecte

te i el ciutadà fa que unes memòries com les de Bohigas puguin ser, d'antuvi, un material estimulant per a més gent que els habituals de la família. Precisament un dels encerts del llibre és combinar el record biogràfic amb el comentari de temes recents, d'actualitat, en els quals l'autor ha participat i són part de l'atractiu de l'època. Aquesta combinació li fa guanyar en amenitat i interès.

Les intervencions sobre qüestions d'arquitectura estan fetes en termes entenedors per a tothom sense pèrdua d'agudeses. Així, la polèmica no se'n ressent i aquests temes són exposats de cara a un públic no ha-

bitual. Com apunta Bohigas, l'arquitectura no gaudeix de l'interès públic ni l'atenció de les altres activitats artístiques.

La queixa és oportuna i el llibre parla sense timidesa d'unes qüestions que en la societat haurien d'interessar més (¿tant com l'esport?).

L'olímpica Nova I cària, la política «d'higienitzar el centre i monumentalitzar la perifèria», els criteris de restauració de l'horrible Reina Sofia o l'edifici del Col·legi d'Arquitectes de Barcelona, són qüestions encara d'actualitat sobre les quals cal continuar la reflexió. També temes més genèrics, com ara el de la relació entre la morfologia urbana tradicional i les tipologies modernes, el postmodernisme, la polèmica entre conservació i nova arquitectura o l'orientació a dreta o esquerra de l'urbanisme, haurien de suar entre l'oposició pública de forma més rigorosa i acostumada. Un llibre de memòries és un material tan adient com qualsevol altre per entrar-hi, polemitzar i trencar una atonia sempre injustificada.

Bohigas té més de seixanta anys i els seus records s'estenen en uns altres terrenys de valor testimonial. El pas per l'Insti-

tut-Escola, la guerra i la postguerra, produeixen algunes de les planes més vigoroses del llibre, on desfilen personatges ben significatius de la societat catalana (Borralleras, Xavier Nogués, i Miró...) al costat de comentaris sobre uns altres de l'elit de l'arquitectura mundial que Bohigas coneix ben bé (Eisenman, Ghery, Sert, el seu estimat Le Corbusier). La tensió entre cosmopolitisme i catalanisme és una constant del llibre i, és clar, de l'autor. En això, potser, rau el major dels combats que esmenta el títol, combat que es fa en un àmbit de diària contradicció dins la societat catalana i on la conciliació no sempre és possible, ni de bon troc.

Les planes d'opinió cultural són allò més interessant del volum, les més sòlides i útils per a la comprensió de Bohigas i dels períodes socials que ha viscut, precisament per l'inconformisme que palesen.

Al llibre, potser, li sobren algunes xafarderies, anècdotes poc significatives. No crec que siguin un ingredient necessari del gènere, tot i que hi són habituals i facen vendre alguns exemplars més. Sense elles, aquestes memòries que comente no se'n ressentirien gens. Per al meu gust, l'aversi de Bohigas al cinema desmereix també en un parell de comentaris.

Aquestes coses, però, no devaluen el llibre. □

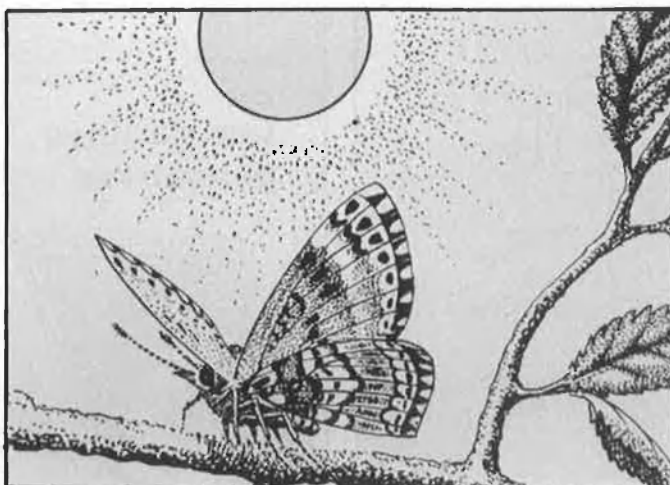
Amb ales i antenes

JOAQUIM VILARRÚBIA: Els nostres insectes. Editorial Barcino. Barcelona, 1989. 324 pàgs.

L'Editorial Barcino ha reeditat no fa gaire el llibre *Els nostres insectes* del prestigiós entomòleg Joaquim Vilarrúbia. Aquesta obra és un dels treballs més reeixits de què disposa la divulgació científica en català. En ella, tal com anuncia en la introducció una altra personalitat de la zoologia, Joaquim Maluquer, no trobarem un llenguatge ple de tecnicismes i sistemàtica, sinó que Joaquim Vilarrúbia conjuga tots els elements per a fer del seu llibre una cosa accessible al gran públic, però respectant sempre les mínimes exigències d'un text científic.

L'obra es divideix en nou parts, una de generalitats i les restants dedicades als diversos ordres d'insectes. Així, en la part de generalitats, l'autor ens explica què és un insecte i com diferenciar-lo dels altres grups pròxims. Continua parlant-nos dels cicles biològics típics dels insectes o hexàpodes (sis potes), dels diversos tipus de metamorfosi, com també d'algunes estructures característiques d'aquests. Dins d'aquesta part són particularment interessants els capítols dedicats a l'equilibri natural dels insectes i als seus mitjans de defensa, entre els quals trobem algunes estratègies veritablement sorprenents com el mimetisme, l'alliberament de substàncies repel·lents o la simple actitud de fer-se el mort.

Continua amb la part dedicada als lepidòpters o papallones, una de les més extenses del llibre. I és que, a banda del fet que el senyor Vilarrúbia era —a nivell internacional— un dels més reconeguts especialistes de lepidòpters, el món de les papallones està ple d'anècdotes molt significatives, excel·lents per a la destra ploma de l'autor. Així, l'estudi del cicle biològic d'un lepidòpter, del dimorfisme sexual, de la seua alimentació, etc., es realitza utilitzant bonics exemples,

il·lustrats amb acurats dibuixos. Continua estudiant els diversos tipus de papallones: els borinots, els bufaforats, el papalló de la mort o borinot de la calavera, el gran paó (on explica el poder d'atracció que exerceixen les femelles sobre els mascles), el cuc del pi, etc.

Segueixen les parts dedicades als himenòpters (vespes, abelles i formigues), als ortòpters (grills, pregadéus i llagostes), als coleòpters (escarabats), als hemípters (bernats pudents, sabaters, polls i xinxes), als dípters (mosques i mosquits), als neuròpters (libèl·lules, formigalles, i tèrmits) i als insectes àpters (peixets de plata). En aquestes pàgines es relaten moltes experiències viscudes per l'autor, des de la cria dels pregadéus fins a l'observació del comportament de les vespes *Ammophila*, dels escarabats piloters, de les cuques de llum, de les marietes, de la cigala, dels sabaters o trisparis, de l'escorpió d'aigua, de les efímeres o dels parots. El resultat final és una obra d'una gran qualitat; una joia que recentment ha estat recuperada per a tots nosaltres.

Martí Domínguez Romero

Història del dret català

JOSEP M. MAS I SOLENCH: Mil anys de dret a Catalunya. *Pòrtic d'Agustí Bassols*. Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Barcelona, 1989. 144 pàgs.

En començar aquest breu comentari del llibre de J. Ma. Mas i Solench, no ens cal altra presentació que la nostra història, recordada ara amb més força per complir-se en aquest any el mil·lenari de Catalunya.

La història de qualsevol país va unida al seu dret com a sistema de normes destinat a regular amb justícia la vida social d'una comunitat humana.

Així, la història del dret de Catalunya té un camí molt llarg desenvolupat i per desenvolupar. És una història amb grans períodes de crisi que han comportat estancament en alguns casos i, fins i tot, mutilacions importants de la seva personalitat.

L'autor ha marcat aquest camí en vuit etapes, atenent a l'estat del dret català en cada moment. La història del dret català comença després de la destrucció del regne visigòtic, amb tres grans etapes:

- segles VIII-X: etapa del domini carolingi amb escasses manifestacions legals.

- Segles X-XIII: etapa d'independència. És l'etapa del domini comtal català, quan naixen les primeres manifestacions legislatives autòctones.

- segles XIII-XV: gran època del desenvolupament polític del Principat de Catalunya, amb un gran desenvolupament legislatiu.

Amb la mort de Martí l'Humà, a l'inici del segle XV, el destí de Catalunya queda en les mans dels Trastàmara fins a la seva successió per la casa

d'Àustria un segle després, moment en el qual Catalunya es converteix en part de l'imperi castellà i el seu dret queda estancat. La història de Catalunya i, per tant, la del seu dret, no millora massa amb la mort de Carles III i la pujada al poder de la família borbònica, que va deixar amb el Decret de Nova Planta de Felip V una dura càrrega per al dret català.

El segle XIX, el segle de les Constitucions, dona pas a les codificacions amb les quals el dret català continua en condicions d'inferioritat. Però, al mateix temps, naix una època de grans irregularitats i contradiccions, donada, d'una banda, la repressió existent i per l'altra, l'activitat reivindicativa de les nostres institucions. D'aquesta manera s'entra al segle XX amb un gran sentiment de catalanitat que va rebre grans ferides, com ara el pronunciament a Barcelona del Capità General de Catalunya, Primo de Rivera. Amb la breu interrupció de la República, que representà un nou alè per Catalunya, la Guerra Civil tornaria a trencar la cadena amb una nova dictadura, la del General Franco.

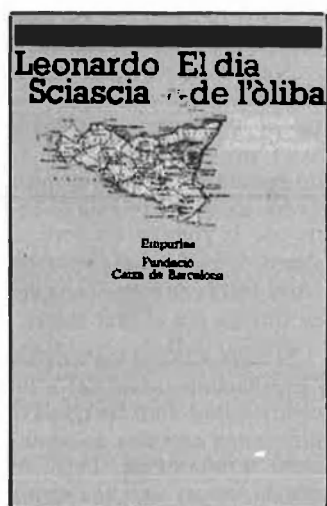
L'oportunitat de Catalunya per continuar desenvolupant la seva personalitat, el seu dret, no s'obre fins a l'any 1978 amb la Constitució espanyola i el nou Estatut d'Autonomia. Una nova oportunitat que portà també un gran al·licient, la integració d'Espanya a la CEE.

Com hem vist, la història del dret català es pot comparar a una gran cadena que va essent trencada i reconstituïda, una i altra vegada... un camí llarg i enrevessat, ple de pujades i baixades... una història complicada al cap i a la fi, que ha d'agrair l'esperit de la seva gent, l'empenta de la seva gent, la història de la seva gent, que és el fonament de la seva història, del seu destí.

Per acabar, només fer una senyera de la manejable presentació de l'obra, amb un format adequat tant per la seva lectura com per la consulta.

Adrianna Castillo

PRESTATGERIA

LEONARDO SCIACIA: El dia de l'òliba. Barcelona, Empúries/Fundació Caixa de Barcelona, 1989. 148 pàgs.

La primera obra realment important de Sciascia va ser *El dia de l'òliba*, (1961), on el protagonista de la narració és, sobretot, l'illa de Sicília i la qüestió eterna de la Màfia. Sciascia, però, troba la forma narrativa que més podia interessar al lector: la narració policíaca. Cal destacar l'acurada traducció de Xavier Lloveras.

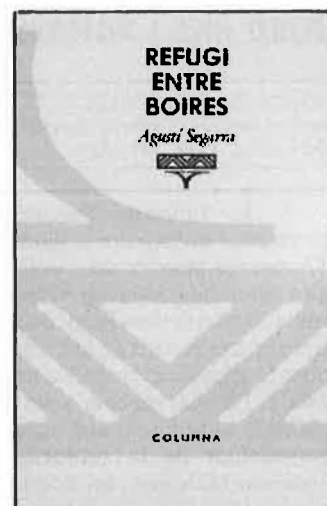
JOSEP GRAU I JOFRE: El llac. Barcelona, Edicions 62, 1989. 67 pàgines.

Després de deu anys d'haver publicat el seu únic llibre en la desapareguda editorial Llibres del Mall, Josep Grau torna a la poesia amb aquest *El llac*, un llibre d'excel·lents poemes, sovint amb marcades arrels clàssiques, del qual Pere Farrés diu en el pròleg: aquesta poesia té una gran capacitat d'engrescament: és desbordant. Un llibre, doncs, per al gaudiment del lector que hi trobarà un poeta lent però segur.

LUIGI MALERBA: Les gallines pensatives. Barcelona, La Galera, 1989. 108 pàgs.

Som davant d'un llibre de gallines, cent trenta-una històries que ens ofereixen una variada galeria d'il·lustres gallinàcies en una curiosa sàtira on queden retratats tots els tipus d'humans mereixedors de ser-hi. L'autor és un d'aquests polifacètics italians que fan una mica de tot i que la seva professió, diu ell modestíssim, és la d'agricultor. En tot cas, un llibre divertit, però sense massa transcendència.

AGUSTÍ SEGARRA: Refugi entre boires. Barcelona, Columna, 1989. 98 pàgs.

Aquesta novel·la va ser finalista del Premi Documenta 1987 i és la primera obra que l'autor dona a conèixer en el camp de la literatura de ficció. Un petit refugi, remot i inaccessible, gairebé un miratge, acull les trobades de dos personatges singulars. Un bon exercici narratiu que mereix tenir una bona acollida entre els lectors.

QUADERN DE TREBALL

VÍCTOR RIPOLL

- Nou llibre, suposem que de política-ficció, dels autors d'*Abans moros que catalans*, els autobatejats Jordi Querol i Moisès Mercès. Es titula *València, 1977* i el publica Tres i Quatre a «L'Ham».
- Jaume Vallcorba és l'editor en català més inspirat de Barcelona, segons el redactor en cap adjunt de cultura del setmanari francès «Le Nouvel Observateur». Aquest professor de literatura medieval i provençal a la universitat ha aconseguit, diu Gilles Anquetil en un reportatge sobre Barcelona, aplegar al voltant seu la nova onada de la literatura en català. I esmenta Quim Monzó, Sergi Pàmies, el valencià Ferran Torrent, segons el reportatge titulat «Fais-toi belle, Barcelone...», ha superat els 90.000 exemplars, i *Uf, va dir ell*, de Monzó, els 100.000.
- El primer volum de les obres completes de Miquel Martí i Pol apareixerà el mes de novembre. Ho farà a la col·lecció «Clàssics Catalans del segle XX» d'Edicions 62. Es titularà *Obra poètica I*. Abans, el mes d'octubre, Edicions 62 incorporarà un altre llibre de poesia seu a la col·lecció «L'Escorpi/Poesia». Serà un dels llibres estrella del poeta, *Estimada Marta*.
- La col·lecció «Vaixells de paper» editada pel Col·legi de Periodistes de Catalunya i la Diputació de Barcelona anuncia els títols següents: *Les tres vides de «Destino»*, de J. M. Huertas i Carles Geli; *Prensa i societat a la Girona franquista*, de Lluís Costa; *Periodisme en temps difícils. L'Escola del CIC (1964-1974)*, de di-

- versos autors, i *La televisió a Catalunya*, de Rafael Jorba i Antoni Esteve. La col·lecció va arrancar amb *La premsa a Catalunya*, de Jaume Guillaumet i fins ara ha publicat quatre títols.
- Columna reedita la poesia completa de Marià Manent.
- George Brassens va escriure de jove una novel·la esbojarrada, *La torre dels miracles*. Miquel García Pujadó la va fer conèixer a pilar Rahola i aquesta la publicarà, cap a l'octubre-novembre, a la col·lecció «La Bogeria» de Pòrtic, en traducció del seu «descobridor».
- *La hutaca maleïda*, de Gaston Leroux, el nou títol de la col·lecció «A la lluna de València», d'Edicions Bromera. Traducció i les notes de Francesc Machirant.
- *Faust*, adaptat per Feliu Formosa i il·lustrat per Lluïsa Jover, i *Os lusiadas*, adaptat per Emili Teixidor i il·lustrat per Miquel Calatayud, propers títols, de «Fanal de Proa».
- La «Sèrie General» de Crítica va abandonar excepcionalment la història amb un llibre de ciència, *Història del temps*, de Stephen W. Hawking, i un altre de filologia, *La filologia catalana en el període de la decadència*, de Josep M. Miquel i Vergés. Però de seguida tornarà a la història. Ara té previst treure'n tres per al proper curs. Un serà sobre l'agricultura i la industrialització al segle XIX, un altre sobre els ferrocarrils i un tercer sobre la Universitat de Cervera. □

L'Altea de Joan M. Monjo

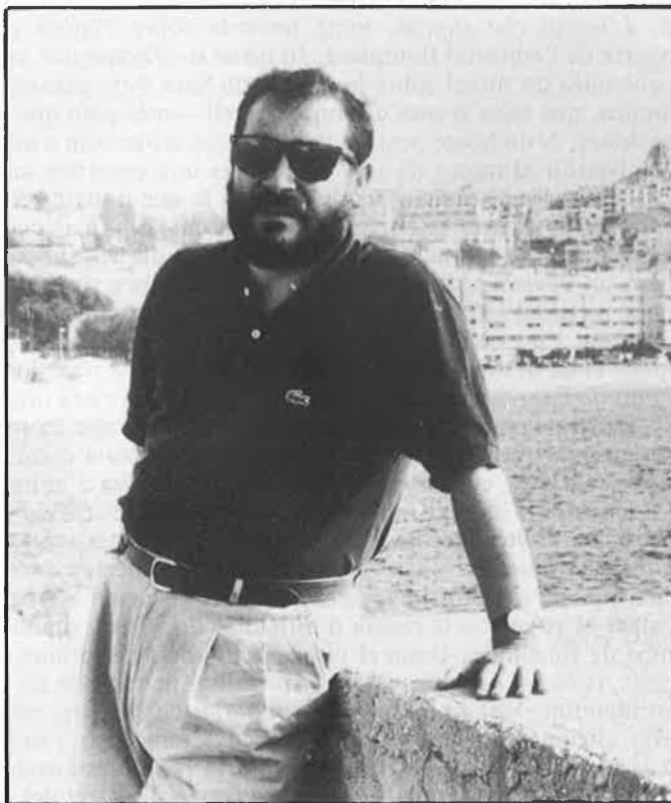
Coneixia Altea, d'anar-hi de tant en tant. M'encisava. Fa uns anys hi vaig venir a viure, i, des d'aleshores, passe davant la seua mar les vacances estiuènques i gran part de l'any.

En els dies de tardor i hivern, Altea posseeix un *tempo* totalment rural; hi regna la calma, com en qualsevol petita població de les nostres terres. Però en arribar l'estiu, la cosa canvia. És llavors que Altea, a causa al turisme, s'anima i pren una dimensió i una força inusitada, com un gegant de rondalla que es despertara.

Uns quilòmetres al sud, trobem Benidorm, una boja Babilònia de *ketchup* i crema solar. Capital de la neocoentor. Em fascina aquesta ciutat, de la mateixa manera que em fascinen i em repel·leixen, a la vegada, els monstres. Altea, comparada amb Benidorm, és ben diferent. Si Benidorm és una selva, Altea és un jardí; si Benidorm és Caliban, Altea vindria a ser Ariel. Etcètera.

La població d'Altea té un parell de zones ben delimitades: la part que s'aixeca ben a prop de la mar, de la verda badia, i la part alta, la part del nucli antic.

La badia d'Altea, per al meu gust, es tracta d'un dels paisatges més bells i amables que, actualment, encara pot contemplar-se en aquest petit país. Si us agrada passejar, esteu de sort; i si us passa pel cap fer una excursió, podeu anar al far de l'Albir, que tanca la badia pel sud. Però si us abelleix simplement seure en alguna terrassa i estar-hi amablement, us recomane la del bar-llibreria L'Espill, la del Miramar o la del Paola. Si us ve en gana picar alguna cosa i prendre una canya, podeu anar al Xeito, el que s'hi cuina és excel·lent. I si ve al cas asseure's a taula, les possibilitats són ben diverses. Però nosaltres, per aquesta part, en recomanem un parell: si voleu cuina *elaborada*, és a dir, francesa, podeu anar al Gullerías; i si voleu cuina de la

terra, de la mar d'aquest país, aneu al Bahía.

Entre la mar i la part alta, paral·lela a la carretera general, trobareu, pels voltants de l'ajuntament, l'avinguda de Sanz-Orrio, amb els seus porxos que protegeixen del sol i la pluja. Es tracta del centre comercial de la població. Hi trobareu des del mercat municipal fins a perfumeries, excel·lents botigues de roba, barberies, tendes d'electrodomèstics, bancs o el que siga.

En canvi, al nucli antic, a la part alta d'Altea, per sort no hi ha bancs. Bancs de diners, vull dir. Anar pels seus carrers tan amorosidament tractats, blancs de calç i llum, amb la mar llunyana com una obsessió, amb la sorpresa d'unes buguenvíl·lees bellament florides a la porta d'alguna casa, o d'alguns testos amb flors, quan cau la vesprada, es tracta d'una delícia pròpia dels déus. Com si anàreu passejant pel bell mig d'un somni petit, bell i amable.

Particularment, quan hi pu-

ge, solc anar a veure algun amic, ara com ara el pintor Azorín, que hi viu i té el seu estudi ben a prop. O bé, durant aquests mesos d'estiu, em produeix un gran efecte anar a parar a la plaça de l'Església. Hi ha diverses terrasses: La Plaza, Cafè dels Artistes, etc. S'hi pot prendre, al cor del ventet que generalment hi bufa, alguna copa. Amb tranquil·litat, sense cap mena de pressa, despreocupadament, sense pensar en l'assegurança del cotxe que encara no heu pagat, ni en la tornada al treball; lluny tot això, com s'escau ací.

A la plaça mateix, generalment, en caure la vesprada, podeu fer una ullada per les tendetes d'artesanía que generalment s'hi planten. Sol ser artesanía de qualitat. I si és hora de sopar i no voleu canviar de lloc, de dalt del poble estant mateix, podeu buscar un restaurant qualsevol. N'hi ha prou i de diverses qualitats i condicions.

Joan M. Monjo

ÚLTIMA HORA

En la mort de Joan Valls

Tot just l'hora de tancament d'aquesta edició d'EL TEMPS, ens arriba la notícia de la mort de Joan Valls. El poeta d'Alcoi havia estat inclòs en l'*Antologia de la poesia valenciana* de Joan Fuster i va fer els primers passos, després d'un llibre en edició personal, en la col·lecció «L'espiga» de l'editorial Torre, que editaven aleshores el poeta Xavier Casp i l'escriptor Miquel Adlert, però ben aviat la seva obra va tenir una acollida general que li va fer guanyar el Premi Ciutat de Palma, l'Ausiàs March de Gandia i, en dues ocasions, el Premi Ciutat de Barcelona. Joan Valls va ser un home interessat també en altres aspectes de la cultura, com ho proven el seu teatre i la seva incursió com a lletrista de cantates —la *Cantata de Nadal* va estrenar-se a Madrid amb música d'Armando Blaquier.

Amb Valls, doncs, se'ns en va una part de la nostra memòria literària, un home que va saber entendre la universalitat de la llengua amb la qual escrivia i va tenir la valentia de llançar-se a una de les aventures més difícils en la societat valenciana de postguerra: ser amb tots els honors un poeta d'expressió catalana.

M. F.

Scopofilia

Les desordenades lectures de l'estiu m'han portat a una de les darreres novel·les de Moravia, *L'uomo che guarda*, «una novel·la sobre l'època postmoderna», segons diu la coberta de l'editorial Bompiani. Jo no sé si «l'home que mira», que mira passar la vida, que mira un núvol sobre la cúpula de Sant Pere pensant en l'explosió de la bomba atòmica, que mira el sexe de son pare vell —més gran que el seu—, i que mira sobretot les dones, és un home postmodern. Perquè *mirar* com a manera de viure, com a manera d'absorbir el món i els seus secrets, és una cosa ben antiga.

És cert, però, que hi ha moltes maneres de *mirar*. I la que practica el personatge de Moravia, la *scopofilia*, és probablement la més interessant. El practicant de la scopofilia no és un vulgar *mirón* de platja, no és tampoc un simple *voyeur*. O potser sí que és un *voyeur*, però un *voyeur philosophe*. El *mirar* que es practica a la platja és una activitat de ben poc mèrit i d'estímul escàs: quan està tot a la vista, i precisament exposat per estar a la vista, i tot en abundància permanent, el gust de mirar perd els dos atractius principals: el de la transgressió i el de la dificultat. És una simple manera de passejar els ulls, no de fixar-los. I tothom sap que fixa més la vista mig pam de cuixa o dos dits de pit, mostrats com per distracció quan se suposa que haurien d'estar coberts, que els mateixos elements anatòmics totalment descoberts quan se suposa que han d'estar descoberts. Parle, evidentment, des de la perspectiva d'home a dona: la inversa, per mi, és un misteri indesxifrable (¿miren les dones les cuixes dels homes?, i si no, ¿per què?: hi ha moltes teories, i cap no m'ha convençut mai).

Sobre el *voyeur* i el *voyeurisme* s'han escrit biblioteques senceres, i tot comentari seria sobrer. Només que amb la difusió generalitzada del sexe com a espectacle, un dels atractius clàssics per al *voyeur* —la raresa o dificultat de la seua pràctica preferida— està deixant també de funcionar. Quan el *vici* està a l'abast de tothom i per poc preu i poc esforç —cines, revistes, *peep-shows*...—, en realitat ja deixa de ser un vici, i esdevé part de la quotidianitat. Vist així, ja no podem parlar de *voyeurs*; només d'espectadors més o menys aficionats al gènere, i més o menys famolencs i excitables.

La *scopofilia* és una altra cosa, i Moravia té tota la raó d'anomenar-la així: amor o gust per la mirada. Per la mirada, precisament, a través del forat del pany o de l'escletxa de la finestra. El gust per mirar allò —l'escena, la persona i els seus moviments— que justament *no* s'està exhibint, que no sap que és objecte de la mirada d'un altre. Un cert gust (¿pervers?) per la *violació* de la privacitat, de la intimitat, del secret d'un moment de la vida de l'altre, i del secret amagat del seu cos. Si això és *violació*, és certament una violació passiva, pacífica i poc més que metafòrica.

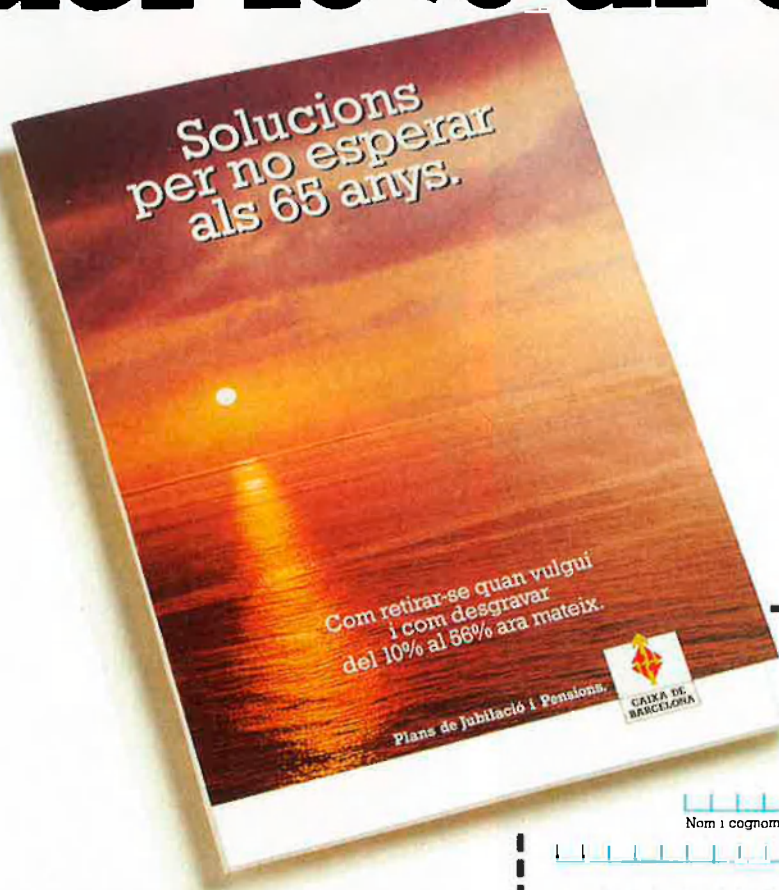
És un plaer que es basa, en bona mesura, no solament a transgredir la prohibició, sinó en el descobriment, en l'accés, en la penetració, d'allò que hauria de ser secret, amagat i no conegut. «Llavors», escriu Moravia, «m'adone que hi ha una relació fosca però indubtable entre la manera de descobrir de la scopofilia i la de la ciència. El científic, en realitat, que arriba a espiar un secret de la natura per l'estretíssima fissura d'una experiència agosarada... deu experimentar els mateixos sentiments de curiositat roent i de desafiament profanatori...» Potser sí que hi ha una mica de tot això, o potser són pures fantasies típicament moravianes.

Tant se val, com escriu Moravia mateix: no pensem només per pensar coses justes i encertades; pensem també, i molt sovint, per pensar coses injustes i errònies que no podem evitar de pensar.

Joan F. Mira

Demani'l ara i desgravi del 10% al 56%.

Demani'ns el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

L'hi enviarem a casa seva, gratis, encara que no sigui client de Caixa de Barcelona.

Perquè pugui fer-se un Pla per retirar-se quan vulgui, modificar les aportacions com li convingui, posar i treure diners en qualsevol moment i, a més, **desgravar del 10% al 56%.**

☒ **Enviïn-me per correu, gratis i sense compromís, el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".**

Nom i cognoms

Domicili

Codi postal

Població

Telefón

D N I.

És titular d'algun compte a Caixa de Barcelona? ☐ Sí ☐ No

Signatura

En cas afirmatiu, indiqui:

Cl

Oficina

Nº de compte

Lliuri aquest cupó a qualsevol de les nostres Oficines o envi'l per correu a: CAIXA DE BARCELONA (Pla de Jubilació i Pensions) Diagonal 530, 06006 Barcelona

Plans de Jubilació i Pensions.

PROGRAMA 65
LI DOBLEM LA PENSIÓ

"la Caixa"
CAJA DE PENSIONES

Si domicilia la pensió de jubilació a "la Caixa", participarà cada mes en els sorteigs de pensions dobles i d'un premi extraordinari de 500.000 pessetes. I, a més, amb el Programa 65, la Caixa de Pensions li ofereix la tramitació gratuïta de la jubilació, i sorteja viatges a Viena.